

RI UTZALAJ TZIJ RE RI EVANGELIO RÍ XUTZ'IB'AJ RI SAN JUAN

Ri Cristo, ri Loq'alaj u Tzij ri Dios, k'o wi ri Are' petinaq loq

¹ Aretaq mäjoq käb'an ri kajulew, ri Cristo, ri käb'ix “u Tzij ri Dios” che, ya k'o chik ri Are'. Ri Are' ri käb'ix “u Tzij ri Dios” che k'o chik ruk' ri Dios, are k'u qas Dios wa'. ² Ri Are' k'ut k'o ruk' ri Dios ojer tzaretaq xchaptaj loq u b'anik ronojel. ³ Rimal ri Are' ri Dios xub'an ronojel ri k'olik. Man k'o tä k'u jas ri k'olik ri mat xb'an rimal ri Are'. ⁴ Ruk' ri Are' k'o wi ri qas k'aslemal ri man k'o tä u k'isik. We k'aslemal ri' are wa' ri qas saqil chke konojel ri winaq cho ruwächulew. ⁵ Ri saqil ri' käjuluw pa ri q'equm, man käkowin tä k'u ri q'equm chusachik u wäch.

⁶ K'o jun tata' ri xtaq loq rimal ri Dios. Ri tata' ri' are Juan* u b'i'. ⁷ Xpe k'u ri are' chuq'alajisaxik ri saqil chkiwäch ri winaq rech konojel kekojon ta che ri saqil rimal ri u tzij ri are'. ⁸ Ri tat Juan man are tä ri saqil, xane xa taqom loq rech kuq'alajisaj ri qas tzij chrij ri saqil. ⁹ Ri qas saqil k'ut, ri käjuluw pa ki wi' konojel ri winaq, tajin käpe cho ruwächulew.

---

* **1:6** Ri Juan ri' man are tä ri Juan ri xutz'ib'aj we Evangelio, xane are ri Juan Qasal Ja' ri käb'ix waral.

¹⁰ Ri Jun ri káb'ix “u Tzij ri Dios” che k'o chik cho ruwächulew. Pune k'u rumal ri Are' ri Dios xub'an ruwächulew, ri winaq k'ut ri e k'o cho ruwächulew man qas xkich'ob' tä u wäch. ¹¹ Xopan pa ru tinimit, ru winaqil k'ut man xkik'ulaj taj. ¹² Pune je ri' e k'o k'u jujun ri utz u k'ulaxik xka'no, xekojon che ri Are'. E are k'u taq wa' ri xyi' chke chi keb'ok che ralk'ual ri Dios. ¹³ Ri xekojonik, ri xeb'ok che ralk'ual ri Dios, man je' tä xb'an che kalk'ualaxik jas ri kalk'ual ri winaq ri xaq kil ki wäch rumal chi je wa' xkichomaj ri ki nan ki tat, o rumal ru rayib'al jun winaq. Xane ri Dios are ri qas ki Tat ri e are'.

¹⁴ Ri Jun ri káb'ix “u Tzij ri Dios” che xub'an winaq, xk'oji k'u chqaxol waral cho ruwächulew. Loq' xeril wi konojel winaq, xub'ij k'u ri qas tzij chke. Xqil ri kelik, q'alaj chi qas are ru K'ojol ri qa Tat ri sib'alaj nim u q'ij, ri xuwi wa' u K'ojol k'olik. ¹⁵ Ri tat Juan xuq'alajisaj ri qas tzij chrij ri Are', xub'ij: Are wa' ri xinb'ij, chi ri Jun chik ri käpe na, are nim na u q'ij chnuwäch in rumal chi ri Are' k'o chik aretaq ri in mäja' kil nu wäch, —xcha'.

¹⁶ Qonojel qa k'amom qe ri nimalaj u q'inomal, qa riqom k'u tewchib'al q'ij chi q'ij. ¹⁷ Ri qa mam Moisés xutz'ib'aj kan ri Pixab' ri xuya ri Dios che. Are k'u ri Jesucristo xuk'ut kan chqawäch chi qas kujraj ri Dios, xuq'alajisaj ri qas tzij chqawäch. ¹⁸ Man k'o tä wi jun winaq ilowinaq u wäch ri Dios. Xane xaq xuwi ru K'ojol ri Dios ri k'o ruk' ri qa Tat, ri xaq xuwi wa' u K'ojol k'olik, are ri Are' xulq'alajisan chqawäch ru b'anik ri Dios.

Ri Juan Qasal Ja' kuq'alajisaj ri qas tzij chrij ri

Jesucristo

¹⁹ Ri winaq aj Israel pa Jerusalén xekitaq b'i sacerdotes xuquje' levitas† ruk' ri tat Juan chuta'ik che jachin ri are'. ²⁰ Ri are' qas xuq'alajisaj chkiwäch chi saqil, xub'ij: Ri in, man in tä ri Cristo, —xcha chke.

²¹ Xkita' chi k'u jumul che, xkib'ij: ¿Jachin k'u ri lal? ¿A lal ri' ri qa mam Elías ri q'alajisal re ru Loq' Pixab' ri Dios? —xecha che.

Ri tat Juan xub'ij: Man in tä ri', —xcha chke.

Jumul chik xkita' che, xkib'ij: ¿A man lal k'u ri' ri q'alajisal u Tzij ri Dios ri káb'ixik chi käpe na? —xecha che.

Ri are' xch'awik, xub'ij: Man in tä ri', —xcha chke.

²² Xkib'ij k'u che: ¿Jachin k'u ri lal? Rajwaxik chi kuje'k, k'o jas ri ke'qab'ij chke ri xujtaqow loq. ¿Jas ri káb'ij la chqe chij ib' la? —xecha che.

²³ Ri tat Juan xch'awik, xub'ij: In ri' ri jun ri ko käch'aw pa taq ri juyub' ri kätz'inowik, kub'ij: “Chib'ana u b'anik ri nim b'e ri káb'in wi ri Qajaw, chib'ana jikom che,” —kächa'. Je' jas ri xub'ij loq ri qa mam Isaías ri q'alajisal re ru Loq' Pixab' ri Dios, —xcha chke.

²⁴ Ri achijab' ri' ri xeopan ruk' ri tat Juan chuch'ab'exik, e are' ki taqo'n ri tata'ib' fariseos‡ wa'. ²⁵ Xkita' k'u che ri tat Juan: We ri lal, man lal tä ri' ri Cristo, man lal tä ri' ri qa mam Elías, man

---

† 1:19 Ri levitas e are' aj re ri achalaxik sacerdotal re Leví ri xetob' chke ri sacerdotes pa ri nimalaj rachoch Dios. ‡ 1:24 Ri tata'ib' fariseos e are' winaq wa' aj Israel ri sib'alaj xkiquatej u nimaxik ru Pixab' ri Moisés. Xka'n k'u nimal, xkichomaj k'ut chi e utz na chkiwäch konojel ri winaq. K'ia ki naq'atisam wi kib' ri man qas tä are ri kub'ij ru Tzij ri Dios.

lal tä k'u ri' ri q'alajisal re ru Loq' Pixab' ri Dios, ¿jas che käb'an la qasna'? —xecha che.

²⁶ Ri tat Juan xub'ij chke: Ri in kinb'an qasna' ruk' joron. K'o k'u Jun chxol alaq ri man etam tä alaq u wäch ri Are'. ²⁷ Are k'u wa' ri Jun ri teren loq chwij, pune nim k'u na u b'anik chnuwäch in. Man taqal tä k'u chwe in kinkir ru k'amal u xajäb', —xcha chke.

²⁸ Ronojel wa' we ri' xk'ulmataj pa Betábara ri k'o chrelb'al q'ij che ri nima' Jordán jawije' ri tajin kub'an wi qasna' ri tat Juan.

Ri Jesús are ri Jun ri käkämisax na cho ri Dios je' ta ne jun alaj chij

²⁹ Chukab' q'ij ri tat Juan xril ri Jesús tajin kánaqajin loq ruk', xub'ij: ¡Chilampe alaq! —kächa'. Are wa' ri Jun ri käkämisax na cho ri Dios je' ta ne jun alaj chij che resaxik b'i ri ki mak ri winaq ri e k'o cho ruwächulew, —kächa'. ³⁰ Chrij k'u ri Are' xintzijon wi aretaq xinb'ij: Käpe chi na Jun ri nim na u b'anik chnuwäch in. Je ri', rumal chi ri Are' ya k'o chik mäjoq kil nu wäch in. ³¹ Ri in xuquje' man wetam tä u wäch nab'e, tajin k'u kinb'an ki qasna' ri winaq rech konojel ri winaq aj Israel käketamaj u wäch, —xcha ri tat Juan.

³² Xuquje' xub'ij ri tat Juan: Xinwil ri Loq'alaj Espíritu xqaj loq chikaj je' u b'anik jun palomäx, xkanaj k'u kan puwi' ri Jesús. ³³ Ri in nab'e man wetam taj jachin ri Are', ri Dios k'ut ri xintaqowik chi kinb'an qasna' ruk' joron, are xub'ij chwe: “Jachin ri kawilo chi käqaj ri Loq'alaj Espíritu puwi', kákanajik, are ri' ri Jun ri kub'an na qasna' ruk' ri Loq'alaj Espíritu,” —xcha chwe. ³⁴ Ri in

wilom ri xuk'ulmaj, king' alajisaj k'ut jas ri xinwilo chi are wa' ru K'ojol ri Dios, —xcha ri tat Juan chke ri winaq.

Waral keqil wi ri nab'e taq u tijoxelab' ri Jesús

³⁵ Chukab' q'ij ri tat Juan k'o chila' jumul chik e rachi'l kieb' chke ru tijoxelab'. ³⁶ Aretaq ri tat Juan xrilo chi tajin kok'ow ri Jesús, xub'ij: ¡Chiwilampe! —kächa'. Are wa' ri Jun ri käkämisax na cho ri Dios je' ta ne jun alaj chij, —xcha chke.

³⁷ Ri kieb' u tijoxelab' ri tat Juan, aretaq xkita ri xub'ij, xeb'e' ruk' ri Jesús. ³⁸ Ri Jesús xka'y kan chrij, xrilo chi terenem ri Are' kumal ri kieb' tijoxelab', xub'ij chke: ¿Jas tajin kitzukuj? —xcha'.

Ri e are' xkib'ij che: Ajtij, ¿jawije' jeqel wi la? —xecha che.

³⁹ Ri Jesús xch'awik, xub'ij chke: ¡Chixsajmpe! Jo' b'a', kiwila k'u na, —xcha ri' chke.

Xeb'e' k'u ruk' ri Are', xkil na jawije' ri jeqel wi. Chila' k'ut xekanaj wi kan pa ri q'ij ri', rumal chi kraj are ukaj hora ri' re ri b'enaq q'ij.

⁴⁰ Jun k'u chke ri kieb' achijab' ri xkita ri xub'ij ri tat Juan, ri xeb'e' ruk' ri Jesús, are ri tat Andrés ri ratz ri tat Simón Pedro. ⁴¹ Xe' ri tat Andrés chanim chutzukuxik ri tat Simón ru chaq', xub'ij k'u che: Xqariq ri Mesías, —xcha che. (Ri tzij ri' kel kub'ij “Cristo”).§

⁴² Te k'u ri' ri tat Andrés xuk'am b'i ri tat Simón ruk' ri Jesús. Ri Jesús k'ut, aretaq xrilo, xub'ij che:

---

§ 1:41 Ri tzij “Cristo” o “Mesías” kel kub'ij “cha'tal rumal ri Dios”.

At ri' ri tat Simón ru k'ojol ri Jonás. Cefas chik káb'ix na chawe (ri kel kub'ij Pedro),* –xcha che.

Ri Jesús keusik'ij ri tat Felipe rachi'l ri tat Natanael rech keb'e' ruk'

⁴³ Chukab' q'ij chik ri Jesús xuchomaj chi ke' pa Galilea. Xuriq' k'u ri tat Felipe, xub'ij che: Tasa'j wuk', –xcha che.

⁴⁴ Ri tat Felipe jela' käpe wi pa ri tinimit Betsaida ri ki tinimit ri tat Andrés, ri tat Pedro. ⁴⁵ Ri tat Felipe xe' chutzukuxik ri tat Natanael, xub'ij che: Xqil u wäch ri achi ri k'o xutz'ib'aj ri qa mam Moisés chrij pa taq ri wuj re ri Pixab', xuquje' ri k'o xkitz'ib'aj ri q'alajisal taq re ru Loq' Pixab' ri Dios chrij pa ri ki wuj. Are wa' ri Jesús ru k'ojol ri tat José aj Nazaret, –xcha che.

⁴⁶ Ri tat Natanael xub'ij che: ¿A k'o pu lo jun winaq nim u b'anik ri käpe pa Nazaret? –xcha che.

Ri tat Felipe xub'ij che: Tasa'j b'a', kawil k'u na at, –xcha che.

⁴⁷ Ri Jesús, aretaq xrilo chi petinaq ri tat Natanael, xub'ij: Xpe jun achi ri gas aj Israel, ri man k'o tä sub'unik pa ranima', –xcha'.

⁴⁸ Te ri' ri tat Natanael xuta' che ri Jesús: ¿Jas xb'an la che retamaxik nu wäch? –xcha che.

Ri Jesús xub'ij che: Xatinwilo aretaq mäja' kat-sik'ix rumal ri tat Felipe, aretaq at k'o chuxe' ri jun u che'al higos, –xcha che.

⁴⁹ Ri tat Natanael xub'ij che: Ajtij, lal ri' ri u K'ojol ri Dios, ri Nim Taqanel pa ki wi' ri winaq aj Israel, –xcha che.

---

* 1:42 Ri kieb' tzij ri', “Cefas” pa ri ch'ab'al arameo, rachi'l ri jun chik, “Pedro” pa griego, kel kākib'ij “ab'aj”.

⁵⁰ Ri Jesús xch'awik, xub'ij che: E ri at, ¿a kakoj wa' xa rumal chi xinb'ij chawe chi xatinwilo aretaq ri at k'o chuxe' ru che'al higos? Kawil k'u na nimaq taq kajmab'al chuwäch wa' we ri', —xcha che.

⁵¹ Xuquje' xub'ij ri Jesús: Qas tzij ri kinb'ij chiwe chi kiwil na ri kaj jaqtalik. Kiwil k'u na ri ángeles rech ri Dios kepaqi'k, kexuli pa nu wi' in, in ri' ri Ralk'ual ri Dios ri Qas Winaq,† —xcha ri Jesús chke.

2

Käb'an jun k'ulanem pa ri tinimit Caná re Galilea

¹ Churox q'ij xb'an jun k'ulanem pa ri tinimit Caná re Galilea. Ru nan ri Jesús k'o pa ri k'ulanem.

² Xuquje' ri Jesús e rachi'l ru tijoxelab' xesik'ix pa ri k'ulanem. ³ Xk'is k'u ri vino. Xpe ru nan ri Jesús, xub'ij che ri Are': Man k'o tä chi vino, —xcha che.

⁴ Ri Jesús k'ut xch'awik, xub'ij che: Nan, ¿jas che kab'ij wa' chwe in? Mäja' kuriq ri q'ij chwe, —xcha che ru nan.

⁵ Xub'ij k'u ru nan chke ri tajin kekojow ri vino: Chib'ana ronoxel ri kub'ij na chiwe, —xcha chke.

⁶ K'o k'u waqib' nimaq taq q'eb'al re ab'aj chila', k'olib'al joron ri käkikoj ri winaq aj Israel che ch'ajb'al kib' aretaq käkesasj ri äwas chkij. Chkijujunal ri q'eb'al käkich'ij jumuch' o cien litros joron.

⁷ Ri Jesús xub'ij chke ri tajin kepatänin chke ri winaq: Nojisaj alaq we q'eb'al ri' che joron, —xcha chke.

---

† 1:51 Ri Jesús xukoj we b'i'aj ri' chb'il rib' chuk'utik chi are ri Cristo o ri Mesías ri xtz'ib'ax ojer pa ru Loq' Pixab' ri Dios chi are ri To'l Qe ri käpetik.

Xkichap k'u ki nojisaxik ri nimaq taq q'eb'al k'ä xenoj na. ⁸ Xub'ij k'u ri Jesús chke: Chesaj alaq b'i jub'iq', k'ama b'i alaq che ri k'amal b'e pa ri nimaq'ij, —xcha chke.

Je' k'u xka'no. ⁹ Aretaq ri k'amal b'e pa ri nimaq'ij xuna' ri joron ri k'extajinaq chi pa vino, man retam tä k'ut jawije' xe'k'am wi. Xaq xuwi ri patäninelab' k'o ketam chik che ri vino jawije' kesam wi b'ik. Ri k'amal b'e xusik'ij ri ala (ri novio). ¹⁰ Xub'ij k'u che: Konojel ri winaq are käkikoj nab'e ri utzalaj vino. Aretaq k'ut e nojinaq chi ri ula', te k'u ri' kok ri vino ri man qas tä paqal rajil. Are k'u ri at a k'olom kan ri utzalaj vino rech k'ä te' kok wa' k'isb'al, —xcha che.

¹¹ Ri xub'an ri Jesús pa Caná re Galilea, are wa' ri nab'e kajmab'al etal. Ruk' wa' xuk'utu chi sib'alaj nim u q'ij ri Are'. Xekojon k'u ru tijoxelab' che.

¹² Te k'u ri' xel b'i chila', xe' pa ri tinimit Capernaum, rachi'l ru nan, ru tijoxelab', xuquje' taq ru chaq'. Xekanaj k'u na kan kieb' oxib' q'ij chila'.

Ri Jesús keresaj b'i ri ajk'ayib' pa ri nimalaj rachoch Dios

¹³ Xa jub'iq' kraj man kuriq ri Pascua,* jun chke ri ki nimaq'ij ri winaq aj Israel. Rumal ri' ri Jesús xe' pa ri tinimit Jerusalén. ¹⁴ Chila' pa ri nimalaj rachoch Dios xeuriq ajk'ay taq wakäx, ajk'ay taq chij, xuquje' ajk'ay taq palomäx. Xuquje' xeuriq ri k'exel taq ki rajil ri winaq t'uyut'oj pa taq ri ki tem. ¹⁵ Ri Jesús aretaq xeril wa', xub'an u b'anik jun kolob' che u ch'ayib'al, xuchaplej kesaxik b'i konojel ri winaq ri' pa ri nimalaj rachoch Dios,

* **2:13** “Pascua”: Chawila' ri San Mateo 26:2, nota.

junam kuk' ri ki chij, ri ki wakäx. Xujab'uj ri ki rajil ri k'exel taq puaq, xupaqchij apan ri ki mesa. ¹⁶ Xub'ij chke ri ajk'ay taq palomäx: ¡Chesaj b'i alaq ronojel wa' waral! Mäb'an alaq jun k'ayib'al che ri rachoch ri nu Tat, —xcha chke.

¹⁷ Are k'u ru tijoxelab', xna'taj chke ru Loq' Pixab' ri Dios ri Tz'ib'talik, ri kub'ij: “Je' ta ne tajin käk'at ri wanima' rumal ri u loq'al ri achoch la,” —kächa'.

¹⁸ Te ri' ri winaq aj Israel xkita' che ri Jesús: ¿Jas etal käk'ut la chqawäch rech käqilo chi k'o taqanik pa q'ab' la chub'anik ronojel wa'? —xecha che.

¹⁹ Xch'aw ri Jesús, xub'ij chke: We ta ri alaq käwulij alaq ri nimalaj rachoch Dios ri', xa oxib' q'ij kinsachi na chuyakik wa' jumul chik, —xcha chke.

²⁰ Xkib'ij k'u ri winaq aj Israel che: Kawinaq waqib' junab' xb'eytaj u b'anik wa' we nimalaj rachoch Dios ri', te k'u ri' käb'ij la chi xa choxib' q'ij käyak ta chi la jumul, —xecha che.

²¹ Are k'u ri nimalaj rachoch Dios ri xub'ij ri Jesús, are ru cuerpo ri Are'. ²² Rumal ri' aretaq xk'astaj ri Jesús chkixol ri käminaqib', xna'taj wa' we tzij ri' ri xub'ij ri Jesús chke ru tijoxelab', xkikoj k'ut ri kub'ij ru Loq' Pixab' ri Dios ri Tz'ib'talik, xuquje' xekojon che ru tzij ri Jesús.

Ri Jesús retam ri k'o pa taq ri kanima' konojel winaq

²³ Aretaq ri Jesús xk'oji pa Jerusalén pa ri nimaq'ij re ri Pascua, e k'ia xekojon che aretaq xkil ri kajmab'al taq etal ri xub'ano. ²⁴ Ri Jesús k'ut man xku'b'i tä u k'ux chkij rumal chi ri Are' retam ri k'o pa kanima' konojel winaq. ²⁵ Man rajwaxik taj

chi k'o jachin jun käb'in che ri käkichomaj ri winaq rumal chi ri Are' retam ri k'o pa taq ri kanima'.

3

Ri Jesús kätzijon ruk' ri tat Nicodemo

¹ K'o jun tata' fariseo, Nicodemo u b'i'. Ri tata' ri' nim u b'anik chkixol ri winaq aj Israel.

² Ri tat Nicodemo xopan ruk' ri Jesús chaq'ab' chuch'ab'exik, xub'ij che: Ajtij, —xcha che. Qetam chi are ri Dios taqowinaq la loq che qa tijoxik rumal chi man k'o tä jun käkowin chuk'utik ri u chuq'ab' kuk' kajmab'al taq etal jas ri tajin käb'an la we ta mat k'o ri Dios ruk', —xcha che ri Jesús.

³ Te ri' ri Jesús xub'ij che: Qas tzij kinb'ij che la chi we jun winaq man kil chi na u wäch jumul chik, man kuya' taj ke'rila' jawije' ri kätapan wi ri Dios, —xcha che.

⁴ Ri tat Nicodemo xuta' che, xub'ij: ¿Jas ta k'u lo kub'an jun achi ri ri'j chik rech kil chi na u wäch jumul chik? ¿A käkowin ta k'u lo kok ri are' jumul chik chupam ru nan rech kil chi na u wäch chukamul? —xcha che.

⁵ Ri Jesús xch'awik, xub'ij che: Qas tzij kinb'ij che la chi ri winaq ri man kil tä na u wäch ruk' joron, xuquje' ruk' ri Loq'alaj Espíritu, man kuya' taj kopan chila' jawije' ri kätapan wi ri Dios, —kächa che. ⁶ Ri winaq ri kalk'ualax kumal ru nan u tat, xaq winaq ri'. Are k'u ri winaq ri kalk'ualax rumal ri Loq'alaj Espíritu, ralk'ual ri Dios ri'. ⁷ Mäkajmaj b'a' la chi kinb'ij che la: “Rajwaxik chi kil chi na u wäch jun winaq jumul chik,” —kächa che. ⁸ Je' jas ri kiäqiq' xa apawije' käjich'ich' wi, kätataj ru jininem, man q'alaj tä k'ut jawije' ri käpe wi, o jawije' ri ke'

wi. Are k'u je ri' ri winaq ri kil u wäch rumal ri Loq'alaj Espíritu, —xcha ri Jesús che.

⁹ Ri tat Nicodemo xuta' chi jumul che ri Jesús, xub'ij: ¿Jas k'u ru b'anik wa'? —xcha che.

¹⁰ Ri Jesús xch'awik, xub'ij che: Ri lal, lal jun nimalaj ajtij pa Israel. ¿A mat käch'ob' la wa' ri tajin kinb'ij? —kächa che. ¹¹ Qas tzij kinb'ij che la, chi ri uj käqab'ij ri qetam, käqaq'alajisaj k'u ri qilom. Are k'u ri alaq man käkoj tä alaq ri käqab'ij chech alaq. ¹² We man käkoj alaq ri kinb'ij chrij ri käk'ulmataj waral cho ruwächulew, ¿a are ta k'u lo käkoj alaq ri' we kintzijon chrij ri käk'ulmataj pa ri kaj? —kächa che.

¹³ Man k'o tä jun winaq paqalinaq b'i chila' chikaj, xane xaq xuwi ri qajinaq loq chikaj. Are k'u ri in, in ri' ri Ralk'ual ri Dios ri Qas Winaq, —kächa ri Jesús. ¹⁴ Jas ri xb'antaj pa ri juyub' ri kätz'inowik aretaq ri qa mam Moisés xuyak ri jun kumätz re ch'ich' bronce puwi' jun che' chkiwäch ri winaq, je k'u ri' käb'an na chwe in, in ri' ri Ralk'ual ri Dios ri Qas Winaq. Kinyak na in chkiwäch ri winaq. ¹⁵ Je ri' rech apachin ri käkojon chwe in man käsach tä u wäch, xane kuriq ri k'aslemal ri man k'o tä u k'isik, —xcha ri Jesús che ri tat Nicodemo.

Waral käqil wi ri nimalaj rutzil ranima' ri Dios chke konojel winaq

¹⁶ Ri Dios k'ut sib'alaj keraj ri winaq cho ruwächulew chi xusipaj loq ru K'ojol ri xaq xuwi wa' u K'ojol k'olik, rech apachin ri käkojon che ri Are' man käsach tä u wäch, xane kuriq ri k'aslemal ri man k'o tä u k'isik. ¹⁷ Ri Dios man xutaq tä loq

ru K'ojol cho ruwächulew chuq'atik tzij pa ki wi' ri winaq chi k'äjisaxik ki wäch, xane che ki to'ik.

¹⁸ Jachin ri käkojon che ru K'ojol ri Dios, man käq'at tä tzij puwi' chi käk'äjisax u wäch. Jachin k'u ri man käkojon tä che, ya q'atom chi tzij puwi' chi käk'äjisax u wäch rumal chi man käkojon tä che ru K'ojol ri Dios ri xaq xuwi u K'ojol wa' k'olik.

¹⁹ Ri man kekojon taj q'atom chi tzij pa ki wi' chi käk'äjisax ki wäch rumal chi aretaq ri saqil xpe cho ruwächulew, ri winaq are utz xkil wi ri q'equm rumal chi man utz taj ri tajin käka'no. ²⁰ Konojel ri käka'n etzelal käketzelaj u wäch ri saqil. Man käkaj tä k'u keqeb' cho ri saqil rumal chi man käkaj taj chi käq'alajin ri etzelal ri tajin käka'no. ²¹ Jachin k'u taq ri käka'n ri qas tzij, keqeb' ri' cho ri saqil rech käq'alajinik chi ronojel ri tajin käka'no are wa' ri kraj ri Dios.

Ri Juan Qasal Ja' käch'aw chi jumul chrij ri Jesús

²² Te k'u ri' ri Jesús xel b'i chila', xe' pa Judea junam kuk' ru tijoxelab'. Naj k'ut xkanaj na chila' kuk' ri e are', xub'an k'u qasna'. ²³ Ri tat Juan xuquje' tajin kub'an qasna' pa Enón, chunaqaj ri Salim, jawije' k'o wi k'ia joron. Xeopan ri winaq ruk', xub'an k'u ki qasna'. ²⁴ Mäja' k'u kok ri tat Juan pa che' aretaq xb'antaj wa'.

²⁵ Te ri' xchaptaj jun ch'oj chkixol ru tijoxelab' ri tat Juan kuk' jujun aj Israel chrij ri resaxik ri äwas chkij. ²⁶ Xe'kib'ij k'u che ri tat Juan: Ajtij, chilampe la chi ri Jun ri xk'oji uk' la chrelb'al q'ij che ri nima' Jordán, ri Jun ri xq'alajisaj la chqawäch, ri Are' tajin kub'an qasna' kämik, konojel k'u ri winaq tajin keb'e' ruk', –xecha che.

²⁷ Ri tat Juan xub'ij chke: Man k'o tä jun winaq k'o jas käkowin chub'anik, we man yo'm che rumal ri Dios. ²⁸ Ri ix, qas xita ri' jas ri xinb'ij, chi man in taj ri Cristo, xane xa in taqom loq nab'e chuwäch ri Are'. ²⁹ Pa jun k'ulanem, ri k'amowinaq b'i ri ali are ri ala. Are k'u ri rachi'l ri ala ri k'o chila' kutatab'ej ri ala kätzizonik, käkikot k'u ruk' aretaq kuto. Je k'u ri' ri in kämik sib'alaj kinkikotik. ³⁰ Ri Are' rajwaxik are känimar na u q'ij, are k'u ri in, rajwaxik chi nojim man nim tä chik kinil wi, — xcha ri tat Juan chke ru tijoxelab'.

K'o Jun ri käpe chila' chikaj

³¹ Ri Jun ri käpe chila' chikaj are k'o pa ki wi' konojel. Are k'u ri jun ri xaq ajuwächulew, xuwi kutzijoj ri käb'antaj waral cho ruwächulew. Are k'u ri Jun ri käpe chila' chikaj are k'o pa ki wi' konojel. ³² Ri Are' k'ut, are kutzijoj ri rilom, ri u tom. Man k'o tä k'u jun kukojo jas ri kub'ij. ³³ Jachin k'u ri kukojo, ruk' wa' kujikib'a u b'ixik chi ri Dios kub'ij ri qas tzij. ³⁴ Ri Jun ri taqom loq rumal ri Dios, kutzijoj ru Tzij ri Dios, rumal chi ri Dios man xaq tä jub'iq' ri Espíritu rech Are' u yo'm che. ³⁵ Ri Dios qa Tat loq' ru K'ojol chuwäch, u yo'm k'u ronojel pu q'ab'. ³⁶ Jachin ri kákojon che ru K'ojol ri Dios k'o u k'aslemal ri man k'o tä u k'isik. Jachin k'u ri man kraj taj kákojon che ru K'ojol ri Dios, man k'o tä u k'aslemal ri', xane ri nimalaj royowal ri Dios käpe na puwi', käk'äjisax k'u na u wäch.

4

Ri Jesús kätzizon ruk' jun ixoq aj Samaria

¹ Ri tata'ib' fariseos xketamaj chi ri Jesús e k'ia na ru tijoxelab' ri Are', xuquje' e k'ia na ri xb'an ki qasna' rumal ri Are' chuwäch ri xb'an ki qasna' rumal ri tat Juan. ² Qas tzij k'ut, man are tä ri Jesús ri xb'anow ri qasna', xane e are ru tijoxelab' xeb'anowik. ³ Aretaq ri Jesús xuta wa', ri tajin käb'ixik, xel b'i pa Judea, xtzelej chik pa Galilea.

⁴ Pa ru tzelejik k'ut rajwaxik chi kok'ow pa taq ri juyub' re Samaria. ⁵ Xopan k'u pa jun tinimit re Samaria, Sicar u b'i', chunaqaj ri ulew ri u yo'm ri Jacob che rechb'al ri José ru k'ojol. ⁶ Chila' k'ut k'o wi ri k'ua' ri käb'ix "ru k'ua' ri Jacob" che. Ri Jesús kosinaq chik che ri b'inem, xt'uyi chuchi' ri k'ua'. Xa k'u jub'iq' man kuriq ri nik'iaj q'ij. ⁷ E b'enaq k'u ru tijoxelab' pa ri tinimit chuloq'ik ri käkitijo, ⁸ aretaq xopan jun ixoq aj Samaria chuchi' ri k'ua' chuk'amik u joron. Ri Jesús xub'ij che: Ya la jub'iq' nu joron, —xcha che.

⁹ Man käkich'ab'ej tä k'u kib' ri winaq aj Israel kuk' ri winaq aj Samaria, rumal ri' ri ixoq xub'ij che ri Jesús: ¿Jas che ri lal käta' la joron la chwe in? Ri lal k'ut, lal aj Israel. Ri in, in aj Samaria, —xcha che. ¹⁰ Ri Jesús xch'awik, xub'ij che: We ta etam la jas ri kusipaj ri Dios, xuquje' we ta etam la jachin ri in ri tajin kinta' nu joron che la, ri lal qas tzij käta' la joron la ri' chwe in, kinya k'u na k'aslik joron che la, —xcha che.

¹¹ Ri ixoq xub'ij che: Tat, man k'o tä ne jas käkoj la che resaxik ri joron, sib'alaj naj k'ut qajinaq ri k'ua'. ¿Jawije' ta k'u ne ke'k'ama wi la ri k'aslik joron ri käya la chwe? —kächa che. ¹² Ri Jacob ri qa mam ojer are yo'winaq kan wa' we k'ua' ri' chqe,

ri xresaj wi u joron ri are', ri ralk'ual, xuquje' ri xresaj wi ki joron ri rawaj. ¿A lal ta k'ut ri nim na b'anik la chuwäch ri are'? —xcha ri ixoq che ri Jesús.

¹³ Ri Jesús xch'awik, xub'ij che: Konojel ri käkıtij ke we joron ri' kächaqi'j chi na ki chi' jumul chik.

¹⁴ Jachin k'u ri kutij re ri joron ri kinya in, man k'o tä chi na jumul kächaqi'j chi u chi'. Je ri', rumal chi ri joron ri kinya in che käb'ulb'ut na pa ranima' je' jas jun u k'iyib'al ja' ri kuya k'aslema' ri man k'o tä u k'isik, —xcha che.

¹⁵ Ri ixoq xub'ij che: Tat, ya la we ri joron ri' rech man kächaqi'j tä chi nu chi', rech man rajwaxik tä chi kinpe chi waral chuk'amik nu joron, —xcha che.

¹⁶ Ri Jesús xub'ij che: Oj b'a' la, jesik'ij la loq ri achajil la, käpe chi k'u na la waral, —xcha che.

¹⁷ Ri ixoq xch'awik, xub'ij: Man k'o tä wachajil, —xcha che.

Xub'ij k'u ri Jesús che: Tzij ri käb'ij la chi man k'o tä achajil la. ¹⁸ E job' k'u ne ri achajil la e k'olinaq. Are k'u ri jun ri k'o uk' la kämik, man are tä qas achajil la. Qas tzij b'a' ri b'im la, —xcha ri Jesús che ri ixoq.

¹⁹ Aretaq xuta ri ixoq wa', xub'ij che ri Jesús: Tat, kinwilo chi lal jun q'alajisal re ru Loq' Pixab' ri Dios. ²⁰ Ri qa mam uj ojer, ri uj aj Samaria, xkiq'ijilaj ri Dios waral pa we juyub' ri'. Are k'u ri ala, ri ala, aj Israel, käb'ij ala, chi pa ri tinimit Jerusalén rajwaxik käq'ijilax wi ri Dios, —xcha che.

²¹ Ri Jesús xch'awik, xub'ij: Nan, kojo b'a' la ri kinb'ij chi kopan na ri q'ij aretaq ri ala, käq'ijilaj na ala, ri qa Tat, man rajwaxik tä k'u na chi käpe ala,

waral pa we juyub' ri' o chi ke' alaq pa Jerusalén chuq'ijilaxik ri qa Tat, —xcha che. ²² Ri alaq, alaq aj Samaria man qas etam alaq jachin ri käq'ijilaj alaq. Are k'u ri uj qetam jachin ri käqaq'ijilaj, rumal chi ru tob'anik ri Dios käpetik kumal ri winaq aj Israel. ²³ Kuriq k'u na ri q'ij, are kämik k'ut, aretaq ri winaq ri qas tzij käkiq'ijilaj ri qa Tat, qas käkiq'ijilaj na ri Are' ruk' ru taqanik ri Loq'alaj Espíritu pa kanima'. Ri qa Tat k'ut, kraj chi je' käb'an wa' kumal ri winaq ri keq'ijilan che. ²⁴ Ri Dios are Espíritu, jachin k'u taq ri keq'ijilan che, rajwaxik qas tzij käkiq'ijilaj na ruk' ru taqanik ri Loq'alaj Espíritu pa kanima'.

²⁵ Ri ixoq xub'ij che: Ri in wetam chi käpe na ri Mesías ri xuquje' käb'ix Cristo che. Aretaq käpe ri Are', kuq'alajisaj na ronojel chqawäch, —xcha che.

²⁶ Ri Jesús xub'ij che: In ri', ri tajin kintzijon uk' la, —xcha che.

²⁷ Qas je' tajin kub'ij wa' ri Jesús aretaq xeopan ru tijoxelab'. Xkikajmaj k'ut chi tajin kätzijon ruk' jun ixoq. Man k'o tä k'u jun xukoch'o xuta' che ri Jesús jas ri kraj ri ixoq o jas ri tajin kub'ij che. ²⁸ Ri ixoq k'ut xuya kan ru q'eb'al, xe' pa ri tinimit, xub'ij chke ri winaq: ²⁹ Chixsajmpe', jiliwila k'u jun achi ri u b'im chwe ronojel ri nu b'anom. ¿A mat are wa' ri Cristo? —xcha chke ri winaq.

³⁰ Xeb'el k'u b'i ri winaq pa ri tinimit, xeb'e' jela' jawije' k'o wi ri Jesús. ³¹ Are k'u ri tijoxelab' tajin käkib'ij che ri Jesús: Ajtij, woq b'a' la, —xecha che.

³² Ri Jesús k'ut xub'ij chke: Ri in k'o ri nu wa ri kintijo ri man iwetam tä ix jasach, —xcha chke.

³³ Ri tijoxelab' xkichaplej u ta'ik chb'il taq kib', xkib'ij: ¿A xa ta k'u lo k'o jachin xk'amow loq ri kutijo? —xecha'.

³⁴ Ri Jesús xub'ij chke: Ri nu wa are ru b'anik ru rayib'al ri Jun ri xintaqow loq, ru k'isik k'ut ru chaplem loq u b'anik. ³⁵ Ri ix kib'ij: “Kraj na kiejb' ik' ri cosecha.” Ri in k'ut kinb'ij chiwe: Chika'yej taq ri tiko'n, e chaq'i'j chi k'ut, e utz chik che ri cosecha. ³⁶ Ri kächakun pa ri cosecha, käyi' na ri tojb'al re. Are k'u ri cosecha ri kuyako are re k'aslemal wa' ri man k'o tä u k'isik, rech ri ketiko'nijik, xuquje' ri keyakowik, junam kekikotik. ³⁷ Qas tzij k'ut ri käb'ixik: “Jun winaq kätiko'nijik, are k'u jun winaq chik ri käyakowik,” —kächa'. ³⁸ Ri in xixintaq b'ik rech kiyak u wäch ri tiko'n ri man xiriq tä k'äx chutikik. Jule' winaq chik ri xechakunik, are k'u ri ix xaq xuwi kixkikot chuyakik u wäch ri ki tiko'n, —xcha chke ru tijoxelab'.

³⁹ E k'ia k'u chke ri winaq pa ri alaj tinimit ri' re Samaria ri xekojon che ri Jesús rumal ri xub'an ri ixoq, xujikib'a k'u u b'ixik chke: “U b'im chwe ronojel ri nu b'anom,” —xcha ri'. ⁴⁰ Je ri' chi aretaq xeopan ri winaq aj Samaria ruk' ri Jesús, xkib'ochi'j chi kakanaj na kan kuk'. Xkanaj k'u na kan kieb' q'ij kuk'. ⁴¹ E k'ia k'u na ri xekojonik aretaq xkita ri tzij ri xub'ij ri Jesús. ⁴² Xkib'ij k'u che ri ixoq: Kämik käqakojo, man xuwi tä rumal ri xab'ij at chqe, xane rumal chi qa tom uj ri kub'ij. Qetam k'ut chi qas tzij are wa' ri Cristo ri To'l Ke ri winaq cho ruwächulew, —xecha che.

Ri Jesús kukunaj ru k'ojoljun tata' ri nim u b'anik

⁴³ Churox q'ij ri Jesús xel b'i pa Samaria, xutaqej ru b'e, xe' pa Galilea. ⁴⁴ Je ri', rumal chi jun q'alajisal re ru Loq' Pixab' ri Dios man nim tä kil wi ri are' pa ri gas u tinimit je' jas ri xub'ij ri Jesús. ⁴⁵ Aretaq xopan pa Galilea ri winaq chila' utz u k'ulaxik xka'no. Ri e are' k'ut e petinaq pa ri nimaq'ij Pascua ri käb'an pa ri tinimit Jerusalén, kilom k'u ronojel ri u b'anom ri Are' chila' pa ri nimaq'ij.

⁴⁶ Te ri' ri Jesús xe' chi jumul pa ri tinimit Caná pa Galilea jawije' ri xuk'ex wi ri joron pa vino. K'o k'u jun tata' chila' ri nim u b'anik pa ri tinimit Capernaum. Jun to'l re ri nim taqanel wa'. Yawab' k'u ri u k'ojol. ⁴⁷ Aretaq ri tata' ri' xuto chi ri Jesús xpe pa Judea, xopan k'u pa Galilea, xe' ri are' che rilik. Xuta' toq'ob' che chi ke' cho rachoch chukunaxik ri u k'ojol, ri xa jub'iq' man käkämik. ⁴⁸ Ri Jesús k'ut xub'ij che: Ri alaq man käköjon tä alaq we ta mat kil alaq kajmab'al, xuquje' etal, — xcha ri Jesús.

⁴⁹ Xub'ij k'u ri tata' ri nim u b'anik che: Tat, sa'j la chanim cho wachoch mäja' k'u käkäm ri nu k'ojol, — xcha che.

⁵⁰ Xub'ij k'u ri Jesús che: ¡Oj la cho ja, käk'asi k'u na ri k'ojol la! — xcha che.

Xukoj k'u ri tata' ri xb'ix che rumal ri Jesús, xe' k'ut. ⁵¹ Aretaq xa jub'iq' man kopan ri tata' cho rachoch, xepe ri patänil taq re chuk'ulaxik, xkib'ij k'u che: ¡K'asal ri k'ojol la! — xecha che.

⁵² Ri tata' xuta' chke jas hora xuchap rutzirik ri u k'ojol. Ri e are' xkib'ij che: Iwir pa ri nab'e hora re ri b'enaq q'ij xel ri q'aq' chrij, — xecha che.

⁵³ Ru tat ri ala xuch'ob'o chi pa ri hora ri' xub'ij ri Jesús che: “Ri k'ojol la käk'asi na,” —xcha ri Jesús. Xkojon k'u ri tata' che ri Jesús, xuquje' konojel ri e k'o pa rachoch.

⁵⁴ Are wa' ri ukab' kajmab'al etal ri xub'an ri Jesús aretaq xtzelej loq pa Judea, xopan k'u pa Galilea.

5

Ri Jesús kukunaj jun achi pa Betesda ri käminaq u cuerpo

¹ Te k'u ri' ri winaq aj Israel xka'n jun ki nimaq'ij chik pa Jerusalén. Ri Jesús k'ut xe' chi na jumul jela'. ² Pa ri tinimit Jerusalén chunaqaj ri uchib'e ri káb'ix “Uchib'e ri Keb'ok wi Chij” che, k'o jun atinib'al ri káb'ix Betesda che ru b'i' pa ri ch'ab'al hebreo. E k'o job' raqan ja chrij. ³ Pa taq ri raqan ja ri' e q'oyoq'oj k'ia yawab'ib'. E k'o moyab', ch'okojib', xuquje' winaq ri käminaq ki cuerpo. Tajin käkeyej chi käslab' ri joron. ⁴ Jun taq pa' k'ut käqaj loq jun ángel pa ri atinib'al, kuslab'isaj k'u ri joron. Jachin ri nab'e käqaj pa ri joron aretaq käslab'taj kan rumal ri ángel kākunataj che apachike u wäch yab'il ri k'o che. ⁵ K'o k'u jun achi chila' ri xke' juwinaq lajuj ruk' wajxaqib' junab' yawab'. ⁶ Aretaq ri Jesús xrilo q'oyol cho ri ulew, xuquje' xretamaj chi k'ia junab' chik yawab', xuta' che: ¿A kaj la kutzir la? —xcha che.

⁷ Ri yawab' xch'awik, xub'ij che: Tat, man k'o tä jun kinqasan pa ri atinib'al aretaq käslab' ri joron. Amaq'el aretaq kwaj kinqajik, jun chik käqaj b'i nab'e chnuwäch in, —xcha che.

⁸ Ri Jesús xub'ij che: ¡Walij b'a' la, yaka la b'i ri sok la, b'in ya' la! —xcha ri Jesús che.

⁹ Chanim xutzir ri achi. Xuyak b'i ru sok, xuchaplej b'inem. Are k'u q'ij re uxlanem aretaq xb'antaj wa'. ¹⁰ Ri winaq aj Israel xkib'ij che ri achi ri xutzirik: Kämik k'ut are q'ij re uxlanem. Man ya'tal taj kaweqaj b'i ra sok, —xecha che.

¹¹ Ri achi xch'awik, xub'ij chke: Ri jun ri xinkunanik xub'ij chwe: “¡Yaca la b'i ri sok la, b'in ya' la!” —xcha ri' chwe, —xcha ri achi chke ri winaq.

¹² Ri e are' xkita' che, xkib'ij: ¿Jachin ri' ri xb'in chawe: “¡Yaca la b'i ri sok la, b'in ya' la!”? —xecha che.

¹³ Are k'u ri achi man xuch'ob' tä chi u wäch jachin ri xkunanik rumal chi ri Jesús xsach chkixol ri k'ialaj winaq ri e k'o chila'. ¹⁴ Te ri' ri Jesús xuriq ri achi pa ri nimalaj rachoch Dios, xub'ij che: ¡Chilampe la! —xcha'. Kämik ri lal utz chik. Mämakun chi b'a' la, mäpe chi ne jun k'äx chik chij la ri más nim na, —xcha ri Jesús che.

¹⁵ Xe' k'u ri achi, xub'ij chke ri winaq aj Israel chi ri xkunanik are ri Jesús. ¹⁶ Rumal ri' ri winaq aj Israel xkitzukuj u chapik ri Jesús rech käkikämisaj, rumal chi kub'an taq wa' we ri' pa ri q'ij re uxlanem. ¹⁷ Xub'ij k'u ri Jesús chke: Ri nu Tat amaq'el chakuninaq petinaq loq. Rajwaxik k'ut chi ri in xuquje' kinchakunik, —xcha chke.

¹⁸ Rumal ri' ri winaq aj Israel xa sib'alaj xpe na koyowal, xkaj xkikämisaj ri Jesús rumal chi man nim tä xril wi ri kub'ij ri Pixab' chrij ri q'ij re uxlanem. Man xuwi tä k'u ri', xane xuquje' xujunamaj rib' ruk' ri Dios aretaq xub'ij chi ri Dios Are ru Tat.

Ru K'ojol ri Dios k'o taqanik pu q'ab'

¹⁹ Te ri' ri Jesús xub'ij chke: Qas tzij kinb'ij chech alaq chi ri u K'ojol ri Dios man kākowin taj k'o jas kub'ano xaq pa re wi. Xuwi kub'ano jachike ri kārilo chi kub'an ri u Tat. Ronojel ri kub'an ri u Tat, kub'an k'u ri u K'ojol xuquje'. ²⁰ Ri qa Tat sib'alaj loq' ri u K'ojol chuwäch, kuk'ut k'u chuwäch jachike ri kub'an ri Are'. Kuk'ut k'u na nimaq taq kajmab'al chuwäch ru K'ojol, ri sib'alaj kākajmaj na alaq. ²¹ Je' jas ri qa Tat keuk'astajisaj ri kāmīnaqib', kuya k'u ki k'aslemal, je ri' xuquje' ri u K'ojol kuya k'aslemal chke jachin taq ri kraj kuya wi. ²² Ri qa Tat man kuq'at tä tzij puwi' jachin jun, xane u yo'm ronojel u wäch taqanik pu q'ab' ru K'ojol rech ri Are' kāk'atow tzij. ²³ Je ri' rech konojel ri winaq kākīya u q'ij ri u K'ojol ri Dios junam jas ri kākā'n chuya'ik u q'ij ri qa Tat. Jachin ri man kuya tä u q'ij ri u K'ojol ri Dios, man kuya tä ri' u q'ij ri qa Tat ri xutaq loq ri Are'.

²⁴ Qas tzij kinb'ij chech alaq chi jachin ri kutatab'ej ri nu tzij, kākōjon k'u che ri Dios ri xintaqow loq, kuriq na ri' ri k'aslemal ri man k'o tä u k'isik. Man kāk'at tä k'u tzij puwi' chi kāk'ājisax u wäch rumal chi elinaq chik pa ri kāmikal re ri ojer k'aslemal, k'o chik ri qas u k'aslemal. ²⁵ Qas tzij kinb'ij chech alaq chi kāpe na ri q'ij, kāmik k'ut ri q'ij ri' aretaq ri kāmīnaqib' kākita na chi kinch'awik, in ri' ri u K'ojol ri Dios. Jachin taq ri kākīnimaj ri kinb'ij kek'asi na. ²⁶ Ri qa Tat k'o kuinem pu q'ab' pa re wi chuya'ik k'aslemal, xuquje' u yo'm pa nu q'ab' in, in ri' ri u K'ojol, chi kinkowinik kīnya k'aslemal. ²⁷ Xuquje' u yo'm taqanik pa nu q'ab'

rech kinq'at tzij rumal chi ri in, in ri' ri Ralk'ual ri Dios ri Qas Winaq. ²⁸ Mäkajmaj alaq wa' rumal chi kopan na ri q'ij aretaq konojel ri käminaqib' käkita na chi kinch'awik. ²⁹ Keb'el na loq pa taq ri muqub'al. Ri ka'nom ri utzil kek'astajik rech käk'oji na ki k'aslemal. Are k'u ri ka'nom ri man utz taj kek'astajik rech käq'at na tzij pa ki wi' chi käk'äjisax na ki wäch.

K'o ri käk'utuwik chi k'o taqanik pu q'ab' ri Jesús

³⁰ Ri in man k'o tä jas kinkowin chub'anik xaq pa we wi. Ri in kinq'at tzij xa jas ri kintaq wi. Jikom k'u kinb'an in chuq'atik tzij. Man are tä k'u kinb'an xa jas ri kwaj in, xane are kinb'an jas ri kraj ri nu Tat ri xintaqow loq. ³¹ We ri in kinq'alajisaj ri qas tzij chwij chb'il wib', man k'o tä u patän ri' ri kinb'ij. ³² K'o k'u Jun chik ri k'o jas kuq'alajisaj chwij, wetam k'ut chi ri kub'ij ri Are' chwij are qas tzij. ³³ Ri alaq xtaq alaq u ta'ik che ri tat Juan. Ri xub'ij k'u ri are' chech alaq are qas tzij. ³⁴ Ri in k'ut man are tä ku'l nu k'ux chrij ri kuq'alajisaj jun winaq chwij. Xuwi kinb'ij wa' rech ri alaq käriq na alaq ru tob'anik ri Dios. ³⁵ Ri tat Juan are junam ruk' jun chäj o jun candela ri käk'atik, ri käjuluwik. Ri alaq k'ut xkikot alaq kieb' oxib' q'ij ruk' ri saqil ri'. ³⁶ K'o k'u na ri käk'utuwik chi qas tzij ri kinb'ij. Are utz na wa' chuwäch ri xuq'alajisaj ri tat Juan chwij. Ri tajin kinb'ano, are wa' ri xinutaq ri nu Tat chub'anik. Are k'u wa' ri käk'utuwik chi qas tzij are ri nu Tat ri in taqowinaq loq. ³⁷ Xuquje' ri nu Tat ri xintaqow loq kuq'alajisaj ri qas tzij chwij, pune ta ne ri alaq man tom tä alaq ri Are' käch'awik, man ilom tä

k'u alaq u wäch. ³⁸ Man qajinaq tä k'u ru Tzij ri Dios pa anima' alaq rumal chi man käkojon tä alaq che ri Jun ri taqom loq rumal ri qa Tat. ³⁹ Ri alaq na'l käsik'ij alaq u wäch ru Loq' Pixab' ri Dios ri Tz'ib'talik rumal chi kächomaj alaq chi chila' käriq wi alaq ri käyo'w ri k'aslemal ri man k'o tä u k'isik. Are k'u ru Loq' Pixab' ri Dios ri Tz'ib'talik ri kuq'alajisaj ri qas tzij chwij in. ⁴⁰ Pune je ri', ri alaq man kaj tä alaq käpe alaq wuk' rech käriq alaq we k'aslemal ri' ri man k'o tä u k'isik.

⁴¹ Ri in man kwaj taj chi käyi' nu q'ij kumal ri winaq. ⁴² Wetam k'u in ri anima' alaq, wetam chi man kaj tä alaq ri Dios. ⁴³ Ri in, in petinaq chuk'exwäch ri nu Tat. Ri alaq k'ut man xink'ulaj tä alaq. Are k'u we ta käpe jachin jun chik xaq pa re wi, jare ri are' käk'ulaj na alaq! ⁴⁴ ¿A käkowin lo alaq ri' käkojon alaq chwe we xa kätzujukuj alaq u ya'ik q'ij alaq chb'il taq ib' alaq, man are tä kätzujukuj alaq chi käyi' q'ij alaq rumal ri Dios ri xaq xuwi Dios wa' k'olik? ⁴⁵ Mächomaj alaq chi ri in kinchap u b'ixik ri man utz taj chij alaq cho ri nu Tat. Ri käb'in na wa' chij alaq are ri qa mam Moisés, ri ku'b'am k'ux alaq chrij. ⁴⁶ We ta ri alaq qas xkojon alaq che ri xub'ij ri qa mam Moisés, käkojon ta k'u alaq ri' chwe in rumal chi ri qa mam Moisés k'o ri u tz'ib'am chwij in. ⁴⁷ We k'u man xkojon alaq che ri xutz'ib'aj ri are', ¿jas ta k'u lo käb'an alaq chukojik ri kinb'ij in? —xcha ri Jesús chke.

6

Ri Jesús kuya ki wa job' mil winaq

¹ Te k'u ri' ri Jesús xq'ax ch'äqäp che ri mar ri káb'ix “Mar re Galilea” che, ri xuquje' kákoj “Mar re Tiberias” che ru b'i'. ² E k'ia winaq k'ut xeteri b'i chrij ri Jesús rumal chi kilom ri kajmab'al taq etal ri xub'ano aretaq xeukunaj taq ri yawab'ib'. ³ Te ri' xpaqi ri Jesús puwi' jun juyub', chila' k'ut xt'uyi wi junam kuk' ru tijoxelab'. ⁴ Xa k'u jub'iq' kraj man kuriq ri nimaq'ij ri káb'ix “Pascua” che, jun chke ri ki nimaq'ij ri winaq aj Israel. ⁵ Aretaq ri Jesús xeril ri k'ialaj winaq ri e b'enaq ruk', xub'ij che ri tat Felipe: ¿Jawije' ta ne keqaloq' wi ri wa ri káqaya chke ri k'ialaj winaq ri'? –xcha che.

⁶ Xub'ij wa' ri Jesús xa rech kárido jas kub'ij ri tat Felipe. Qas retam k'u ri Are' jas ri kub'an na. ⁷ Xch'aw k'u ri tat Felipe, xub'ij: Kieb' cientos quetzales kaxlan wa man kub'an tä ri' rech k'o ju taq b'iq' ke konojel chkijujunal, –xcha che.

⁸ Are k'u ri tat Andrés, ratz ri tat Simón Pedro, jun chke ru tijoxelab' ri Jesús, xub'ij che: ⁹ Waral k'o wi jun ala ruk'am job' kaxlan wa re cebada ruk' kieb' kár. ¿Jas ta k'u lo u patän wa' che ki tzuqik ri k'ialaj winaq ri e k'olik? –xcha che.

¹⁰ Xub'ij k'u ri Jesús chke ru tijoxelab': Chib'ij chke konojel ri winaq chi ket'uyi'k, –xcha chke.

Sib'alaj k'ia k'u ri räx q'ayes k'o cho ri juyub' ri', xet'uyi k'ut. Kraj e k'o job' mil achijab'. ¹¹ Te ri' ri Jesús xeuk'am ri kaxlan wa. Aretaq xetewchitaj wa' rumal, xeuya chke ru tijoxelab', ri tijoxelab' chik xekijach wa' chkiwäch konojel ri winaq ri e t'uyut'oj. Xuquje' je' xub'an chke ri kár, xeuya chke jampa' ri xkaj. ¹² Aretaq e nojinaq chik, ri Jesús xub'ij chke ru tijoxelab': Cheiyaka ri ch'äqataq ri

xekanaj kanoq rech man xaq tä keb'e' pa mes, — xcha chke.

¹³ Xekiyak k'ut, xekinojisaj kab'lajuj chikäch kuk' ri ch'äqataq ri xekanaj kan chke ri job' kaxlan wa re cebada. ¹⁴ Ri winaq, aretaq xkil we kajmab'al etal ri' ri xub'an ri Jesús, xkib'ij: Qas tzij are wa' ri q'alajisal re ru Loq' Pixab' ri Dios ri käb'ixik chi käpe na cho ruwächulew, — xecha ri'.

¹⁵ Ri Jesús k'ut xrilo chi kākaj kākikoj ki chuq'ab' chuk'amik b'ik rech kākikoj che nim taqanel pa ki wi', rumal k'u ri' xa xel b'i chkiwäch, xe' chi jumul puwi' ri juyub' rech kāk'oji chila' u tukiel.

Ri Jesús käb'in puwi' ri ja'

¹⁶ Aretaq chaq'ab' chik, ru tijoxelab' ri Jesús xeqaj b'i chuchi' ri mar. ¹⁷ Xeb'ok k'u pa jun barco, xkichaplej b'inem puwi' ri mar rech keq'ax pa Capernaum. Sib'alaj q'equm chik, ri Jesús k'ut mäja' kätzelej loq pa ri juyub'. ¹⁸ Xaq te'talik xpe jun nimalaj kiäqiq'. Xewalij k'u nimaq taq uwoja' puwi' ri mar rumal. ¹⁹ Aretaq ki b'inib'em chi job' o waqib' kilómetros, xkil ri Jesús petinaq tajin käb'in puwi' ri ja'. Naqaj chik k'o wi che ri barco, xkixej k'u kib' che. ²⁰ Are k'u ri Jesús xub'ij chke: jIn ri', mixej b'a iwib'! — xcha ri' chke.

²¹ Te ri' ri e are' xekikotik, xkib'ij che ri Jesús chi käpaqi kuk' pa ri barco. Chanim k'ut xeopan pa ri tinimit jawije' ri b'enam wi ke.

Ri winaq kākitzukuj ri Jesús

²² Chukab' q'ij ri winaq ri xekanaj kan ch'äqäp che ri mar xkilo chi ri tijoxelab' xeb'e' pa ri jun barco ri xuwi barco wa' k'o chila', man xe' tä k'u ri Jesús kuk'. ²³ Xuriqa k'ut chi xeopan nik'iaj barcos

chik ri ki petik pa ri tinimit Tiberias. Xeopan chila' chunaqaj ri uwosaq jawije' ri winaq xkitij wi ri kaxlan wa aretaq xmaltoxitaj wa' rumal ri Qajaw Jesús. ²⁴ Je ri' chi ri winaq aretaq xkilo chi man k'o tä chi ri Jesús chila', xuquje' chi man e k'o tä chi ru tijoxelab', xeb'ok pa taq ri barcos, xeb'e' k'u pa ri tinimit Capernaum chutzukuxik ri Jesús.

Waral käqil wi chi ri Jesús, are ri Are' ri wa ri kuya ri qas k'aslemal

²⁵ Aretaq ri winaq xeopan ch'äqäp che ri mar, xkiriq ri Jesús, xkita' k'u che, xkib'ij: Ajtij, ¿jampa' xul la waral? —xecha che.

²⁶ Xub'ij k'u ri Jesús chke: Qas tzij ri kinb'ij chech ala q chi ri ala q kintzukuj ala q xa rumal chi xwi' ala q, xnoj k'u ala q. Man kintzukuj tä ala q rumal chi käch'ob' ala q u b'eyal ri kajmab'al taq etal ri kinb'ano. ²⁷ Mok il ala q chutzukuxik ri wa ri xa käsach u wäch, xane are rajwaxik chi kok il ala q chutzukuxik ri wa ri man käsach tä u wäch, ri kuya chech ala q ri qas k'aslemal ri man k'o tä u k'isik. Are wa' ri wa ri kinya na in chech ala q, in ri' ri Ralk'ual ri Dios ri Qas Winaq. Rumal wa' u k'utum ri Dios qa Tat chi ruk' Are' in petinaq wi, —xcha ri Jesús chke.

²⁸ Te ri' ri winaq xkita' che ri Jesús, xkib'ij: ¿Jas k'u ri' ri rajwaxik käqa'no rech kujkowinik käqa'no jachike ri kraj ri Dios? —xecha che.

²⁹ Ri Jesús xch'awik, xub'ij chke: Ri kraj ri Dios chi käb'an ala q are la' chi käkojon ala q che ri Jun ri u taqom loq, —xcha chke.

³⁰ Xkita' chi che ri Jesús, xkib'ij che: ¿Jas u wäch etal käb'an la chqawäch rech käqilo, kujkojon k'u

che la? ¿Jas ri kākowin la chub'anik? —kecha che. ³¹ Ri qa nan qa tat ojer xkitij ri maná pa ri juyub' ri kätz'inowik, je' jas ri kub'ij ru Loq' Pixab' ri Dios ri Tz'ib'talik: “Ri Dios xuya chutijik ri ki wa ri xpe chila' chikaj,” —xecha che ri Jesús.

³² Xch'aw k'u ri Jesús, xub'ij chke: Qas tzij ri kinb'ij chech alaḡ chi man are tä ri qa mam Moisés ri xyo'w ri wa chke ri käpe chila' chikaj, xane are ri nu Tat ri käyo'w ri ḡas wa ri käpe chila' chikaj. ³³ Ri wa ri kuya ri Dios are wa' ri ḡajinaḡ loḡ chikaj, ri kuya ri ḡas k'aslemal chke konojel winaq, —xcha ri Jesús chke.

³⁴ Xkib'ij k'u che ri Jesús: Tat, ya la ḡe ri wa ri' amaḡ'el ronojel ḡ'ij, —xecha che.

³⁵ Ri Jesús xub'ij chke: In ri' ri wa ri kuya ri ḡas k'aslemal. Jachin ri käpe wuk', man k'o tä jumul ri känüm chik. Jachin ri kākojon chwe man k'o tä jumul ri kächäqij' chi u chi'. ³⁶ Nu b'im chi k'u chech alaḡ chi ri alaḡ man kākojon tä alaḡ chwe pune ilom alaḡ nu wäch. ³⁷ Konojel ri keyi' chwe rumal ri nu tat kepe na wuk' in. Apachin k'u ri kepe wuk' man keintzelejisaj tä b'ik. ³⁸ Ri in k'ut man xinpe tä chila' chikaj xa chub'anik jachike ri kwaj in, xane chub'anik ru rayib'al ri xintaḡow loḡ. ³⁹ Ri u rayib'al ri nu Tat ri xintaḡow loḡ are la' chi man k'o tä jun chke ri xeuya chwe ri kintzaḡo, xane chi keink'astajisaj na chkixol ri käminaḡib' pa ri k'isb'al ḡ'ij. ⁴⁰ Ri u rayib'al ri xintaḡow loḡ are la' chi konojel ri kākil nu wäch in, in ri' ri u K'ojol ri Dios, kekojon k'u chwe, kākiriḡ ri k'aslemal ri man k'o tä u k'isik. Keink'astajisaj k'u na in chkixol ri käminaḡib' pa ri k'isb'al ḡ'ij, —xcha ri Jesús chke.

⁴¹ Ri winaq aj Israel, aretaq xkita wa' we tzij ri', xkichap u b'ixik k'äx taq tzij chrij ri Jesús rumal ri xub'ij: “In ri' ri wa ri käpe chila' chikaj,” —xcha chke. ⁴² Xkib'ij k'ut: ¿A mat are wa' ri Jesús ru k'ojol ri tat José? Ri uj qetam ki wäch ru nan u tat. ¿Jas lo wa' ri kub'ij chi petinaq chila' chikaj? —xecha ri'.

⁴³ Are k'u ri Jesús xub'ij chke: ¡Tanal alaq che ri yoq'onik! —kächa'. ⁴⁴ Man k'o tä jun ri kuya' käpe wuk' in we ta mat käk'am loq rumal ri nu Tat ri xintaqow loq. Ri in k'ut kink'astajisaj na chkixol ri käminaqib' pa ri k'isb'al q'ij, —kächa'. ⁴⁵ Kub'ij pa taq ri wuj ri xkitz'ib'aj ri q'alajisal taq re ru Loq' Pixab' ojer: “Ri Dios kuya na tijonik chke konojel,” —kächa ri'. Rumal ri' konojel ri käkitatab'ej ri kub'ij ri qa Tat, k'o k'u ri käketamaj na ruk', kepe na ri e are' wuk' in, —kächa chke.

⁴⁶ Are qas tzij chi man k'o tä jun winaq ilowinaq u wäch ri qa Tat. Ri Jun ri ilowinaq u wäch are xaq xuwi ri petinaq ruk' ri Dios, —kächa'. ⁴⁷ Qas tzij ri kinb'ij chech alaq chi jachin ri käkojon chwe in k'o na ru k'aslemal ri man k'o tä u k'isik. ⁴⁸ In ri' ri wa ri qas kuya k'aslemal, —kächa chke. ⁴⁹ Ri nan tat alaq ojer xkitij ri wa ri käb'ix “maná”^{*} che pa ri juyub' ri kätz'inowik, konojel k'ut xekämik. ⁵⁰ Are k'u ri in tajin kintzijoj chech alaq jas ri' ri qas wa ri petinaq chila' chikaj. Jachin k'u ri kutij re we wa ri', man käkäm tä ri', —kächa'. ⁵¹ In k'u ri' ri k'aslik wa, ri qajinaq loq chikaj. Jachin ri kutij re we wa ri', † käk'asi na pa taq ri q'ij ri junab' ri kepetik. Ri wa ri kinya in are ri nu cuerpo. Kinya wa' rech k'o

---

* **6:49** “Maná”: Chawila' ri versículo 31 pa we capítulo. † **6:51** Kel kub'ij chi käkojon che ri Jesús (6:48).

ri ki k'aslemal konojel winaq cho ruwächulew,‡ — xcha ri Jesús chke.

⁵² Ri winaq aj Israel xkichaplej u tzijob'exik kib' chkixol, xkib'ij: ¿Jas ta k'u lo kub'an we achi ri' chuya'ik ru tijal chqe pa tijik? — xecha'.

⁵³ Ri Jesús xub'ij chke: Qas tzij ri kinb'ij chech alaḡ chi we ri alaḡ man kätij tä alaḡ ri nu cuerpo, in ri' ri Ralk'ual ri Dios ri Qas Winaq, man kätij tä alaḡ ri nu kik'el, te k'u ri' man käk'oji tä na ri k'aslemal alaḡ ri'. ⁵⁴ Jachin ri kutij ri nu cuerpo xuquje' kutij ri nu kik'el, k'o k'u u k'aslemal ri man k'o tä u k'isik. Ri in k'ut kink'astajisaj na chkixol ri käminaqib' pa ri k'isb'al q'ij. ⁵⁵ Ri nu cuerpo k'ut are ri qas wa, ri nu kik'el are qas je' jas ri vino ri kätijowik. ⁵⁶ Jachin ri kutij ri nu cuerpo, xuquje' kutij ri nu kik'el qas käk'oji ri are' wuk' in, ri in xuquje' qas kink'oji ruk' are'. ⁵⁷ Ri nu Tat ri xintaḡow loḡ k'o u k'aslemal. Ri in xuquje' in k'asal rumal ri Are'. Je ri' xuquje' jachin ri kutzuḡ rib' chwe in, käk'asi na wumal in. ⁵⁸ Are tajin kintzijon chrij ri wa ri petinaḡ chila' chikaj. We wa ri' man junam tä ruk' ri maná ri xkitij ri nan tat alaḡ ojer, xekäm k'u ri e are'. Are k'u ri kutij re we wa ri' käk'asi na pa taḡ ri q'ij ri junab' ri kepetik, — xcha ri Jesús chke ri winaq aj Israel.

⁵⁹ Ri Jesús xub'ij wa' we tzij ri' chke ri winaq ri ki mulim kib' pa ri rachoch Dios pa Capernaum che ki tijoxik.

Ri Jesús käch'aw chrij ri tzij ri kuya k'aslemal ri man k'o tä u k'isik

---

‡ 6:51 Kel kub'ij wa' chi kuya rib' pa kämisaxik cho ri Dios che ki k'exwäch ri winaq.

⁶⁰ Aretaq xkita wa' we tijonik ri', e k'ia chke ri winaq ri e k'o ruk' xkib'ij: Sib'alaj k'äx wa' ri tzij ri xub'ij. ¿Jachin ta lo ri käkowinik kutatab'ej? — xecha'.

⁶¹ Ri Jesús k'ut xretamaj chi k'äx tajin kech'aw chrij rumal ri tzij ri xub'ij, xuta' k'u chke: ¿A tzel käta alaq ri xinb'ij? —xcha chke. ⁶² ¿Jas k'u ri käk'ulmataj ri' we ta kinil alaq in, in ri' ri Ralk'ual ri Dios ri Qas Winaq, kintzelejik kinpaqi k'u chikaj jawije' ri in k'o wi nab'e? ⁶³ Ri Loq'alaj Espíritu are ri käyo'w ri k'aslemal. Ri cuerpo xaq u tukiel man k'o tä u patän. Ri tzij k'ut ri nu b'im chech alaq e are' qas tzij ri kepe ruk' ri Dios, xuquje' käkiya k'aslemal. ⁶⁴ E k'o k'u jujun chech alaq ri man kekojon taj, —xcha chke.

Qas k'u retam ri Jesús petinaq loq jachin taq ri man kekojon tä che, xuquje' jachin ri' ri käjachow na. ⁶⁵ Xub'ij k'ut: Rumal ri' nu b'im chech alaq chi man k'o tä jun ri kuya' käpe wuk' in we ta mat käk'am loq rumal ri nu Tat.

⁶⁶ Tzare chi' k'ut e k'ia chke ri e k'o ruk' ri Jesús xkiya kanoq, man xek'oji tä k'u ruk'. ⁶⁷ Te ri' ri Jesús xuta' chke ri kab'lajuj u tijoxelab', xub'ij: ¿A kiwaj ix xuquje' kixe' kuk'? —xcha chke.

⁶⁸ Xch'aw k'u ri tat Simón Pedro, xub'ij: Qajaw, ¿jachin chi ruk' kuje' wi? Ri tzij la e are tzij ri käkiya k'aslemal ri man k'o tä u k'isik. ⁶⁹ Ri uj, uj kojonaq che la, qetam chi lal ri' ri Cristo, ru K'ojol ri k'aslik Dios, —xcha che.

⁷⁰ Ri Jesús xch'awik, xub'ij: ¿A mat ix kab'lajuj xixincha' rech kixk'oji wuk'? Pune je ri' jun chiwe are k'o ri Itzel pa ranima', —xcha chke.

⁷¹ Ri Jesús aretaq xub'ij wa' are tajin käch'aw chrij ri Judas Iscariote ru k'ojol ri tat Simón. Je ri', rumal chi ri tat Judas are ri käjachow na, pune are jun chke ri kab'lajuj u tijoxelab'.

7

Waral käqil wi chi ru chaq' ri Jesús nab'e man xekojon tä che

¹ Te k'u ri' ri Jesús xub'inib'ej ri Galilea. Man kraj taj käk'oji pa Judea rumal chi ri winaq aj Israel käkaj käkikämisaj. ² Xa k'u jub'iq' kraj man kuriq ri nimaq'ij ke ri Káb'al,* jun chke ri ki nimaq'ij ri winaq aj Israel. ³ Ru chaq' ri Jesús xkib'ij che: Mat kanaj waral. Jat pa Judea rech xuquje' ra tijoxelab' ri e k'o chila' käkil na ri kajmab'al ri kab'ano. ⁴ We jun winaq kraj chi qas ketamax u wäch, man kub'an tä ri' chik'uyal ri kub'ano. We ri at kab'an taq ri kajmab'al ri', chab'ana wa' chkiwäch konojel ri winaq, —xecha che.

⁵ Q'alaj k'ut chi ru chaq' ri Jesús xa man xekojon tä che. ⁶ Te ri' xub'ij ri Jesús chke: Ri in mäja' kuriq ri q'ij chwe, are k'u ri ix apachike q'ij utz chiwe kuya' kixe'k. ⁷ Ri winaq ajuwächulew man kekowin taj käketzelay i wäch ix. Are k'u ri in käketzelay nu wäch rumal chi king'alajisaj chkiwäch chi man utz tä ri kaka'no. ⁸ Ri ix k'ut, jix pa ri nimaq'ij. Ri in man kine' taj, rumal chi mäja' kuriq ri q'ij chwe.

⁹ Aretaq xb'itaj wa' we tzij ri' chke, xkanaj ri Are' pa Galilea.

---

* **7:2** “Nimaq'ij ke ri Káb'al”: Chawila' ri tzij “Káb'al” pa ri Diccionario, k'isb'al re we Nuevo Testamento.

Ri Jesús kopan pa ri nimaq'ij ke ri Káb'al

¹⁰ Aretaq k'ut e b'enaq chi ru chaq' ri Jesús pa ri nimaq'ij, ri Are' xuquje' xe' na pa ri nimaq'ij, pune man xuk'ut tä rib' chkiwäch ri winaq. Xane xaq chik'uyal xe' ri Are'. ¹¹ Ri winaq aj Israel xkitij u tzukuxik pa ri nimaq'ij, xkib'ij: ¿Jawije' k'o wi ri achi ri'? —xecha'.

¹² Chkixol k'u ri winaq, k'ia ri káb'ix chrij ri Jesús. Jujun käkib'ij: “Are jun utzalaj achi,” —kecha'. Nik'iaj chik käkib'ij: “Man are tä utzalaj achi, rumal chi keusub' ri winaq,” —kecha'.

¹³ Man k'o tä k'u jun ri kukoch'o käresaj u tzijol ri Jesús rumal chi käkixej kib' chkiwäch ri ki nimaqil ri winaq aj Israel.

¹⁴ Nik'iajirinaq chi k'u ri nimaq'ij aretaq ri Jesús xok b'i pa ri nimalaj rachoch Dios, xuchaplej k'u ki tijoxik ri winaq. ¹⁵ Are k'u ri winaq aj Israel sib'alaj tajin käkikajmaj wa', xkib'ij: ¿Jas lo wa' chi sib'alaj k'ia retam we achi ri', man k'o tä k'u jawije' u tijom wi rib'? —xecha'.

¹⁶ Ri Jesús xch'awik, xub'ij chke: Ri tijonik ri kinya man wech tä in, xane rech ri Jun ri xintaqow loq. ¹⁷ We k'o jun qas kurayij u b'anik ri kraj ri Dios, käretamaj na we ri nu tijonik qas käpe ruk' ri Dios, o xaq pa we wi kintzijonik. ¹⁸ Ri winaq ri xaq pa re wi kätzijonik, xa are kraj ri' chi känimarisax u q'ij kumal ri winaq. Jachin k'u ri kraj chi are känimarisax u q'ij ri xtaqow loq, kub'ij ri' ri qas tzij, man are tä jun b'anal tzij, —xcha chke.

¹⁹ ¿A mat qas tzij chi ri qa mam Moisés xuya ri Pixab' chech alaq? Pune je ri', man k'o tä k'u jun chech alaq ri kunimaj ri Pixab' ri'. ¿Jas che kaj alaq kinkämisaj alaq? —xcha chke.

²⁰ Ri winaq xech'awik, xkib'ij: ¿Xa k'o jun itzel espíritu chawe! ¿Jachin lo ri kraj katkämisanik? — xecha che.

²¹ Ri Jesús xub'ij chke: Xa ruk' jun kajmab'al ri xinb'an pa ri q'ij re uxlanem, ri alaq sib'alaj kākajman alaq che. ²² Ri qa mam Moisés xunaq'atajisaj alaq chukojik retal ri ojer trato.† Pune ta ne man are tä ri are' xchapow loq u b'anik wa', xane are ki tijonik kan ri nan tat alaq ojer. Ri alaq k'ut kākōj alaq retal ri ojer trato che jun alaj ala pune pa ri q'ij re uxlanem. ²³ We k'u ri alaq rumal ri u nimaxik ri Pixab' ri xutz'ib'aj ri qa mam Moisés kākōj alaq retal ri ojer trato che ri ala pune pa ri q'ij re uxlanem, ¿jas k'u che xpe oyowal alaq chwe in aretaq xinkunaj ronojel ru cuerpo jun achi pa ri q'ij re uxlanem? —kächa'. ²⁴ K'o jas mäb'ij alaq chrij ri winaq we utz käpetik o man utz tä käpetik. Aretaq k'o jas káb'ij alaq chrij jun winaq chik, qas chomaj na alaq jas ri káb'an alaq, b'ana k'u alaq wa' ruk' jikomāl.

Ri Jesús kub'ij jawije' chi' petinaq wi ri Are'

²⁵ Te k'u ri' jujun chke ri winaq aj Jerusalén xkichapla u ta'ik, xkib'ij: ¿A mat are wa' we achi ri' ri tajin kätzükuxik rech kākämisaxik? —kecha'. ²⁶ Chiwilampe', kätzijon kuk' ri winaq, man k'o tä k'u jun k'o jas kub'ij che. ¿A xa ta k'u lo qas kākikōj ri q'atal taq tzij chi we achi ri' are ri Cristo? —kecha'. ²⁷ Ri uj k'ut qetam jawije' petinaq wi wa' we achi ri'. Aretaq k'ut käpe ri' ri Cristo, man k'o tä jun ri' etamaninaq jawije' käpe wi, —xecha ri winaq.

---

† 7:22 "Circuncisión": Chawila' Hechos 7:8, nota.

²⁸ Aretaq ri Jesús, ri tajin kuya tijonik pa ri nimalaj rachoch Dios, xuta wa' ko xch'awik, xub'ij: Káb'ij alaq chi etam alaq nu wäch, xuquje' chi etam alaq jawije' chi' kinpe wi. Man in petinaq tä k'ut xaq pa we wi, xane in taqom loq rumal ri Jun ri qas jikom ranima'. Ri alaq k'ut man etam tä alaq u wäch. ²⁹ Ri in wetam u wäch rumal chi in petinaq ruk', xuquje' are ri Are' in taqowinaq loq, —xcha chke.

³⁰ Xkaj k'ut xkik'am b'i pa che', man k'o tä k'u jun xchapowik rumal chi mäja' kuriq ru q'ij. ³¹ E k'ia k'ut xekojon che, xkib'ij k'ut: Aretaq käpe ri Cristo, ¿a kub'an ta k'u lo más kajmab'al taq etal chik chuwäch ri u b'anom we achi ri'? —xecha'.

Ri tata'ib' fariseos käkitaq u k'amik b'i ri Jesús pa che'

³² Ri tata'ib' fariseos xkita ri käkib'ij ri winaq chrij ri Jesús. Xa je ri' ri e are' kuk' ri ki nimaqil sacerdotest xekitaq b'i jujun chajinelab' re ri nimalaj rachoch Dios chuk'amik b'i ri Jesús pa che'. ³³ Te ri' xub'ij ri Jesús: Xaq kieb' oxib' q'ij chik kink'oji na uk' alaq, te k'u ri' kintzelej na ruk' ri xintaqow loq. ³⁴ Ri alaq kintzukuj na alaq, man kinriq tä chi k'u alaq rumal chi man käkowin tä alaq kopan alaq chila' jawije' ri kinek'ol wi in, —xcha chke.

³⁵ Ri ki nimaqil ri winaq aj Israel k'ut, xkichaplej u ta'ik chb'il taq kib', xkib'ij: ¿Jawije' ta k'u ke' wi wa' we achi ri' chi man kujkowin tä uj keqariqa'? ¿A xa ta k'u lo ke' kuk' ri winaq aj Israel ri e jab'uninaq chkixol ri winaq aj Grecia che ki tijoxik

---

‡ 7:32 “Sacerdote aj Israel”: Chawila' ri San Lucas 1:8, xuquje' ri Diccionario, k'isb'al re we Nuevo Testamento.

ri winaq aj Grecia? ³⁶ ¿Jas kel kub'ij wa' ri xub'ij chqe: “Kintzukuj na alaq, man kinriq tä chi k'u alaq rumal chi man käkowin tä alaq kopan alaq chila' jawije' ri kinek'ol wi”? –xcha ri', –xecha'.

Ri Qajaw Jesús kub'ij chi Are je' ta ne joron ri kuya k'aslemal

³⁷ Pa ri k'isb'al q'ij re ri nimaq'ij, ri q'ij ri sib'alaj nim na u b'anik, ri Jesús xtak'i aq'anoq chkixol ri winaq, ko xch'awik, xub'ij: We k'o jun kächaq'ij u chi', chpet wuk', chutija u joron. ³⁸ Je' jas ri kub'ij ru Loq' Pixab' ri Dios ri Tz'ib'talik: Jachin ri käkojon chwe, käk'iy na loq pa ranima' joron ri kuya ri qas k'aslemal, –kächa', –xcha ri Jesús chke ri winaq.

³⁹ Ri Jesús k'ut, are tajin käch'aw chrij ri Loq'alaj Espíritu ri käkik'am na ri winaq ri kekojon che ri Are'. Mäja' k'u käyi' loq ri Loq'alaj Espíritu rumal chi mäja' kätzelej ri Jesús chila' chikaj rech känimarisax u q'ij.

Ri winaq jalajoj ri käkichomaj chrij ri Jesús

⁴⁰ Jujun chke ri winaq, aretaq xkita ri xub'ij ri Jesús, xkib'ij: Qas tzij we achi ri' are wa' ri q'alajisal re ru Loq' Pixab' ri Dios ri käb'ixik chi käpe na, –xecha'.

⁴¹ Nik'iaj chik xkib'ij: Are wa' ri Cristo, –xecha'.

Nik'iaj chi k'ut xkib'ij: ¿A xa ta k'u lo pa Galilea käpe wi ri Cristo? ⁴² Ru Loq' Pixab' ri Dios ri Tz'ib'talik kub'ij chi ri Cristo rajwaxik chkixol ri rachalaxik ri qa mam David ri nim taqanel käpe wi na. Pa Belén k'ut käpe wi na, ri tinimit ri xk'oji wi ri qa mam David, –xecha'.

⁴³ Je k'u ri' ri winaq xkitasala kib' rumal rech ri Jesús. ⁴⁴ E k'o jujun ri xkaj xkik'am b'i pa che', man k'o tä k'u jun xchapowik.

Ri q'atal taq tzij man kekojon tä che ri Jesús

⁴⁵ Xetzelej k'u ri chajinelab' re ri nimalaj rachoch Dios, xeopan chila' jawije' e k'o wi ri tata'ib' fariseos xuquje' ri ki nimaqil ri sacerdotes. Ri e are' k'ut xkita' chke: ¿Jas che man xik'am tä loq ri Jesús? —xecha'.

⁴⁶ Ri chajinelab' xech'awik, xkib'ij: ¡Man k'o tä jun achi qa tom je' kätzijonik jas ri kätzijon ri achi ri! —xecha'.

⁴⁷ Are k'u ri tata'ib' fariseos xkib'ij chke: Ri ix xuquje' xa xiya iwib' pa sub'ik. ⁴⁸ ¿A k'o pu lo jun chke ri qa nimaqil ri kojoninaq che, o jun ne chke ri tata'ib' fariseos? ¡Man k'o taj! —xecha'. ⁴⁹ Xkik'iaq itzel tzij pa ki wi', xkib'ij: ¡We winaq ri' man ketam tä ri Pixab'! —xecha chke.

⁵⁰ Are k'u ri tat Nicodemo ri xopan ruk' ri Jesús chaq'ab', are jun chke ri tata'ib' fariseos. Xub'ij k'u chke: ⁵¹ Ri qa Pixab' kub'ij chi man kuya' taj käqaq'at tzij puwi' jun winaq chi käk'äjisax u wäch we ta mat nab'e käqata na jas ri kub'ij che retamaxik jas ri u b'anom, —xcha chke.

⁵² Te ri' xech'aw ri e are', xkib'ij che ri tat Nicodemo: E k'u ri lal, ¿a lal aj Galilea xuquje'? —xecha che. Na'l sik'ij la ru Loq' Pixab' ri Dios ri Tz'ib'talik, kil k'u na la chi man k'o tä jun q'alajisal re ru Loq' Pixab' ri Dios ri petinaq pa Galilea, —xecha che.

⁵³ Chkijujunal k'ut xeb'e' cho taq kachoch.

8

Waral kâqil wi ri ixoq ri xub'an ri nimalaj mak chrij ri rachajil

¹ Are k'u ri Jesús xe' pa ri nimalaj juyub' ri kâb'ix “Olivos” che. ² Aretaq xsaqir chukab' q'ij, ri Jesús xtzelej loq, xe' pa ri nimalaj rachoch Dios. Konojel ri winaq xkimulij kib' ruk'. Ri Are' k'ut xt'uyi'k, xuchaplej ki tijoxik. ³ Te ri' ri tijonelab' re ri Pixab' xuquje' ri tata'ib' fariseos xkik'am loq jun ixoq ri xkiriqo tajin kub'an ri nimalaj mak ri äwas u b'anik chrij ri rachajil. Xkiya k'u chkixol ri winaq ri e k'o chila'. ⁴ Xkib'ij k'u che ri Jesús: Ajtij, we ixoq ri' xriqtajik tajin kub'an ri nimalaj mak ri äwas u b'anik chrij ri rachajil. ⁵ Ri Pixab' ri xutz'ib'aj ri qa mam Moisés kub'ij chi rajwaxik kâqakâmisaj chab'aj jun ixoq ri je' kub'an wa'. E ri la!, ¿jas k'u kâb'ij la? —xecha che.

⁶ Xkib'ij wa' che xaq rech kâqaj pa ki q'ab', je k'u ri' kekowinik kâkib'ij chi k'o u mak ri Jesús. Are k'u ri Jesús xa xpachi'k, xuchaplej tz'ib'anik cho ri ulew ruk' ri u wi' u q'ab'. ⁷ Xkitaqej k'u u k'otik u chi' ri Jesús. Xa je ri' ri Are' xujikomaj rib', xub'ij k'u chke: Apachin chech ala q ri man k'o tä u mak, chuk'iaqa ri nab'e ab'aj chrij we ixoq ri', —xcha chke.

⁸ Xpachi chi jumul ri Jesús, xutaqej tz'ib'anik cho ri ulew. ⁹ Aretaq k'ut xkita ri xub'ij ri Jesús, xkina' kib' pa kanima' chi k'o ki mak. Chkijujunal k'ut xkichap elem b'ik. Nab'e xeb'el b'i ri ri'jab'. Aretaq konojel e elinaq chi b'ik, xaq xuwi chi ri Jesús k'o kanoq ruk' ri ixoq ri kanajinaq kan chila'. ¹⁰ Te ri' ri Jesús xujikomaj rib'. Man k'o tä k'u jun xrilo,

xane xaq xuwi ri ixoq. Ri Are' xub'ij che: Nan, ¿jawije' e k'o wi ri kākib'ij chi k'o mak la? ¿A mat k'o jun xkanaj kan chuq'atik tzij puwi' la chi kāk'ājisax wäch la? —xcha che.

¹¹ Ri ixoq xub'ij che ri Jesús: Man k'o tä jun, Tat, —xcha che.

Are k'u ri Jesús xub'ij che: Ri in xuquje' man kinq'at tä tzij puwi' la chi kāk'ājisax wäch la. ¡Oj b'a' la chanim, māmakun chi k'u la! —xcha che.

Ri Jesús are je' jas jun candela ri kuya saqil chke ri winaq cho ruwächulew

¹² Xtzijon chi jumul ri Jesús kuk' ri winaq, xub'ij chke: In ri', ri in kinya saqil chke ri winaq cho ruwächulew. Jachin ri käpe wuk', kāk'oji na ri saqil ruk' ri kuya k'aslemal, man káb'in tä chi k'u pa ri q'equm, —xcha chke.

¹³ Te ri' ri tata'ib' fariseos xkib'ij che ri Jesús: Ri lal xaq tukiél la tajin kāk'alajisaj la ri utz chij ib' la. Rumal ri' ri tajin kāk'alajisaj la man k'o tä u patän, —xecha che.

¹⁴ Ri Jesús xch'awik, xub'ij chke: Ri tajin kinq'alajisaj chwij in, qas tzij k'o u patän, pune xaq nu tukiél kinq'alajisaj ri utz chwij chb'il wib'. Wetam k'ut jawije' ri in petinaq wi, xuquje' jawije' ri kine' wi. Ri alaq k'ut man etam tä alaq jawije' ri kinpe wi, man etam tä k'u alaq jawije' ri kine' wi. ¹⁵ Ri alaq je' kāk'atow tzij alaq jas ri keq'atow tzij ri winaq ajuwächulew. Ri in k'ut man kinq'at tä tzij puwi' jachin jun. ¹⁶ We k'u kinq'at tzij, jikom kinb'an chuq'atik tzij. Je ri', rumal chi man xaq tä nu tukiél kinq'at tzij, xane ri nu Tat ri xintaqow loq Are kuq'at tzij junam wuk'. ¹⁷ Pa ri Pixab' alaq tz'ib'tal wi chi aretaq kieb' winaq junam ri kākib'ij

chrij ri xkilo o chrij ri xkito, rajwaxik ri' kăkojik chi qas tzij ri kăkib'ij. ¹⁸ Ri in k'ut kinq'alajisaj ri qas tzij chwij chb'il wib', xuquje' ri nu Tat ri xintaqow loq kuq'alajisaj ri qas tzij chwij, –xcha ri Jesús chke.

¹⁹ Te ri' ri tata'ib' fariseos xkita' che ri Jesús: ¿Jawije' k'o wi ri tat la? –xecha che.

Ri Jesús xch'awik, xub'ij chke: Ri alağ man qas tä etam alağ nu wăch, xuquje' man etam tä alağ u wăch ri nu Tat. We ta qas etam alağ nu wăch in, etam ta alağ u wăch ri' ri nu Tat xuquje', –xcha chke.

²⁰ Ri Jesús xub'ij wa' we tzij ri' aretağ tajin kuya tijonik pa ri nimalaj rachoch Dios chunağaj ri k'olib'al re tağ ri kuchuj. Man k'o tä k'u jun xk'amow b'i pa che' rumal chi măja' kuriq ru q'ij.

Ri Jesús kub'ij chi ri Are' are ajchila' chikaj

²¹ Ri Jesús xch'aw chi jumul, xub'ij chke: Ri in kine'k. Ri alağ k'ut kintzukuj na alağ. Pa ri mak alağ k'ut kăkăm wi alağ, rumal chi man kăkowin tä alağ ke' alağ chila' jawije' ri kine' wi, –xcha chke.

²² Te ri' ri winaq aj Israel xkib'ij: ¿A xa ta lo kukămisaj rib', rumal k'u ri' kub'ij chi man kujkowin taj kuje' chila' jawije' ri ke' wi? –xecha ri e are'.

²³ Te ri' xub'ij ri Jesús chke: Ri alağ, xağ alağ ajwaral, are k'u ri in chila' chikaj kinpe wi. Ri alağ, xağ alağ ajuwăchulew. Are k'u ri in man in ajuwăchulew taj. ²⁴ Rumal ri' xinb'ij chech alağ chi pa ri mak alağ kăkăm wi alağ. Rumal chi we man kăkoj tä alağ chi in ri' ri tajin kinb'ij, pa ri mak alağ kăkăm wi na alağ, –xcha chke.

²⁵ Te ri' xkita' che ri Jesús, xkib'ij: ¿Jachin k'u ri lal? —xecha che.

Ri Jesús xch'awik, xub'ij chke: Ojer ri' nu b'im chech alaq jachin ri in, —xcha chke. ²⁶ K'ia ri kwaj kinb'ij chech alaq chrij ri tajin kinwilo chuq'atik tzij chrij ri káb'an alaq. Are k'u ri xintaqow loq kub'ij ri qas tzij. Ri in k'ut, jachike ri nu tom chuchi' ri Are', are wa' ri kinb'ij chke ri winaq ajuwächulew, —xcha chke.

²⁷ Ri e are' k'ut man xkich'ob' taj chi ri Jesús are tajin käch'aw chrij ri qa Tat chila' chikaj. ²⁸ Rumal ri' xub'ij chke: Aretaq ri in, in ri' ri Ralk'ual ri Dios ri Qas Winaq, kinyak na chikaj umal alaq chkiwäch ri winaq, ketamaj k'u na alaq chi In Ri'. Man k'o tä k'u jas kinb'ano xaq pa we wi, xane xaq xuwi kinb'ij ri u k'utum ri qa Tat chnuwäch, —xcha chke. ²⁹ Are k'u ri xintaqow loq k'o wuk' in. Ri nu Tat man in u yo'm tä kan nu tukiel rumal chi amaq'el ronojel q'ij are kinb'an ri utz käril wi ri Are', —xcha chke ri winaq aj Israel.

³⁰ Aretaq ri Jesús xub'ij wa' we tzij ri', e k'ia xekojon che ri Are'.

Ru K'ojol ri Dios kujresaj pu q'ab' ri Itzel

³¹ Xub'ij k'u ri Jesús chke ri winaq aj Israel ri xekojon che: We ri alaq kátaqej alaq u b'anik ri nu b'im chech alaq, qas tzij alaq nu tijoxelab', —xcha chke. ³² Ketamaj k'u na alaq ri qas tzij, ri qas tzij k'ut kub'ano chi tzoqopital chi alaq, —xcha chke.

³³ Ri winaq aj Israel xech'awik, xkib'ij: Ri uj are qa mam ri Abraham ojer, man uj kojom tä k'u xaq che patänil re jun winaq. ¿Jas lo wa' chi káb'ij la chqe chi kujtzoqopitaj na? —xecha che.

³⁴ Ri Jesús xub'ij chke: Qas tzij kinb'ij chech alaḡ chi konojel ri kemakunik e kojom ri' che patänil taḡ re ri mak. ³⁵ Jun ri kojom che patäninel man are tä ḡas ajpaja. Are k'u ri u k'ojol ri rajaw ja ḡas ajpaja ri' amaḡ'el ronojel ḡ'ij. ³⁶ Je k'u ri', we ri in, in u K'ojol ri Dios kintzoḡopin chech alaḡ, ḡas tzij ri' chi tzoḡopital chi alaḡ, –xcha chke. ³⁷ Ri in wetam chi ri mam alaḡ are ri Abraham ojer. Kaj k'u alaḡ kinkämisaj alaḡ rumal chi man käkoj tä alaḡ ri kinb'ij chech alaḡ. ³⁸ Ri in are kinb'ij ri u k'utum ri nu Tat chnuwäch. Are k'u ri alaḡ are käb'an alaḡ jachike ri b'im chech alaḡ rumal ri tat alaḡ, –xcha ri Jesús chke.

³⁹ Ri e are' xech'awik, xkib'ij: Ri ḡa tat uj are ri ḡa mam Abraham ojer, –xecha'.

Ri Jesús xub'ij chke: We ta ḡas tzij are tat alaḡ ri ḡa mam Abraham, are ta käb'an alaḡ ri' jas ri xub'an ri are'. ⁴⁰ Pune nu b'im ri ḡas tzij chech alaḡ ri u k'utum ri Dios chnuwäch, ri alaḡ kaj alaḡ kinkämisaj alaḡ. Ri ḡa mam Abraham man k'o tä jumul ri je' xub'an wa'. ⁴¹ Ri alaḡ k'ut je' käb'an alaḡ jas ri kub'an ri tat alaḡ, –xcha ri Jesús chke.

Ri e are' k'ut xkib'ij che: Ri uj, man uj alk'ualaxelab' taj ri mat ḡ'alaj u wäch ḡa tat. Ri ḡa Tat xa jun k'olik, are k'u ri Dios, –xecha'.

⁴² Ri Jesús k'ut xub'ij chke: We ta ḡas tzij chi ri Dios are Tat alaḡ, kinaj ta alaḡ ri' rumal chi ri in ruk' ri Dios in petinaḡ wi, waral k'ut in k'o wi. Man in petinaḡ taj xaḡ pa we wi, xane are ri Dios xintaḡow loḡ. ⁴³ ¿Jas che ri alaḡ man käkowin tä alaḡ chuch'ob'ik ri kinb'ij? Xa rumal chi man kaj tä alaḡ kätatab'ej alaḡ ri nu tzij. ⁴⁴ Ri tat alaḡ are

ri Itzel. Ri alaḡ, alaḡ rech ri are', are k'u kaj alaḡ káb'an alaḡ jachike ri kraj ri are'. Ri Itzel are jun kámisanel ojer loḡ. Ri are' man kub'an tä ri ḡas tzij, man kub'ij tä k'u ri ḡas tzij. Aretaḡ kub'an tzij, are kub'ij ri u b'anik ri are'. Are jun b'anal tzij, ki tat k'ut ri b'anal taḡ tzij. ⁴⁵ Ri in k'ut kinb'ij ri ḡas tzij, rumal k'u ri' ri alaḡ man kákoj tä alaḡ ri nu tzij. ⁴⁶ ¿Jachin chech alaḡ kákowinik kuḡ'alajisaj chi ḡas tzij k'o mak nu b'anom? We k'u kinb'ij ri ḡas tzij, ¿jas k'u che man kákoj tä alaḡ ri kinb'ij? ⁴⁷ Apachin ri rech ri Dios kutatab'ej ri' ru Tzij ri Dios. Are k'u ri alaḡ man alaḡ tä rech ri Dios. Rumal ri' man kaj tä alaḡ kátatab'ej alaḡ ru Tzij ri Dios, —xcha ri Jesús chke ri winaḡ aj Israel.

Waral káqil wi chi ri Cristo k'o chik májoḡ kák'oji ri Abraham

⁴⁸ Ri winaḡ aj Israel xkib'ij che ri Jesús: Ḡas tzij ri xḡab'ij aretaḡ xḡab'ij chi ri lal, xa lal aj Samaria,* xuḡuje' chi ri lal k'o jun itzel espíritu che la, —xecha che ri Jesús.

⁴⁹ Ri Jesús xch'awik, xub'ij chke: Man k'o tä jun itzel espíritu chwe. Ri tajin kinb'ano, xa tajin kinya u ḡ'ij ri nu Tat, are k'u ri alaḡ xa kesaj alaḡ nu k'ixb'al. ⁵⁰ Ri in k'ut man kwaj taj chi káyi' nu ḡ'ij, pune ta ne k'o Jun ri kraj chi káyi' nu ḡ'ij, kuḡ'at k'u na tzij ri Are' pa ki wi' ri káketzelaj nu wäch. ⁵¹ Ḡas tzij kinb'ij chech alaḡ chi jachin ri kunimaj ri kinb'ij, man kákám tä na ri are', —xcha chke.

---

* **8:48** Ri winaḡ aj Israel sib'alaj xketzelaj ki wäch ri winaḡ aj Samaria. Ri u b'ixik ri tzij ri', “xa lal aj Samaria”, che jun winaḡ are junam ruk' ru k'iaḡik itzel tzij puwi'.

⁵² Te ri' ri winaq aj Israel xech'awik, xkib'ij: Kämik qas xel chi saq chqawäch chi xa k'o jun itzel espíritu che la, —xecha che ri Jesús. Ri qa mam Abraham, xuquje' konojel ri q'alajisal taq re ru Loq' Pixab' ri Dios xekämik, te k'u ri' käb'ij la: “Jachin ri kunimaj ri kinb'ij man käkäm taj,” —kächa la. ⁵³ ¿A lal ta k'ut nim na ri q'ij la chuwäch ri qa mam Abraham? Ri are' xkämik, xuquje' xekäm ri q'alajisal taq re ru Loq' Pixab' ri Dios. ¿Jachin ta k'u ri lal ri käb'an che ib' la? —xecha che.

⁵⁴ Ri Jesús xch'awik, xub'ij chke: We ta xaq in kinya nu q'ij chb'il wib', man k'o tä u patän ri'. Are k'u ri käyo'w nu q'ij are ri nu Tat, ri käb'ij alaq chi are Dios alaq. ⁵⁵ Ri alaq k'ut man etamam tä alaq u wäch. Ri in qas tzij wetam u wäch. We ta kinb'ij chi man wetam tä u wäch, in b'anal tzij ta ri' je' jas ri alaq. Ri in k'ut qas tzij wetam u wäch, kinnimaj k'ut ri kub'ij. ⁵⁶ Ri Abraham ri mam alaq xkikotik aretaq xuto chi käril na ri nu q'ij. Xril k'ut, qas k'u xkikotik, —xcha chke.

⁵⁷ Ri winaq aj Israel xkib'ij che ri Jesús: Mäja' ne nik'iaj ciento junab' la, te k'u ri' käb'ij la chi xil la u wäch ri qa mam Abraham, —xecha che.

⁵⁸ Ri Jesús xch'awik, xub'ij: Qas tzij kinb'ij chech alaq chi ri in, in k'o chik ojer, k'ä mäjoq käk'oji ri Abraham, —xcha chke ri winaq aj Israel.

⁵⁹ Xepe k'u ri winaq aj Israel, xkik'am ab'aj rech käkik'iaq chrij ri Jesús. Ri Are' k'ut, xuk'u' rib' chkiwäch, xel loq pa ri nimalaj rachoch Dios, xok'ow chkixol ri winaq, xe'k.

9

Ri Jesús kukunaj jun achi ri moy tzaretaq xil u

wäch

¹ Ri Jesús b'enaq pa ri b'e aretaq xril jun achi ri moy tzaretaq xil u wäch. ² Ru tijoxelab' xkita' che ri Jesús: Ajtij, —xecha che. ¿Jas che moy we achi ri' tzaretaq xil u wäch? ¿A xa rumal ri ki mak ru nan u tat o xa rumal ru mak ri are'? —xecha che.

³ Ri Jesús xub'ij chke: Man rumal tä rech ru mak ri are', man rumal tä k'u rech ri ki mak ru nan u tat, xane rech rumal ri are' käq'alajin ri kâkowin ri Dios chub'anik, —xcha chke. ⁴ Chanim ri' ri k'o na ri q'ij, rajwaxik chi kinb'an na ri xintaq chub'anik rumal ri xintaqow loq. Kok k'u na ri aq'ab' aretaq man k'o tä chi jun kâkowinik kâchakunik. ⁵ Pa taq we q'ij ri' aretaq in k'o cho ruwächulew, ri in kinya saqil chke ri winaq ajuwächulew, —xcha ri Jesús chke ru tijoxelab'.

⁶ Aretaq xb'itaj wa' we tzij ri' rumal ri Jesús, xutzaq u chub' pulew, xub'an jub'iq' xoq'ol ruk' ru chub', xub'il k'u chrij taq ru waq'äch ri moy. ⁷ Te k'u ri' xub'ij che: ¡Oj la! Ch'aja la ri wäch la pa ri atinib'al ri kâb'ix “Siloé” che. (We b'i'aj ri' kel kub'ij “Taqom”.)

Ri moy achi xe'k, xuch'aj ru wäch. Aretaq xtzelej loq, xkowinik xka'y chik. ⁸ Are k'u ri u k'ul taq ja, xuquje' ri winaq ri ketamam u wäch chi moy nab'e, xkib'ij: ¿A mat are wa' we achi ri' ri kât'uyi chi' taq ri b'e chuta'ik u limosna? —xecha'.

⁹ Jujun xkib'ij: Je', are wa', —xecha'.

Nik'iaj chik xkib'ij: Man are taj. Xaq k'u junam kel ruk', —xecha'.

Are k'u ri achi ri moy kan nab'e xub'ij: Je', in ri', —xcha chke ri winaq.

¹⁰ Te ri' ri winaq xkita' che ri achi: ¿Jas lo wa' chi katkowin chik katka'yik? —xecha che.

¹¹ Ri are' xch'awik, xub'ij chke: Ri achi ri Jesús u b'i' xub'an jub'iq' xoq'ol, xub'il chrij taq ri nu waq'äch, te k'u ri' xub'ij chwe: “Oj la chi' ri atinib'al ri káb'ix “Siloé” che, ch'aja la ri wäch la chila,” —xcha chwe. Xine' k'ut. Aretaq xch'ajtaj ri nu wäch, xinkowinik xinka'yik, —xcha chke.

¹² Te ri' ri winaq xkib'ij: ¿Jawije' k'o wi ri achi ri'? —xecha che.

Ri are' xub'ij chke: Man wetam taj, —xcha chke.

Ri tata'ib' fariseos käkik'ot u chi' ri moy achi ri xutzirik

¹³ Te ri' xkik'am b'i' ri achi ri moy kan nab'e, xekiya chkiwäch ri tata'ib' fariseos. ¹⁴ Are k'u jun q'ij re uxlanem aretaq ri Jesús xub'an ri jub'iq' xoq'ol, xukunaj ri achi ri moy. ¹⁵ Ri tata'ib' fariseos xuquje' xkita' che ri achi chi jas lo wa' chi käkowin chik kaka'yik. Ri are' xub'ij chke: Xub'il xoq'ol chrij taq ri nu waq'äch, te k'u ri' xinch'aj ri nu wäch. Kinka'y chi k'u kämik, —xcha chke.

¹⁶ Te ri' jujun chke ri tata'ib' fariseos xkib'ij: Ri achi ri xb'anow wa' we kunanik ri' man rech tä ri Dios, rumal chi man nim tä käril wi ri q'ij re uxlanem, —xecha'.

Nik'iaj chi k'ut xkib'ij: ¿Jas ta k'u lo wa' chi käkowinik kub'an taq we kajmab'al etal ri' we ta qas tzij ajmak? —xecha'.

Je ri' chi man xjunamataj tä ri ki chomanik, xkitasala k'u kib'. ¹⁷ Xkita' chi k'u jumul che ri achi ri moy kan nab'e: E ri at, ¿jas kab'ij at chrij ri achi ri xkunan ra waq'äch? —xecha che.

Ri are' k'ut xub'ij: Ri in kinb'ij chi are jun q'alajisal re ru Loq' Pixab' ri Dios, —xcha chke.

¹⁸ Are k'u ri winaq aj Israel man xkikoj taj chi ri achi ri' are wa' ri moy kan nab'e, kämik k'ut kaka'y chik. K'ä te' xkikojo aretaq xesik'ix na loq ru nan u tat ri achi ri xkunatajik. ¹⁹ Xkita' k'u chke: ¿A are wa' ri alk'ual ala q ri káb'ij ala q chi moy xil u wäch? ¿Jas lo wa' chi kämik käkowin chik kaka'yik? —xecha chke.

²⁰ Ru nan u tat xech'awik, xkib'ij: Qetam chi are wa' ri qalk'ual ri moy xil u wäch. ²¹ Man qetam tä k'ut jas wa' chi kämik käkowin chik kaka'yik, man qetam tä k'u jachin ri xkunan ru waq'äch. Ta' ala q che ri are'. Achi chi ya', kub'ij k'u na chech ala q jas wa' chi käkowin chik kaka'yik, —xecha chke.

²² Je wa' xkib'ij ru nan u tat rumal chi xa xkixej kib' chkiwäch ri winaq aj Israel. Ri e are' k'ut ki chomam chik junam chi jachin ri kukojo chi ri Jesús are ri Cristo kakesaj na b'i pa ri rachoch Dios. ²³ Rumal ri' ru nan u tat ri achi ri xkunax ru waq'äch xkib'ij: “Ta' ala q che ri are'. Achi chi ya',” —xecha ri'.

²⁴ Te k'u ri' ri winaq aj Israel xkisik'ij chi jumul ri achi ri moy kan nab'e, xkib'ij che: Chab'ij b'a' ri qas tzij chqe chuwäch ri Dios. Ri uj qetam chi ri achi ri' are jun ajmak, —xecha che.

²⁵ Ri achi xch'awik, xub'ij chke: Ri in man wetam taj we are jun ajmak o man are taj, xuwi wetam chi nab'e kanoq in moy, kämik k'ut kinka'y chik, —xcha chke.

²⁶ Xkita' chi k'u jumul che: ¿Jas xub'an chawe? ¿Jas xub'an chukunaxik ri a waq'äch? —xecha che.

27 Xch'aw ri achi, xub'ij chke: Xinb'ij chech alaḡ, ri alaḡ k'ut xa man kätä tä alaḡ. ¿Jas che kaj alaḡ chi kinb'ij wa' jumul chik? ¿A xa kaj alaḡ kok alaḡ che u tijoxel? –xcha chke.

28 Te ri' ri e are' xkitze'j u wäch, xkib'ij k'u che: Ri at, at jun ruk' we achi ri', are k'u ri uj, uj jun ruk' ri qa mam Moisés. 29 Ri uj qetam chi ri Dios xch'aw ruk' ri qa mam Moisés. Are k'u we achi ri' man qetam taj jawije' ri käpe wi, –xecha che.

30 Ri achi k'ut xch'awik, xub'ij chke: ¡Ko'l ta ne ri! Ri alaḡ man etam tä alaḡ jawije' käpe wi, ri in k'ut xukunaj ri nu waq'äch. 31 Qas qetam chi ri Dios man kuta tä ri ki tz'onob'al toq'ob' ri ajmakib', xuwi kuta ri ki tz'onob'al toq'ob' ri winaq ri keq'ijilan che, ri kaka'n ru rayib'al. 32 Man k'o tä jumul qa tom käb'ixik chi k'o jun käkowin chukunaxik ru waq'äch jun achi ri moy xil u wäch. 33 We ta ri achi ri' mat ruk' ri Dios petinaḡ wi, mat k'o jas käkowin ri' chub'anik, –xcha chke.

34 Te ri' xkib'ij che: Ri at, xa at ajmak xil a wäch. ¿A are kawaj kujatijoj? –xecha che.

Xkesaj k'u b'ik pa ri rachoch Dios.

E k'o ri keka'yik ri e moy chuwäch ri Dios

35 Ri Jesús xretamaj chi xesax b'ik ri achi ri moy kan nab'e. Aretaḡ ri Jesús xuriḡo, xub'ij che: ¿A käköjon la che ru K'ojol ri Dios? –xcha che.

36 Ri achi xub'ij che: Tat, b'ij la chwe jachin ri' rech ri in kinköjon che, –xcha che.

37 Ri Jesús xch'awik, xub'ij che: Ilom chi la u wäch wa'. In ri', ri tajin kintzijon uk' la, –xcha che.

38 Te k'u ri' ri achi xxuki chuwäch ri Jesús, xub'ij che: Kinköjon che la, Qajaw, –xcha che.

³⁹ Xub'ij k'u ri Jesús: Ri in, in petinaq cho ruwächulew chuq'atik tzij, rech ri moyab' käjaqtaj ri ki waq'äch, xuquje' rech ri keka'yik kekanaj moy, —xcha'.

⁴⁰ Te ri' jujun chke ri tata'ib' fariseos ri e k'o chila' ruk' ri Are', aretaq xkita ri xub'ij ri Jesús, xkib'ij che: ¿A uj moy ta k'u lo uj xuquje'? —xecha che.

⁴¹ Ri Jesús xch'awik, xub'ij chke: We ta alaq moy, mat k'o mak alaq ri'. Rumal k'u rech chi käb'ij alaq chi käka'y alaq, k'o mak alaq, —xcha ri Jesús chke.

10

Waral käqil wi ri k'utb'al chrij ri ki corral chij

¹ Qas tzij kinb'ij chech alaq chi jachin ri man kok tä b'i chuchi' ri ki corral ri chij, xane xa kutzukuj jawije' kunim wi b'i rib', ri achi ri' xa jun elaq'om, jun t'orinel. ² Are k'u ri kok b'i chuchi' ri corral are ajyuq' ri', ri chajil ke ri chij. ³ Ri chajil u chi' ri corral kujaq ri' chuwäch rech kokik. Ri chij k'ut käkich'ob' u wäch aretaq käch'awik. Ri ajyuq' keusik'ij ru chij chkijujunal ruk' ri ki b'i', keresaj k'u b'i pa ri corral. ⁴ Aretaq e resam chi b'ik konojel ri chij pa ri corral, känab'ej b'i chkiwäch, are k'u ri chij keteri b'i chrij rumal chi käkich'ob' u wäch aretaq käch'awik. ⁵ Man keteri tä k'u chrij jun winaq ri man ketam tä u wäch, xane xa keanimaj chuwäch rumal chi man käkich'ob' taj aretaq käch'aw jun winaq ri man ketam tä u wäch, —xcha ri Jesús chke ri winaq aj Israel.

⁶ Ri Jesús xukoj wa' we k'utb'al ri' chkiwäch, ri e are' k'ut man xkich'ob' taj jas ri xraj xub'ij chke.

Waral käqil wi chi ri Jesús are ri Utzalaj Ajyuq'

⁷ Te ri' ri Jesús xub'ij chi jumul chke: Qas tzij kinb'ij chech alaḡ. Ri in, in ru chi' ri corral ri keb'ok wi b'i ri chij. ⁸ Konojel ri nab'e xeb'ul chnuwäch in, e elaḡ'omab' ri', e t'orinelab'. Ri chij k'ut man xkitatab'ej taj ri xkib'ij. ⁹ Ri in, in ru chi' ri corral. Jachin ri wumal in kok pa ri corral kuriḡ ru tob'anik ri Dios. Ri winaḡ ri' junam ruk' jun chij ri kok pa ri corral, te k'u ri' kel b'ik, kuriḡ utzalaj echa'.

¹⁰ Ri elaḡ'om xuwi petinaḡ rech kerelaḡ'aj b'i ri chij, keukämisaj, kusach ki wäch. Ri in k'ut in petinaḡ chuya'ik ki k'aslemal, rech k'o ki k'aslemal ri ḡas utz na. ¹¹ In ri' ri utzalaj ajuuḡ'. Ri utzalaj ajuuḡ' kuya ru k'aslemal pa kämikal rumal kech ri chij. ¹² Are k'u ri ajuuḡ' ri xuwi kuchomaj ri tojb'al re, aretaḡ käriilo käpe ri utiw, keuya kan ri chij, kanimajik. Je ri' kub'ano rumal chi man are tä ḡas kajyuḡ' ri chij, xuḡuje' ri chij man e rech tä ri are'. Käpe k'u ri utiw keuchap ri chij, keujab'uj. ¹³ Ri achi ri' kanimajik rumal chi xuwi kuchomaj ri tojb'al re. Man kerilij tä ri chij.

¹⁴ In ri' ri utzalaj ajuuḡ', wetam ki wäch ri nu chij, xuḡuje' ri e are' ketam nu wäch in. ¹⁵ Je' jas ri nu Tat retam nu wäch in, ri in xuḡuje' wetam u wäch ri nu Tat. Kinya k'u ri nu k'aslemal pa kämikal rumal kech ri chij. ¹⁶ Xuḡuje' e k'o chi nik'iaj nu chij ri man e k'o tä pa we corral ri'. Rajwaxik k'ut keink'ama na loḡ xuḡuje'. Ri chij ri' käkinimaj na ri kinb'ij. Xa k'u jumulaj chij käk'oji na, xuḡuje' xa jun ri kajyuḡ'.

¹⁷ Ri ḡa Tat kinraj in rumal chi kinya ri nu k'aslemal pa kämikal, kink'astaj chi k'u na rech käk'oji chik ri nu k'aslemal. ¹⁸ Man k'o tä jun kesan

ri nu k'aslemal chwe, xane ri in pa wanima' käpe wi kinya ri nu k'aslemal. Pa nu q'ab' k'o wi ru ya'ik ri nu k'aslemal, xuquje' pa nu q'ab' k'o wi ru k'amik jumul chik. Are wa' ri xintaq wi rumal ri nu Tat, —xcha ri Jesús.

¹⁹ Aretaq ri winaq aj Israel xkita wa' we tzij ri', xkichapla u tasik kib' jumul chik. ²⁰ E k'ia chke xkib'ij: ¿Jas che kätatab'ej alaq ri kub'ij? We achi ri' k'o jun itzel espíritu che, xuquje' ch'ujarinaq wa', —xecha'.

²¹ Nik'iaj chi k'ut xkib'ij: Man k'o tä jun winaq ri k'o jun itzel espíritu che ri je' kätzijon wa' we ri'. ¿A käkowin pu lo jun itzel espíritu kujaq ri ki waq'äch ri moyab'? —xecha'. ¡Man kuya' taj! —xecha ri'.

Ri winaq aj Israel man kekojon tä che ri Jesús

²² Pa taq ri q'ij ri' xuriq ri q'alaj. Are chi' tajin káb'an ri nimaq'ij pa ri tinimit Jerusalén, natab'al re ri q'ij ri xk'is u yakik ri nimalaj rachoch Dios, xjach k'u pu q'ab' ri Dios. ²³ Ri Jesús tajin käwakat pa ri nimalaj rachoch Dios, pa ri raqan ja re Salomón. ²⁴ Xepe k'u ri winaq aj Israel xkimulij kib' chrij, xkib'ij che: ¿K'ä jampa' kujya la pa saq? We lal ri' ri Cristo, b'ij b'a' la ri qas tzij kämik, —xecha che.

²⁵ Ri Jesús xch'awik, xub'ij chke: Ya nu b'im chik. Ri alaq k'ut man kákoj tä alaq ri xinb'ij. Ronojel ri u taqom ri nu Tat chwe chi kinb'ano, are kák'utuw na ruk' saqil. ²⁶ Ri alaq k'ut man kákojon tä alaq rumal chi ri alaq man jun tä kuk' ri nu chij, jas ri xinb'ij chech alaq nab'e. ²⁷ Ri nu chij ketam nu wäch aretaq kinch'awik. Ri in xuquje' wetam ki wäch, keteri k'u chwij. ²⁸ Ri in kinya k'aslemal

chke ri man k'o tä u k'isik. Man käsach tä ki wäch, man k'o tä k'u jachin keesan pa nu q'ab'. ²⁹ Ri nu Tat, ri nim na u q'ij chkiwäch konojel, are ri xeyo'w chwe. Man k'o tä k'u jachin jun keesan pu q'ab' ri Are'. ³⁰ Ri in, xuquje' ri nu Tat, xa uj jun, –xcha chke.

³¹ Te ri' ri winaq aj Israel jumul chik xkik'am ab'aj rech käkik'iaq chrij ri Jesús. ³² Ri Jesús xub'ij chke: K'ia u wäch utzil nu b'anom chuwäch alaḡ rumal ru chuq'ab' ri nu Tat. ¿Rumal k'u jachike chke we utzil ri nu b'anom kink'iaq alaḡ chab'aj? –xcha chke.

³³ Ri winaq aj Israel xech'awik, xkib'ij: Man käqak'iaq tä la chab'aj rumal jun chke ri utzil ri b'anom la, xane rumal chi b'im la ri äwas u b'ixik chrij ri Dios. Ri lal xaq lal jun achi, b'anom k'u ib' la chi lal Dios, –xecha che.

³⁴ Ri Jesús k'ut xub'ij chke: Pa ri Pixab' alaḡ tz'ib'tal wi ri xub'ij ri Dios: “Ri ix, ix dioses,” –kächa', –xcha ri Are'. ³⁵ Qetam chi ri kub'ij ru Loḡ' Pixab' ri Dios ri Tz'ib'talik, man kuya' taj käsach u wäch. Ri Dios xub'ij “dios” chke ri winaq ri xekojon che ru Loḡ' Pixab'. ³⁶ We ri Dios xinucha' in, te k'u ri' xinutaḡ loḡ cho we uwächulew, ¿jas lo wa' ri käb'ij alaḡ chi nu b'im ri äwas u b'ixik chrij ri Dios rumal chi xinb'ij chi in u K'ojol ri Dios? ³⁷ We man kinb'ano jachike ri kub'an ri nu Tat, ri alaḡ man rajwaxik taj käkojon alaḡ chwe. ³⁸ We k'u kinb'ano, pune b'a' man käkojon tä alaḡ chwe, kojon b'a' alaḡ che ri kinb'ano rech je ri' ḡas ketamaj alaḡ, xuquje' käkoj alaḡ chi ri ḡa Tat k'o pa wanima' in, xuquje' ri in, in k'o pa ranima' ri ḡa Tat.

³⁹ Jumul chik are ta xkaj xkik'am b'i pa che'. Ri Jesús k'ut xresaj rib' pa ki q'ab'.

⁴⁰ Te ri' ri Jesús xe' jumul chik ch'äqäp che ri nima' Jordán chrelb'al q'ij jawije' ri xub'an wi qasna' ri tat Juan nab'e, xkanaj k'u chila'. ⁴¹ E k'ia winaq k'ut xeb'e' che rilik, xkib'ij k'ut: Qas tzij ri tat Juan, pune man xub'an tä kajmab'al taq etal, ronojel ri xub'ij chrij we achi ri' are qas tzij, — xecha'.

⁴² E k'ia winaq k'ut xekojon che ri Jesús chila'.

11

Waral käqil wi ru kämikal ri tat Lázaro

¹ K'o jun achi yawab', Lázaro u b'i', ri käpe pa ri tinimit Betania, ri tinimit ri e jeqel wi ri nan María xuquje' ri nan Marta ri ratz. ² We nan María ri', ri ranab' ri tat Lázaro ri yawab', are wa' ri xq'ijow ri k'ok'alaj aceite chrij ri raqan ri Qajaw Jesús, ri xusu' k'u ruk' ru wi'. ³ We kieb' ixoqib' ri' ri kachalal kib', xkitaq u b'ixik che ri Jesús: Qajaw, ri Lázaro ri sib'alaj utz la ruk', yawab' ri are', — xecha b'ik.

⁴ Aretaq xuta ri Jesús wa', xub'ij: Ri kämikal ri kuk'am loq we yab'il ri' man are tä k'isb'al re ru k'aslemal, xane xa rech käq'alajinik chi nim u q'ij ri Dios, xuquje' rech rumal we yab'il ri' käk'utunik chi nim u q'ij ru K'ojol ri Dios, — xcha'.

⁵ Ri Jesús, pune sib'alaj loq' ri nan Marta chuwäch, xuquje' ru chaq', xuquje' ri tat Lázaro, ⁶ aretaq xb'ix che chi yawab' ri tat Lázaro, xkanaj na kan kieb' q'ij chila' jawije' ri k'o wi. ⁷ Te k'u ri' xub'ij chke ru tijoxelab': Jo' chi jumul pa Judea, — xcha chke.

⁸ Xkib'ij k'u ru tijoxelab' che: Ajtij, mäja' naj ri' ri winaq aj Israel ri e k'o chila' xkaj xkikämisaj la che ab'aj. ¿Te ri' are kaj la ke' chi la jumuljela'? —xecha che.

⁹ Ri Jesús xub'ij chke: ¿A mat kab'lajuj hora u pam ri jun q'ij? We jun winaq käb'in paq'ij, man kätzaq taj, rumal chi käril ru saqil ri q'ij ri kaka'y puwi' ruwächulew. ¹⁰ We k'u ri winaq chaq'ab' käb'inik, kätzaqik, rumal chi man k'o tä ri saqil pa ru b'e, —xcha chke.

¹¹ Te k'u ri' xub'ij chi ri Jesús chke: Ri tat Lázaro, ri sib'alaj uj utz ruk', xwarik, kine' k'ut kink'asuj na, —xcha chke.

¹² Te ri' ri tijoxelab' xkib'ij che ri Jesús: Qajaw, we käwarik kel kub'ij wa' chi kutzir na, —xecha che.

¹³ Ri Jesús k'ut are tajin kub'ij chi ri tat Lázaro xkämik. Are k'u ri tijoxelab' xkichomaj e are' chi are tajin kub'ij ri waram ri kub'an jun winaq. ¹⁴ Te ri' xub'ij ri Jesús chke chi saqil: Ri tat Lázaro ya xkämik, —xcha'. ¹⁵ Ri in kinkikotik chi man in k'o tä chila'. Are k'u utz na wa' chiwe ix rech kixkojonik. Jo' b'a' jeqila', —xcha chke.

¹⁶ Are k'u ri tat Tomás ri “Gemelo” kuchixik, xub'ij chke ri nik'iaj tijoxelab' chik ri e rachi'l: Jo' uj xuquje' rech kujekäm ruk', —xcha chke.

Ri Jesús keuk'astajisaj ri käminaqib', kuya ki k'aslemal

¹⁷ Aretaq xopan ri Jesús, te' xuto chi xke' kiejb' q'ij muqutal chi ri tat Lázaro. ¹⁸ Ri alaj tinimit Betania naqaj k'o wi che ri tinimit Jerusalén. Kraj k'o nik'iaj legua u najal. ¹⁹ E k'ia k'u chke ri winaq aj Israel e opaninaq cho rachoch ri nan Marta, ri nan María, chuku'b'isaxik ki k'ux rumal ru kämikal

ri ki xib'al. ²⁰ Aretaq ri nan Marta xretamaj chi opanem kub'an ri Jesús, xe' chuk'ulaxik, are k'u ri nan María xkanaj kan cho ja. ²¹ Ri nan Marta xub'ij che ri Jesús: Qajaw, we ta k'o la waral, mat xkäm ri nu xib'al, –xcha che. ²² Wetam k'ut chi ronojel ri kätä' la che ri Dios, ri Are' kuya na wa' che la, –xcha che.

²³ Ri Jesús xub'ij che: Ri a xib'al käk'astaj na chkixol ri käminaqib', –xcha che.

²⁴ Ri nan Marta xub'ij che ri Jesús: Je', wetam chi käk'astaj na chkixol ri käminaqib' pa ri k'isb'al q'ij, –xcha che.

²⁵ Te ri' xub'ij ri Jesús che: Ri in, in ri' kink'astajisaj ri käminaqib' xuquje' kinya ki k'aslemal. Jachin ri käkojon chwe in, pune käkämik, käk'asi chi k'u na. ²⁶ Konojel k'u ri k'ä e k'aslik ri kekojon chwe, man kekäm tä wi. ¿A kakoj wa'? –xcha che ri nan Marta.

²⁷ Ri nan Marta xub'ij che: Je', Wajaw, ri in kinkojo chi lal ri' ri Cristo, ru K'ojol ri Dios, ri ulinaq la waral cho ri uwächulew, –xcha che.

Ri Jesús koq' chuchi' ri muqub'al ri k'o wi ri tat Lázaro

²⁸ Aretaq xb'itaj wa' we tzij ri' rumal ri nan Marta, xe'k, xusik'ij loq ri nan María ru chaq'. Xaq chk'uyal xub'ij che: Ri Ajtij k'o waral, katusik'ij, –xcha che.

²⁹ Ri nan María, xuwi xuto ri xb'ix che, chanim k'u xwalijik, xe' chuch'ab'exik ri Jesús. ³⁰ Mäja' k'u qas kopan ri Jesús pa ri tinimit. K'ä k'o chila' jawije' ri xk'ulax wi rumal ri nan Marta. ³¹ Ri winaq aj Israel, ri e k'o kuk' pa ja chuku'b'isaxik ki k'ux, aretaq xkilo chi aninaq xwalij b'i ri nan

María, xeb'e' ri e are' ruk'. Xkichomaj chi jela' ke' chuchi' ri muqub'al che oq'ej.

³² Aretaq k'ut xopan ri nan María ruk' ri Jesús, xxuki chuwäch, xub'ij che: Wajaw, we ta k'o la waral, mat xkäm ri nu xib'al, —xcha che.

³³ Ri Jesús, aretaq xrilo chi xuchap oq'ej ri nan María, xuquje' ri winaq aj Israel ri e petinaq ruk', sib'alaj xb'isonik, k'äx xuna' pa ranima'. ³⁴ Xuta' k'u chke: ¿Jawije' ri muqutal wi? —xcha chke.

Ri e are' xkib'ij che: Qajaw, sa'jmpe la, je'ila la, —xecha che.

³⁵ Ri Jesús k'ut xoq'ik. ³⁶ Xkib'ij k'u ri winaq aj Israel: Chiwilampe' chi sib'alaj loq' chuwäch, —xecha'.

³⁷ Jujun k'u chke xkib'ij: We achi ri' ri xjaqow ru waq'äch ri moy, ¿a mat xkowin ta wa' chub'anik jun toq'ob' che ri tat Lázaro rech mat xkämik? —xecha'.

Käk'astaj ri tat Lázaro chkixol ri käminaqib'

³⁸ Ri Jesús, jumul chik sib'alaj k'äx tain kuna' pa ranima', xnaqajin chuchi' ri jul ri muqutal wi ri tat Lázaro. Are jun pek, kojom k'u jun ab'aj che tz'apib'al re ru chi'. ³⁹ Ri Jesús xub'ij: Chesaj alaq ri ab'aj, —xcha chke ri winaq.

Are k'u ri nan Marta, ri ranab' kan ri käminaq, xub'ij che ri Jesús: Qajaw, k'o chi ruxlab' ri' rumal chi xke' kiejeb' q'ij wa' käminaq chik, —xcha che.

⁴⁰ Xub'ij k'u ri Jesús che: ¿A mat nu b'im chawe chi we katkojonik kawil na u nimarisaxik u q'ij ri Dios? —xcha che.

⁴¹ Te ri' xkesaj ri ab'aj. Ri Jesús xka'y chikaj, xub'an orar, xub'ij: Tat, kinmaltioxij che la chi xintatab'ej la. ⁴² Wetam chi amaq'el ronojel q'ij

kintatab'ej la. Xa k'u rumal kech we winaq ri' ri e k'o waral, kinb'ij wa' rech käkikojo chi are ri lal in taqowinaq la loq, —xcha'.

⁴³ Aretaq xb'itaj wa' rumal, ko xch'awik, xub'ij: ¡Lázaro, chatel loq! —xcha'.

⁴⁴ Xel k'u loq ri käminaq, b'otz'om ri raqan u q'ab' ruk' taq atz'iaq. Ru palaj pistol ruk' jun su't. Ri Jesús xub'ij chke ri winaq: Solo' alaq, tzoqopij alaq b'ik, —xcha chke.

Käkitzijob'ela kib' ri winaq aj Israel jas kaka'n chukämisaxik ri Jesús

⁴⁵ Ruk' wa' ri xb'antajik, e k'ia chke ri winaq aj Israel ri e opaninaq chuku'b'isaxik u k'ux ri nan María, xekojon che ri Jesús. Xkil k'u ri kajmab'al ri xub'ano. ⁴⁶ E k'o k'u jujun chke xeb'e' kuk' ri tata'ib' fariseos chub'ixik chke ri u b'anom ri Jesús. ⁴⁷ Are k'u ri tata'ib' fariseos, xuquje' ri ki nimaqil ri sacerdotes xe'kimulij kib' kuk' ri ki nimaqil ri winaq, xkib'ij: ¿Jas käqa'no? We achi ri tajin kub'an k'ia kajmab'al taq etal, —kecha'. ⁴⁸ We käqaya kan xaq chi je ri', konojel ri winaq kekojon na che ri Are'. Kepe k'u na ri q'atal taq tzij aj Roma, käkiwulij na ri nimalaj rachoch Dios ri käqamulij wi qib', käkisach na u wäch ri qa tinimit, —xecha'.

⁴⁹ Are k'u ri tat Caifás, ri ki nimal ri sacerdotes pa ri junab' ri', xub'ij chke: Ri ix, xa man k'o tä iwetam, —kächa'. ⁵⁰ ¿A mat kich'ob'o chi are utz na chqe uj chi käkäm xa jun achi che ki k'exwäch ri winaq, chuwäch ri käsach u wäch ronojel ri tinimit? —xcha chke.

⁵¹ Man xaq tä k'u pa ru chomanik ri tat Caifás xpe wi wa' we tzij ri' ri xub'ij, xane rumal chi are ki nimal ri sacerdotes pa ri junab' ri' ri Dios xyo'w

wa' pa ranima' chi kub'ij chi ri Jesús kākām na rumal kech ri winaq aj Israel. ⁵² Man xuwi tā k'u rumal kech ri winaq aj Israel kākām na ri Jesús, xane che ki mulixik konojel ri ralk'ual ri Dios ri e jab'uninaq cho ronojel ruwächulew. ⁵³ Xa je ri' ri ki nimaqil ri winaq aj Israel tzpa ri q'ij ri' xkichap u chomaxik jas kākā'n chukāmisaxik ri Jesús.

⁵⁴ Rumal ri' ri Jesús ya man xuk'ut tā chi rib' chkiwäch ri winaq aj Israel. Xel b'i pa Judea, xe' jela' chunaqaj ri juyub' ri kätz'inowik, pa jun tinimit Efraín u b'i'. Chila' xk'oji wi kuk' ru tijox-elab'.

⁵⁵ Xa k'u jub'iq' kraj man kuriq ri Pascua, jun chke ri ki nimaq'ij ri winaq aj Israel. E k'ia winaq k'ut pa taq ri nik'iaj taq tinimit chik xeb'e' pa ri tinimit Jerusalén, mäjoq ri Pascua, chuch'ajik kib' che resaxik ri äwas chkij. ⁵⁶ Tajin k'u käkitzukuj ri Jesús. Aretaq e k'o pa ri nimalaj rachoch Dios käkitala u tzijol chb'il taq kib', käkib'ij: ¿Jas káb'ij alaq? ¿A käpe ri' pa we nimaq'ij o man käpe taj? —kecha'.

⁵⁷ Ri tata'ib' fariseos, xuquje' ri ki nimaqil ri sacerdotes, ki yo'm taqanik chi we k'o jun winaq retam jawije' k'o wi ri Jesús, chub'ij wa' chke rech kekowinik kekichapa loq.

12

Jun ixoq kuq'ij k'ok'alaj kunab'al chrij ri raqan ri Jesús

¹ Waqib' q'ij kraj na che ri nimaq'ij Pascua aretaq ri Jesús xe' pa Betania, ri tinimit ri jeqel wi ri tat Lázaro ri xk'astajisax rumal ri Jesús chkixol ri kāminaqib'. ² Chila' k'ut xka'n u b'anik jun wi'm re

b'enaq q'ij chuya'ik u q'ij ri Jesús. Ri nan Marta tajin kukoj ri wa puwi' ri mesa, are k'u ri tat Lázaro jun ri are' t'uyul chi' ri mesa ruk' ri Jesús. ³ Te ri' xpe ri nan María ruk'am nik'iaj litro k'ok'alaj kunab'al re qas nardo.* Sib'alaj k'u paqal rajil wa' we kunab'al ri'. Xuq'ij chrij ri raqan ri Jesús, te k'u ri' xusu' ruk' ru wi'. Ronojel k'u ru pam ri ja xnoj che ru k'ok'al ri kunab'al. ⁴ Te ri' jun chke ru tijoxelab' ri Jesús, ri jun ri kájachow na, ri Judas Iscariote ru k'ojol ri tat Simón, xub'ij: ⁵ ¿Jas che man xk'iyix ta wa' we k'ok'alaj kunab'al ri' che oxib' cientos quetzales, xyi' ta k'u ri puaq chke ri meb'a'ib'? –xcha'.

⁶ Man qas tzij tä k'ut chi ri tat Judas xa kutoq'ob'isaj ki wäch ri meb'a'ib' chi je' xub'ij wa', xane rumal chi are jun elaq'om. Pu q'ab' k'u ri are' k'o wi ri k'olib'al puaq. Xa je ri' xkowinik xrelaq'aj ri puaq ri k'o ruk'. ⁷ Te ri' xub'ij ri Jesús che: ¡Mab'an wa' che ri ixoq! U k'olom k'u b'i ri k'ok'alaj kunab'al ri' k'ä mäjoq kinmuqik. ⁸ Amaq'el k'ut e k'o ri meb'a'ib' iwuk', are k'u ri in man in k'o tä iwuk' amaq'el ronojel q'ij, –xcha chke.

Käkitzijob'ela kib' ri ki nimaqil ri winaq aj Israel jas kaka'n chukämisaxik ri tat Lázaro

⁹ E k'ia k'u chke ri winaq aj Israel xkito chi ri Jesús k'o pa ri alaj tinimit Betania, xeb'e' k'u jela' man xuwi tä che rilik ri Jesús, xane xuquje' che rilik ri tat Lázaro ri xk'astajisax rumal ri Jesús chkixol ri käminaqib'. ¹⁰ Are k'u ri ki nimaqil sacerdots xjunamataj ri ki chomanik chukämisaxik ri

* 12:3 “Nardo”: Ru b'i' jun q'ayes ri xkoj chub'anik jun k'ok'alaj kunab'al ri sib'alaj paqal rajil.

tat Lázaro xuquje'. ¹¹ Rumal k'u rech ri are' e k'ia chke ri winaq aj Israel tajin kákitas kib' chkij ri ki nimaqil sacerdotes rech kekojon che ri Jesús.

Kok ri Jesús pa ri tinimit Jerusalén

¹² E k'ia winaq e b'enaq pa ri tinimit Jerusalén che ri nimaq'ij Pascua. Chukab' q'ij xkito chi ri Jesús kopan na pa ri tinimit. ¹³ Te ri' xkijol u xaq taq palmas, xkik'am b'ik, xeb'e' k'u chuk'ulaxik ri Jesús. Ko xech'awik, xkib'ij: ¡Chnimarisax u q'ij ri Dios! ¡Utz re ri petinaq pa ru b'i' ri Qajaw Dios! ¡Tewchital b'a' ri nim taqanel pa ki wi' ri winaq aj Israel! —xecha'.

¹⁴ Ri Jesús xuriq jun burro, xkiejen k'u chrij, jas ri kub'ij ru Loq' Pixab' ri Dios ri Tz'ib'talik:

¹⁵ Mixej iwib', winaq aj Sión.

¡Chiwilampe'! Petinaq ri Jun

ri kátaqan na pi wi',

kiejeninaq chrij jun burro,

—kácha'.

¹⁶ Pa taq ri q'ij ri' ru tijoxelab' ri Jesús man xkich'ob' tá ri tajin káb'antajik. Te k'u ri' aretaq xnimarisax u q'ij ri Jesús, xna'taj chke chi ronojel wa' ri kilom are tz'ib'tal loq chrij ri Are', ronojel k'ut b'antajinaq.

¹⁷ Ri winaq ri e k'o ruk' ri Jesús aretaq xusik'ij loq ri tat Lázaro pa ri muqub'al, xuk'astajisaj k'u chkixol ri káminaqib', xkitzijoj wa' ri xkilo. ¹⁸ Rumal ri' ri winaq xeb'el loq chuk'ulaxik ri Jesús, rumal chi xketamaj we kajmab'al etal ri' ri xub'ano. ¹⁹ Are k'u ri tata'ib' fariseos xkib'ij chb'il taq kib': Kil b'a' alaq chi man k'o tá jas kujkowin chub'anik.

¡Chilampe alaq! Konojel ri winaq keb'e' ruk', — xecha'.

Jujun winaq aj Grecia ketzukun che ri Jesús

²⁰ Chkixol ri winaq ri e b'enaq pa ri tinimit Jerusalén che q'ijilanik pa ri nimaq'ij, e k'o jujun winaq aj Grecia. ²¹ We winaq ri' xeopan ruk' ri tat Felipe ri aj Betsaida re Galilea, xkib'ochi'j, xkib'ij che: Tat, káqaj káqil u wäch ri Jesús, — xecha che.

²² Ri tat Felipe xe'k, xub'ij che ri tat Andrés. Te k'u ri' ri kieb' chik xeb'e'k, xe'kib'ij che ri Jesús. ²³ Te ri' ri Jesús xub'ij chke: Xuriq ri q'ij ri kánimarisax nu q'ij in, in ri' ri Ralk'ual ri Dios ri Qas Winaq. ²⁴ Qas tzij kinb'ij chiwe, chi we man káqaj ri jun u waq'äch triko pa ri ulew rech káq'ayik, tajin wi ri' xaq jun u waq'äch triko. We k'u káq'ayik, kátux na ri', kuya k'u na k'ia u wäch. ²⁵ Apachin ta ne ri loq' káril wi ru k'aslemal, kákäm na wa' ri winaq ri', kutzaq na ronojel. Apachin k'u ri man loq' taj káril wi ru k'aslemal cho we uwächulew, kuto' na u wi' ri', kuriq k'u na ri k'aslemal ri man k'o tä u k'isik. ²⁶ We k'o jun ri kraj kápatänin chwe, chpet wuk'. Jawije' k'u ri kink'oji wi, chila' xuquje' kák'oji wi na ri patänil we. We k'o jun ri kápatänin chwe, käyi' na u q'ij rumal ri nu Tat, — xcha chke.

Ri Jesús kutzijoj chi kákäm na

²⁷ Sib'alaj k'äx kinna' pa wanima' kämik. ¿Jas ta k'u lo ri kinb'ij na? ¿A kinb'ij ta k'ut: “Tat, chinto' la chuwäch ri kápe na pa nu wi' kämik”? Are k'u wa' nu patän in petinaq, — xcha ri Jesús. ²⁸ Tat, nimarisaq b'a' la u q'ij ri b'i' la, — xcha'.

Te k'u ri' k'o Jun ri xch'aw loq chikaj ri xub'ij: Nu nimarisam u q'ij, kinnimarisaj k'u na u q'ij jumul chik, —xcha'.

²⁹ Are k'u ri winaq ri e k'o chila' ri tajin ketatab'enik xkib'ij chi are jun kiäqulja ri xtatajik. Nik'iaj chik xkib'ij: Are jun ángel ri xch'aw ruk', —xecha'.

³⁰ Te ri' ri Jesús xub'ij chke: Man rumal tä wech in xtatajik chi k'o Jun ri xch'aw loq chikaj, xane rumal iwech ix. ³¹ Kämik wa' ri q'ij ri käq'at tzij puwi' we uwächulew ri'. Kämik ri q'ij ri kapaqchix apan ri jun ri kätapan puwi' we uwächulew. ³² Aretaq k'ut ri in kinwalijisax chikaj, konojel keka'y na chwe, sib'alaj käkikajmaj k'u na nu wäch, —xcha ri Jesús chke.

³³ Xub'ij wa' we tzij ri' chuq'alajisaxik jas u wäch kämikal kuriq na. ³⁴ Xech'aw k'u ri winaq, xkib'ij che: Ri uj qa tom u sik'ixik pa taq ri qa wuj re ri Pixab' chi ri Cristo käk'asi na pa taq ri q'ij ri junab' ri kepetik. ¿Jas k'u che käb'ij la chi ri Ralk'ual ri Dios ri Qas Winaq käwalijisax na chikaj? ¿Jachin chi k'u ri' ri Ralk'ual ri Dios ri Qas Winaq? —xecha che.

³⁵ Te ri' ri Jesús xub'ij chke: Kämik ri' k'ä k'o na ri saqil iwuk', xa k'u kieb' oxib' q'ij chik k'olik. Chixb'in b'a' chanim ri k'ä k'o ri saqil iwuk', rech man kixkanaj tä kan pa q'equm. Jachin k'u ri käb'in pa q'equm, man kuch'ob' tä ri' jawije' ri ke' wi. ³⁶ Chixkojon che ri saqil kämik, ri k'ä k'o na ri saqil iwuk'. Je ri' rech ri ix, ix winaq chik rech ri saqil, —xcha ri Jesús chke.

Xuwi xb'itaj wa' we tzij ri' rumal ri Jesús, xe' ri Are', xuk'u' rib' chkiwäch.

Ri winaq aj Israel man kekojon tä che ri Jesús

³⁷ Ri Jesús, pune xub'an k'ia kajmab'al taq etal chkiwäch ri winaq aj Israel, ri e are' man xekojon tä che. ³⁸ Rajwaxik k'ut chi käb'antaj na wa' jas ri u tz'ib'am kan ri qa mam Isaías ri q'alajisal re ru Loq' Pixab' ri Dios ri kub'ij:

Qajaw Dios, ¿jachin ta lo ri kojoninaq
che ru Loq' Pixab' ri Dios ri qa b'im?

¿Jachin ta lo chuwäch u k'utum wi
ri Qajaw Dios ru chuq'ab'?

—kächa ri'. ³⁹ Rumal ri' man xekowin taj xekojonik,
rumal chi xuquje' xutz'ib'aj kan ri qa mam Isaías:

⁴⁰ Ri Dios xub'an moy chke, xuquje'
xub'ano chi xeab'ajir ri kanima',
rech man käkil tä ruk' ri ki waq'äch,
man käkich'ob' tä ruk' ri ki chomab'al,
man ketzelej tä k'u wuk' in

rech kekunatajik, —kächa ri Dios,
—kächa'. ⁴¹ Ri qa mam Isaías xub'ij wa' we tzij ri'
rumal chi ri are' xrilo xnimarisax u q'ij ri Jesús,
xch'aw k'u chrij.

⁴² Pune je ri', e k'ia chke ri winaq aj Israel xeko-
jon na che ri Jesús, xuquje' ne jujun chke ri nimaq
ki b'anik. Man xkiq'alajisaj tä k'u kib' chkiwäch
ri winaq rumal chi xkixej kib' chkiwäch ri tata'ib'
fariseos, rech man keesax tä b'i pa ri rachoch Dios.

⁴³ Ri e are' k'ut are utz xkil na chi käyi' ki q'ij kumal
ri winaq chuwäch ri käyi' ki q'ij rumal ri Dios.

*Ru tzij ri Jesús are käq'atow na tzij pa ki wi' ri
winaq*

⁴⁴ Ri Jesús sib'alaj ko xch'awik, xub'ij: Jachin ri
käkojon chwe in, man xuwi tä chwe in käkojon wi,
xane xuquje' käkojon ri' che ri qa Tat ri xintaqow

loq. ⁴⁵ Jachin k'u ri kinril in, käril ri' xuquje' ri xintaqow loq. ⁴⁶ In ri' ri kinya saqil, in petinaq cho ruwächulew rech jachin taq ri kekojon chwe, man kekanaj tä kan pa ri q'equm. ⁴⁷ Jachin k'u ri kuta ri nu tzij, te k'u ri' man kunimaj taj, man in tä ri' ri kinq'atow tzij puwi' chi käk'äjisax u wäch. Je ri', rumal chi ri in man in petinaq tä chuq'atik tzij pa ki wi' ri winaq ajuwächulew, xane in petinaq che ki to'ik. ⁴⁸ Jachin ri xa käretzelaj nu wäch, man kunimaj tä k'u ri nu tzij, k'o ri kääq'atow na tzij puwi' chi käk'äjisax u wäch. Ri tzij ri nu b'im e are ri' ri keq'atow na tzij puwi' pa ri k'isb'al q'ij. ⁴⁹ Man xaq tä k'u pa we wi in kinch'awik. Ri qa Tat ri xintaqow loq, are ri Are' u b'im chwe jachike ri kinb'ij xuquje' jachike ri kink'utu. ⁵⁰ Wetam k'ut chi ru taqanik ri nu Tat are re k'aslemal ri man k'o tä u k'isik. Xa je ri', ri kinb'ij, are kinb'ij jas ri in taqom wi rumal ri qa Tat.

13

Ri Jesús kuch'aj ri kaqan ru tijoxelab'

¹ Xa k'u jun q'ij chik kraj che ri nimaq'ij, Pascua u b'i'. Retam chi k'u ri Jesús chi xuriq ri q'ij ri kuya na kan ruwächulew, kätzelej k'u ruk' ru Tat. Ri Are' amaq'el ronojel q'ij sib'alaj loq' xeril wi ru tijoxelab' cho ruwächulew. Pa ri q'ij ri' tajin kuk'ut chkiwäch chi sib'alaj loq' kerilo, chi man k'o tä u k'isik ri ki loq'al chuwäch.

² Tajin kaka'n ri wi'm re b'enaq q'ij. Ri Itzel k'ut u yo'm chi pa ranima' ri tat Judas Iscariote ru k'ojol ri tat Simón chi pa ri aq'ab' ri' kujach na ri Jesús. ³ Retam k'u ri Jesús chi ronojel taqanik

yo'm pu q'ab' rumal ru Tat. Retam chi ruk' ri Dios petinaq wi ri Are', xuquje' chi ruk' ri Dios kätzelej wi. ⁴ Xwalij k'u ri Jesús chi' ri mesa, xresaj ru q'u', xuk'am jun toalla, xuxim k'u wa' xe' ru pam. ⁵ Te ri' xuya joron pa jun palangana, xuchap u ch'ajik kaqan ru tijoxelab', xusu' k'u ruk' ri toalla ri ximital xe' ru pam.

⁶ Aretaq kraj kuch'aj raqan ri tat Pedro, ri are' xub'ij che ri Jesús: Wajaw, ¿a käch'aj k'u la ri waqan in? —xcha che.

⁷ Ri Jesús xch'awik, xub'ij che: Kämik ri' man kach'ob' taj jas ri tajin kinb'ano, k'ä te' b'a' pa jun q'ij chik kach'ob' na, —xcha che.

⁸ Are k'u ri tat Pedro xub'ij che: Ri in, man k'o tä jumul kinya che la chi käch'aj la ri waqan in, —xcha che.

Ri Jesús xub'ij che: We man kinch'aj tä ri awaqan, man kuya' taj katk'oji wuk', —xcha che.

⁹ Ri tat Simón Pedro xub'ij che: Wajaw, man xuwi tä b'a' ri waqan, xane ch'aja la ri nu q'ab' xuquje' ri nu jolom, —xcha che.

¹⁰ Are k'u ri Jesús xub'ij che: Jachin ri te' xto'taj che ri atinem man rajwaxik tä chik kuch'aj rib', xane xaq xuwi chi ri raqan, rumal chi ronojel ru cuerpo ch'ajch'oj chik. Ri ix, ix ch'ajch'oj chik, pune man iwonojel taj, —xcha che.

¹¹ Ri Jesús ya retam chik jachin ri käjachow na. Rumal ri' xub'ij: “Man iwonojel tä ri ix, ix ch'ajch'oj,” —xcha chke.

¹² Aretaq ri Jesús xto'taj chuch'ajik ri kaqan ru tijoxelab', xuk'am ru q'u', xukoj chrij, xt'uyi chi k'u jumul chi' ri mesa. Xub'ij k'u chke: ¿A kich'ob'o jas kel kub'ij wa' ri xinb'an chiwe? —xcha chke.

¹³ Ri ix kib'ij Qajtij, xuquje' Qajaw, —kixcha chwe. Qas tzij ri kib'ij, rumal chi in k'u ri'. ¹⁴ We in, ri in Iwajtij, ri in Iwajaw nu ch'ajom ri iwaqan, ri ix xuquje' rajwaxik b'a' kich'aj ri iwaqan chb'il taq iwib'. ¹⁵ Ri in nu yo'm jun k'utb'al chiwäch rech ri ix xuquje' je' kib'ano jas ri nu b'anom in chiwe. ¹⁶ Qas tzij kinb'ij chiwe chi man k'o tä jun patäninel ri nim na u b'anik chuwäch ru patrón, xuquje' man k'o tä jun taqo'n ri nim na u b'anik chuwäch ri taqowinaq b'ik. ¹⁷ We kich'ob' wa' we ri', kitajej k'u u b'anik, utz k'u iwe ri', —xcha chke.

¹⁸ Ri tajin kinb'ij chanim, man kinb'ij tä wa' chiwij iwonojel ri ix. Ri in wetam jachin taq ri e cha'tal wumal. Rajwaxik k'ut je' käb'antaj na jas ri kub'ij ru Loq' Pixab' ri Dios ri Tz'ib'talik: “Ri jun ri käwi' junam wuk' u b'anom u k'ulel chwe,” —kächa ri'. ¹⁹ Kinb'ij wa' chiwe chanim k'ä mäja' käb'antajik, rech aretaq käb'antaj wa', ri ix kikojo chi In Ri'. ²⁰ Qas tzij kinb'ij chiwe, chi jachin ri kuk'ulaj ri kintaq b'ik, in ri' kinuk'ulaj. Jachin k'u ri kinuk'ulaj in, kuk'ulaj ri' ri xintaqow loq, —xcha ri Jesús chke ru tijoxelab'.

Ri Jesús kub'ij chi käjach na rumal ri tat Judas

²¹ Aretaq xb'itaj wa' we tzij ri' rumal ri Jesús, sib'alaj xuna' k'äx pa ranima'. Qas chi saqil xub'ij chkiwäch ru tijoxelab': Qas tzij kinb'ij chiwe chi jun chiwe are kinjachow na, —xcha chke.

²² Te ri' ri tijoxelab' xkichap u ka'yexik kib' ri jun ruk' ri jun chik, man xkich'ob' tä k'u jachin ri tajin kub'ij ri Jesús. ²³ Jun chke ru tijoxelab' ri

Jesús, ri jun ri sib'alaj loq' chuwäch* tajin käwi' chuxkut chi' ri mesa. ²⁴ Ri tat Simón Pedro xub'ij che rare' pa memal chi kuta' che ri Jesús jachin ri tajin kub'ij. ²⁵ Te ri' ri are' xqeb' ruk' ri Jesús, xuta' che: Wajaw, ¿jachin ri' ri käb'ij la? —xcha che.

²⁶ Xch'aw k'u ri Jesús, xub'ij che: Kinrub' na jun ch'äqap kaxlan wa. Jachin k'u che ri kinya wi wa', are ri are', —xcha che.

Xurub' k'u ri ch'äqap kaxlan wa, xuya che ri tat Judas Iscariote, u k'ojol ri tat Simón. ²⁷ Xuwi xk'amtaj ri ch'äqap kaxlan wa rumal ri tat Judas, xok ri Satanás pa ranima'. Xub'ij k'u ri Jesús che: Ri kachomaj kab'ano, chab'ana wa' chanim, —xcha che.

²⁸ Man k'o tä k'u jun chke ri tajin kewi' chi' ri mesa ri xuch'ob'o jas che ri Jesús xub'ij wa' we tzij ri' che. ²⁹ Ketam k'ut chi ri tat Judas pu q'ab' k'o wi ri k'olib'al puaq, rumal ri' jujun xkichomaj chi ri Jesús are tajin kub'ij che chi kuloq' ri rajwaxik chke che ri nimaq'ij o kuya jub'iq' puaq che ki to'ik ri meb'a'ib'. ³⁰ Xuwi k'u xk'amtaj ri ch'äqap kaxlan wa rumal ri tat Judas, xel b'i ri are'. Chaq'ab' chi k'u ri'.

Ri k'ak' taqanik ri xuya ri Jesús

³¹ Aretaq elinaq chi b'i ri tat Judas, xub'ij ri Jesús: Kämik käq'alajin na chi qas nim nu q'ij in, in ri' ri Ralk'ual ri Dios ri Qas Winaq. Rumal k'u wech in känimarisax na u q'ij ri Dios. ³² We rumal wech in, in ri' ri Ralk'ual ri Dios ri Qas Winaq, känimarisax

---

* **13:23** Pa ri wuj ri' ri xtz'ib'ax rumal ri San Juan, aretaq ri Juan käch'aw chrij chb'il rib', amaq'el kub'ij chi are “ri tijoxel ri sib'alaj loq' kil wi rumal ri Jesús” o “ri sib'alaj loq' chuwäch”.

na u q'ij ri Dios, xuquje' ri Dios kunimarisaj na nu q'ij in. Chanim k'ut kub'an na wa'. ³³ Ix ri', ix je' ta ne alaj taq walk'ual, man naj tä chik in k'o iwuk'. Ri ix kinitzukuj na. Jas k'u ri xinb'ij chke ri winaq aj Israel, je' xuquje' kinb'ij chiwe ix: Man kixkowin taj kixe' chila' jawije' ri kine' wi in. ³⁴ Kinya k'u kan we k'ak' taqanik ri' chiwe: Chiwaj iwib' chb'il taq iwib'. Je' jas ri in kixwaj, je' b'a' chib'ana ix, chiwaj iwib' chb'il taq iwib'. ³⁵ We kiwaj iwib' chb'il taq iwib', konojel ri winaq käketamaj na chi ri ix, ix nu tijoxelab', —xcha ri Jesús chke.

Ri Jesús kutzijoj apanoq chi ri tat Pedro kub'ij na chi man retam tä u wäch

³⁶ Ri tat Simón Pedro xuta' che ri Jesús: Qajaw, ¿jawije' ke' wi la? —xcha che.

Ri Jesús xch'awik, xub'ij che: Jawije' ri kine' wi, ri at man katkowin taj kate' wuk' kämik. K'ä te k'u ri' kate' na wuk', —xcha che.

³⁷ Xub'ij k'u ri tat Pedro che: Wajaw, ¿jas che man kinkowin taj kine' uk' la kämik? Ri in kinya nu tzij chi kinkäm rumal ech la, —xcha che.

³⁸ Ri Jesús xch'awik, xub'ij che: ¿A qas tzij kaya a tzij chi katkäm rumal wech in? —xcha che. Qas tzij kinb'ij chawe chi kab'ij na oxmul chi man awetam tä nu wäch mäjoq koq' ri ama' äk', —xcha che.

14

Waral käqil wi chi ri Jesús are je' jas jun b'e ri kopan ruk' ri qa Tat chila' chikaj

¹ Xaq mäq'oxow iwanima'. Chiku'b'a i k'ux chrij ri Dios, xuquje' chiku'b'a i k'ux chwij in. ² Cho

rachoch ri nu Tat k'o k'ia ri je'l taq ja ri kuya' kixk'oji wi. We ta mat je ri', nu b'im ta ri' chiwe. Kine' b'a', kinb'ana u b'anik jun ja ri kuya' kixk'oji wi. ³ Aretaq in b'enaq chik, b'antajinaq chi u b'anik ri ja ri kixk'oji wi, kinpe chi na che i k'amik b'i wuk' rech ri ix kixek'ol chila' jawije' ri in k'o wi. ⁴ Ri ix iwetam jawije' ri kine' wi, xuquje' iwetam ri b'e ri kopan chila', —xcha ri Jesús chke ru tijoxelab'.

⁵ Ri tat Tomás xub'ij che: Qajaw, man qetam taj jawije' ri ke' wi la. ¿Jas ta k'u kãqa'n che retamaxik ri b'e? —xcha che.

⁶ Ri Jesús xch'awik, xub'ij che: In ri' kink'ut ri b'e, ri in kink'ut ri qas tzij, xuquje' ri in kinya na ri k'aslemal.* Xaq xuwi rumal wech in jun winaq kãkowinik kopan ruk' ri qa Tat. ⁷ We ta ri ix qas iwetam nu wäch, iwetam ta u wäch ri' ri nu Tat xuquje'. Iwetam chi k'u u wäch ri' kãmik rumal chi amaq'el tajin kiwil u wäch ri Are', —xcha che ri tat Tomás.

⁸ Te ri' xub'ij ri tat Felipe che: Qajaw, k'utu b'a' la ri qa Tat chqawäch, xuwi wa' rajwaxik chqe, —xcha che.

⁹ Ri Jesús xch'awik, xub'ij che: Felipe, ojer chi ri' in k'o iwuk', ¿te k'u ri' man awetam tä nu wäch? Jachin ri rilom nu wäch in, rilom u wäch ri' ri nu Tat. ¿Jas che kata' chwe chi kink'ut ri qa Tat chiwäch? ¹⁰ ¿A mat kikojo chi ri in, in k'o ruk' ri qa Tat, xuquje' chi ri qa Tat k'o wuk' in? Ri tzij ri kinb'ij chiwe man xaq tä in kinb'inik. Ri qa Tat ri kãjeqi wuk' in, are ri Are' ri kãb'anow ri

---

* **14:6** Ri tzij pa griego are wa': "In ri' ri b'e, in ri' ri qas tzij, in ri' ri k'aslemal".

chak. ¹¹ Chikojo' chi ri in, in k'o ruk' ri qa Tat, xuquje' chi ri qa Tat, Are k'o wuk' in. We man je ri', chixkojon b'a' chwe rumal ri kinb'ano. ¹² Qas tzij kinb'ij chiwe, chi jachin ri kăkojon chwe, kub'an na re xuquje' ri kajmab'al ri kinb'an in. Nimaq taq kajmab'al k'ut chuwäch wa' kub'an na rumal chi ri in kine'k jawije' ri k'o wi ri qa Tat. ¹³ Ronojel k'u ri kita' che ri qa Tat pa ri nu b'i', ri in kinb'an na rech ri in u K'ojol ri Dios kinq'alajisaj chi nim na u q'ij ri qa Tat. ¹⁴ Ri in kinb'an na apachike ri kita' chwe pa ri nu b'i'.

Ri Jesús kub'ij chi kutaq na loq ri Loq'alaj Espiritu

¹⁵ We ri ix qas kiniwaj, kinimaj na ri' ri nu taqanik. ¹⁶ Ri in k'ut kinb'ochi'j na ri nu Tat chi kutaq loq Jun ri kixuto', ri kuwalijisaj na iwanima', rech kăk'oji iwuk' amaq'el ronojel q'ij. ¹⁷ Are wa' ri Loq'alaj Espiritu ri kub'ij ri qas tzij. Ri winaq ajuwächulew man kekowin taj kăkik'amo rumal chi man kilom tä u wäch, xuquje' man ketam tä u wäch. Are k'u ri ix iwetam u wäch rumal chi ri Are' k'o iwuk', kăjeqi k'u na pa ri iwanima' amaq'el ronojel q'ij. ¹⁸ Man kixinya tä kanoq xaq i tukiel. Kintzelej na loq rech kink'oji iwuk'. ¹⁹ Xaq kieb' oxib' q'ij chik, ri winaq man kăkil tä chi na nu wäch. Are k'u ri ix, ix kiwil na nu wäch. Ri ix k'ut kixk'asi na rumal chi ri in, in k'aslik. ²⁰ Pa ri q'ij ri' ri ix kiwetamaj na chi ri in, in k'o ruk' ri nu Tat, xuquje' chi ri ix, ix k'o wuk' in. Kiwetamaj na chi ri in, in k'o iwuk' ix. ²¹ Jachin ri retam ri nu taqanik xuquje' kunimaj wa', kuk'ut ri' chi qas tzij kinraj. Loq' k'ut kil wi na rumal ri nu Tat jachin ri

kinraj. Ri in xuquje' loq' kinwil wi, kink'ut k'u na wib' chuwäch.

²² Ri tat Judas (man are tä ri Judas Iscariote) xuta' che ri Jesús, xub'ij: Qajaw, ¿jas lo wa' chi chqawäch uj käk'ut wi ib' la, man chkiwäch tä k'u ri winaq ajuwächulew? —xcha che.

²³ Ri Jesús xch'awik, xub'ij che: Jachin ri kinraj kunimaj ri' ri kinb'ij. Loq' k'ut kil wi na ri are' rumal ri nu Tat. Ri nu Tat, xuquje' ri in kujpe na, kujjeqi' na ruk'. ²⁴ Jachin ri man kinraj taj man kunimaj tä ri' ri kinb'ij. Ri tzij ri tajin kitatab'ej man are tä nu tzij in, xane u tzij ri nu Tat ri xintaqow loq.

²⁵ Tajin kinb'ij ronojel wa' we tzij ri' chiwe che taq ri q'ij ri' ri k'ä in k'o iwuk'. ²⁶ Are k'u ri Loq'alaj Espíritu ri kutaq na loq ri nu Tat pa ri nu b'i' rech kixuto', rech kuku'b'isaj i k'ux, ri Are' k'ut kuk'ut na ronojel chiwäch. Kuna'taj k'u na chiwäch ronojel ri nu b'im chiwe.

²⁷ Ruk' utzil kixinya kanoq. Kinya chiwe chi kuxlan ri iwanima', man junam tä k'u wa' ruk' ri käkiya ri winaq ajuwächulew. Mäq'oxow b'a' iwanima', mixej k'u iwib'. ²⁸ Ri ix xito aretaq xinb'ij chi kine'k, kinpe chi k'u na jumul chik rech kink'oji iwuk'. We ta qas tzij kiniwaj, xixkikot ta ri' aretaq xinb'ij chi kine' ruk' ri nu Tat. Je ri', rumal chi ri nu Tat are nim na u q'ij chnuwäch in. ²⁹ Kinb'ij apan wa' we ri' chiwe k'ä mäja' käb'antajik, rech aretaq käb'antaj wa', kixkojon na.

³⁰ Man k'o tä chi k'ia tzij kinb'ij chiwe. Käpe k'u ri jun ri k'o u taqanik puwi' we uwächulew. Man käkowin tä k'u ri are' kätäqan pa nu wi' in. ³¹ Rajwaxik wi chi je' käb'antaj na wa', rech

ri winaq käketamaj chi loq' ri nu Tat chnuwäch, kinb'an k'ut jas ri in u taqom wi. ¡Chixwalijoq! Chujel b'i waral, —xcha ri Jesús chke ru tijoxelab'.

15

Waral käqil wi ri k'utb'al chrij ri juwi' uvas

¹ In ri' ri juwi' uvas, ri qas utzalaj tiko'n. Ri nu Tat k'ut, Are ri ajchak ri keilow ri juwi' taq uvas.

² Konojel ri alaj taq u q'ab' ri juwi' uvas ri man käkiya tä ki wäch ke'resaj na apanoq. Are k'u ri käkiya ki wäch kerilo keub'an ki b'anik rech sib'alaj kewächin na. ³ Ri ix ch'ajch'oj chi ri iwanima' rumal ri tijonik ri nu yo'm chiwe. ⁴ Chib'ana b'a xa jun wuk' in, jas ri in nu b'anom xa jun iwuk' ix. Je' jas jun alaj u q'ab' ri juwi' uvas man käkowin taj kuya u wäch xaq u tukiel we man tiqil che ri raqan, je ri' xuquje' ri ix, ix je' jas jun tiko'n ri man käwächin taj we man kib'an xa jun wuk' in.

⁵ In ri' ri juwi' uvas. Are k'u ri ix, ix ri alaj taq u q'ab' ri juwi' uvas. Jachin ri kub'an xa jun wuk' in, kinb'an k'u xa jun in ruk' ri are', are ri' sib'alaj käwächin na. Man k'o tä k'u jas kixkowin ix chub'anik we man in k'o in iwuk'. ⁶ Jachin ri man kub'an tä xa jun wuk' in, käk'iaq na apanoq, kächaqil'j k'u na je' jas ru q'ab' taq ri che' ri kemolik, keporox pa q'aq'.

⁷ We ri ix xa ix jun wuk' in, man käsach tä k'u ri nu tijonik chiwe, kuya' kita' jachike ri kiwaj, käya'taj k'u na wa' chiwe. ⁸ Ri nu Tat känimarisax na u q'ij aretaq ri ix je' kib'an wa' jas juwi' uvas ri sib'alaj käwächinik. Je wa' ri' qas tzij kixok che nu tijoxelab'. ⁹ Ri in kixwaj ix jas ri nu Tat kinraj

in. Chitaqej b'a' kiwaj iwib' jas ri nu b'anom in chiwe. ¹⁰ We kinimaj ri nu taqanik, kitaqej na ri' kiwaj iwib' jas ri nu b'anom in chiwe je' jas ri in kinnimaj ru taqanik ri nu Tat, ri Are' k'ut tajin wi loq' kinrilo.

¹¹ Je' kintzijoj wa' chiwe rech kixkikot wuk', je k'u ri' qas kākikot na ri iwanima'. ¹² Ri nu taqanik are wa': Chiwaj iwib' chb'il taq iwib', je' jas ri in kixwaj ix. ¹³ Ri rutzil ranima' jun winaq ri más nim ri kuya' kāk'oji pa ranima' are la' chi kuya ri' ru k'aslemal che ki k'exwäch ri e utz ruk'. ¹⁴ Ri ix qas ix utz wuk' in we kib'ano jas ri kixintaq wi. ¹⁵ Ya man kinb'ij tä patänil taq we chiwe, rumal chi ri patäninel man retam tä ri' jas ri kub'an ru patrón. Xane kinb'ij chiwe chi qas ix utz wuk' in rumal chi nu k'utum chiwäch ronojel ri u b'im ri nu Tat chwe. ¹⁶ Ri ix man xinicha' tä in, xane in ri' ri xixincha' ix. Xinya k'u pi q'ab' chi je' kib'ano jas juwi' uvas ri sib'alaj käwächinik. Ri wächinik ri kiya man käsach tä u wäch. Je k'u ri' ri nu Tat kuya na chiwe jachike ri kita' che pa ri nu b'i'. ¹⁷ Are b'a' wa' ri kixintaq wi: Chiwaj iwib' chb'il taq iwib' ri jun ruk' ri jun chik, –xcha chke.

Ri winaq ajuwächulew käketzelaj u wäch ri Jesús xuquje' ri e rech ri Are'

¹⁸ We ri winaq ajuwächulew käketzelaj i wäch, chiwetamaj chi in ri' xketzelaj nu wäch nab'e. ¹⁹ We ta ri ix, ix rech ruwächulew, ri winaq ajuwächulew kixkaj ta ri', je' jas ri e are' sib'alaj kekaj ri kachi'l. Ri in k'ut xixincha' chkixol ri winaq ajuwächulew, rumal k'u ri' ri winaq ajuwächulew käketzelaj i wäch rumal chi man ix jun tä chi kuk'. ²⁰ Chna'taj b'a'

chiwe jas ri xinb'ij chiwe: “Man k'o tä jun patäninel ri nim na u b'anik chuwäch ru patrón.” We ri in káb'an k'äx chwe kumal ri winaq, ri ix xuquje' káb'an na k'äx chiwe kumal. We k'u ki nimam ri nu tijonik in, xuquje' käkinimaj na ri i tijonik ix. ²¹ Ronojel wa' we k'äx ri' káb'an na chiwe kumal ri winaq rumal wech in, rumal chi man ketam tä u wäch ri xintaqow loq.

²² Mat k'o ki mak we winaq ri' we ta mat xinpe che ki tzijob'exik. Kämik k'ut man kuya' taj käkib'ij chi man k'o tä ki mak. ²³ Jachin k'u taq ri käketzelaj nu wäch in, käketzelaj u wäch ri' ri nu Tat xuquje'. ²⁴ Mat k'o ki mak ri' we ta mat k'o ri nu b'anom chkixol ri man k'o tä chi jun b'anowinaq. Ri e are' k'ut kilom ronojel ri nu b'anom. Pune je ri' käketzelaj nu wäch in, xuquje' käketzelaj u wäch ri nu Tat. ²⁵ Rajwaxik k'ut chi je' káb'antaj na wa' rumal chi gas je' kel na jas ri tz'ib'tal kan pa ri ki Pixab': “Xketzelaj nu wäch, man k'o tä k'u mak xinb'an chkij,” —kächa'.

²⁶ Aretaq k'ut käpe ri Jun ri kätob'an chiwe, ri kuwalijisaj iwanima', ri Loq'alaj Espíritu ri kub'ij ri gas tzij, ri kintaq na loq aretaq in k'o chi ruk' ri qa Tat, ri Are' kuq'alajisaj na ri gas tzij chwij. ²⁷ Ri ix xuquje' kiq'alajisaj na ri gas tzij chwij, rumal chi ri ix k'olinaq wuk' petinaq loq, —xcha ri Jesús chke ru tijoxelab'.

16

¹ Kinb'ij wa' we tzij ri' chiwe rech man kub'an tä kieb' i k'ux, kixtzaq k'ut. ² Kixesax k'u na loq pa taq ri rachoch Dios. Je ri' chi kopan na ri q'ij aretaq apachin ri kixkämisanik kuchomaj na chi

tajin kăpatănin che ri Dios. ³ Je' kăka'n na wa' rumal chi man k'o tă jumul ri qas xketamaj u wăch ri nu Tat, man k'o tă k'u jumul ri xketamaj nu wăch in. ⁴ Kinb'ij apan ronojel wa' chiwe, rech aretaq kuriq ri q'ij ri', kăna'taj chiwe chi ri in nu b'im chi wa' chiwe, –xcha ri Jesús.

Waral kăqil wi ri kub'an ri Loq'alaj Espiritu

Man xinb'ij tă wa' chiwe petinaq loq rumal chi ri in, in k'o iwuk'. ⁵ Kămik k'ut kine'k rech kinek'ol ruk' ri Jun ri xintaqow loq. Man k'o tă k'u jun chiwe kuta' chwe jawije' ri kine' wi. ⁶ Xa k'u xixb'isonik rumal chi xinb'ij wa' we tzij ri' chiwe. ⁷ Kinb'ij k'u ri qas tzij chiwe: Are utz na chiwe ix chi kine'k. We ta k'u man kine'k, man kăpe tă ri' ri Jun ri kăk'oji iwuk' che i to'ik, ri kuwalijisaj iwanima'. We k'u kine'k, kintaq na loq. ⁸ Aretaq kăpe ri Are' kuya na pa kanima' ri winaq chi kăkich'ob'o chi k'o ki mak, chi rajwaxik kăka'n ri jikomal pa ri ki k'aslemal, xuquje' chi ri Dios kuq'at na tzij pa ki wi'. ⁹ K'o ki mak rumal chi man kekojon tă chwe. ¹⁰ Kăketamaj k'u na chi rajwaxik u b'anik ri jikomal pa ri ki k'aslemal rumal chi ri in kine' ruk' ri nu Tat, ri ix k'ut man kiwil tă chi na nu wăch. ¹¹ Kăketamaj na chi ri Dios kuq'at na tzij pa ki wi' rumal chi ri jun ri kătaqan puwi' ruwăchulew q'atom chi tzij puwi' chi kăk'ăjisax u wăch.

¹² K'ia na ri kwaj kinb'ij chiwe, man kixkowin tă k'u chuch'ob'ik wa' kămik. ¹³ Aretaq k'ut kăpe ri Loq'alaj Espiritu ri kub'ij ri qas tzij, kuk'ut na ronojel ri qas tzij chiwăch. Man xaq tă k'u pa re wi kăch'awik, xane are kub'ij ronojel ri kuto, kuk'ut k'u na chiwăch jas ri kăb'antaj na. ¹⁴ Ri Are'

kunimarisaj na nu q'ij in rumal chi kuk'am na ri wech in, kuk'ut k'u na wa' chiwäch ix. ¹⁵ Ronojel ri k'o ruk' ri nu Tat are wech in xuquje'. Rumal ri' xinb'ij chi ri Loq'alaj Espíritu kuk'am na ri wech in, kuk'ut k'u na wa' chiwäch ix.

Ri b'is kujala na pa kikotem

¹⁶ Xaq jub'iq' chik, te k'u ri' ri ix man kiwil tä chi na nu wäch. K'ä te k'u ri' kiwil chi na jumul nu wäch pa kieb' oxib' q'ij, rumal chi kine'k rech kinek'ol chila' jawije' ri k'o wi ri qa Tat, —xcha chke ru tijoxelab'.

¹⁷ Te ri' jujun chke ru tijoxelab' xkitala chb'il taq kib', xkib'ij: ¿Jas kel kub'ij wa'? Kub'ij chqe chi xaq jub'iq' chik, te k'u ri' man käqil tä chi u wäch. K'ä te k'u käqil chi na u wäch jumul chik pa kieb' oxib' q'ij rumal chi ke' jela' jawije' ri k'o wi ri qa Tat. ¹⁸ ¿Jas lo wa' ri kraj kub'ij chi “xaq jub'iq' chik”? Man käqach'ob' taj jas ri tajin kub'ij, —xecha'.

¹⁹ Ri Jesús xuch'ob'o chi k'o jas ri kākaj kākita' che, xub'ij k'u chke: Ri in xinb'ij chiwe chi xaq jub'iq' chik, te k'u ri' man kiwil tä chi nu wäch. K'ä te k'u kiwil chi na jumul nu wäch pa kieb' oxib' q'ij. ¿A are wa' ri tajin kitala chixol chb'il taq iwib'? ²⁰ Qas tzij kinb'ij chiwe chi ri ix kixoq' na, kixb'ison na, are k'u ri winaq ajuwächulew kekikot na. Pune k'u je ri', chi ri ix kixb'ison na, ri i b'is kujala na pa kikotem. ²¹ Aretaq käpe ri q'ij ri kil na u wäch ri ral jun ixoq, káb'isonik rumal chi xuriq ri q'ij re ri q'oxom. Aretaq k'ut rilom chi u wäch ri ral, man kána'taj tä chi ri q'oxom che rumal ri kikotemal ri kuna' chi ilom u wäch jun alaj ak'al cho ruwächulew. ²² Je k'u ri' ri ix, kāmik kixb'isonik.

Ri in k'ut kinwil chi na i wäch jumul chik, te k'u ri käkikot k'u na ri iwanima'. Are jun kikitomal wa' ri man k'o tä jun käkowinik kesan chiwe.

²³ Pa ri q'ij ri' man k'o tä chi jas kita' na chwe. Qas tzij kinb'ij chiwe chi ri qa Tat kuya na chiwe ronojel ri kita' che pa ri nu b'i'. ²⁴ K'ä we kämik ri' ri ix man k'o tä jas ri i tom pa ri nu b'i'. Chita' b'a', käya'taj k'u na chiwe rech qas käkikot ri iwanima', —xcha chke.

Ri Jesucristo ch'akaninaq na puwi' ruwächulew

²⁵ Nu b'im wa' we tzij ri' chiwe kuk' taq k'utb'al. Kuriq k'u na ri q'ij aretaq man kintzijon tä chi iwuk' kuk' taq k'utb'al. Xane chi saqil chik kintzijon na iwuk' chrij ri qa Tat. ²⁶ Pa ri q'ij ri' k'o ri kita' na che ri Are' pa ri nu b'i'. Man kinb'ij tä k'u chiwe chi kinb'ochi'j ri nu Tat pi wi'. ²⁷ Je ri', rumal chi ri ix, ix loq' chuwäch ri nu Tat. Ix loq' chuwäch rumal chi ri in, in loq' chiwäch ix, kikojk'ut chi ruk' ri Dios in petinaq wi. ²⁸ Xinel loq ruk' ri qa Tat rech kinpe waral cho we uwächulew, kämik chi k'ut tajin kinya kan ruwächulew rech kintzelej ruk' ri qa Tat, —xcha ri Jesús chke.

²⁹ Te ri' xkib'ij ru tijoxelab' ri Jesús: Kämik qas chi saqil tajin kätzijon la, man tajin tä käkoj la k'utb'al. ³⁰ Kämik qetam chik chi etam la ronojel. Man rajwaxik taj chi k'o jun k'o jas kuta' che la. Rumal ri' käqakojo chi ruk' ri Dios petinaq wi la, —xecha che.

³¹ Ri Jesús xch'awik, xub'ij chke: ¿A tzij ri' chi kämik qas kixkojonik? —kächa'. ³² Petinaq k'u ri q'ij, kämik k'u ri' aretaq ri ix kixjab'un na. Chijujunal kitzukuj na jawije' kixe' wi, kiniya k'u na kan

nu tukiel. Man kinkanaj tä k'u na kan nu tukiel rumal chi ri qa Tat are k'o wuk'. ³³ Kinb'ij wa' we tzij ri' chiwe rech kuxlan ri iwanima' rumal chi xa ix jun wuk'. Cho ruwächulew kiriq na k'äx. ¡Mixej b'a' iwib'! Ri in k'ut, in ch'akaninaq puwi' ruwächulew.

17

Ri Jesús kub'an orar pa ki wi' ru tijoxelab'

¹ Aretaq xb'itaj wa' we tzij ri' rumal ri Jesús, xka'y chikaj, xub'ij: Tat, xuriq ri q'ij. Nimarisaj b'a' la u q'ij ri K'ojol la, rech xuquje' ri K'ojol la kunimarisaj ri q'ij la. ² Yo'm k'u la taqanik pu q'ab' ri K'ojol la pa ki wi' konojel winaq rech kuya ri k'aslemal ri man k'o tä u k'isik chke ri xeya la che. ³ Ri k'aslemal ri man k'o tä u k'isik are wa' chi käketamaj wäch la chi xuwi ri lal, lal qas Dios, xuquje' chi käketamaj u wäch ri Jesucristo ri xtaq la loq.

⁴ Ri in, nu nimarisam q'ij la waral cho ruwächulew xuquje' nu k'isom u b'anik ri xintaq la chub'anik. ⁵ Kämik k'ut, Tat, ya la chwe chi känimarisax nu q'ij uk' la jas ri nu b'anom nab'e aretaq mäjoq xb'an ruwächulew.

⁶ Ri winaq ri xecha' la chkixol ri winaq cho ruwächulew rech keya la chwe, nu b'im chke jachin ri lal. E ech la wa', xeya k'u la chwe. Ri e are' k'ut ki nimam ri tzij la. ⁷ Kämik ri e are' ketam chi ronojel ri xya la chwe uk' la petinaq wi. ⁸ Nu yo'm k'u ri tzij la chke ri xya la chwe, xkikoj k'u pa kanima'. Xkich'ob'o chi qas tzij uk' la in petinaq wi, xuquje' xkikojo chi ri lal xintaqow la loq.

⁹ Kinb'ochi'n che la pa ki wi'. Man kinb'ochi'n tä che la pa ki wi' ri winaq ajuwächulew, xane pa ki wi' ri winaq ri xeya la chwe, rumal chi e ech la wa'. ¹⁰ Ronojel ri wech in ech la wa', are k'u ri ech la wech in wa'. Kumal k'u ri e are' käq'alajinik chi sib'alaj nim na nu q'ij.

¹¹ Ri in man kinkanaj tä chik cho ruwächulew. Ri e are' k'ut kekanaj na kan cho ruwächulew. Ri in kine'k rech kink'oji uk' la. Loq'alaj qa Tat, chechajij b'a' la ruk' ri chuq'ab' la ri winaq ri xeya la chwe, rech qas käka'n xa jun, jas ri in, ri lal xa uj jun. ¹² Aretaq xink'oji kuk' ri e are' waral cho we uwächulew, xeinchajij xuquje' xeinto' ruk' ri chuq'ab' la konojel ri xeya la chwe. Man k'o tä jun chke ri xsachik, xane xaq xuwi ri jun ri yo'm chrij chi käsachik rech je' käb'antajik jas ri kub'ij ri Loq' Pixab' la ri Tz'ib'talik.

¹³ Kämik k'ut kine' chila' jawije' ri k'o wi la. Che k'u we chanim ri' ri in k'o na cho ruwächulew, kinb'ij kan wa' we tzij ri' chke rech ri e are' qas käkina' pa kanima' ri kikotemal ri kinna' in pa ri wanima'. ¹⁴ Nu yo'm ri tzij la chke. Ketzelaq k'u ki wäch ri e are' kumal ri winaq ajuwächulew, rumal chi ri e are' man e rech tä ruwächulew je' jas ri in man in rech tä ruwächulew. ¹⁵ Man kinta' tä che la chi keesaj la b'i cho ruwächulew, xane kinb'ochi'n che la chi keto' la chuwäch ri Itzel. ¹⁶ Je' jas ri in man in rech tä ruwächulew, ri e are' xuquje' man e rech tä ruwächulew. ¹⁷ Chetasa la chrij ronojel u wäch mak ruk' ri qas tzij rech käkijach kib' pa q'ab' la. Ri Loq' Pixab' la are ri qas tzij. ¹⁸ Jas ri lal xintaq la loq' chkixol ri winaq ajuwächulew, ri in xuquje' keintaq na b'i ri e are' chkixol ri

winaq ajuwächulew. ¹⁹ Rumal k'u kech ri e are' ri in kinjach wib' pa q'ab' la, rech ri e are' xuquje' käkijach kib' pa q'ab' la rumal ri qas tzij, käkitas k'u kib' chrij ronojel u wäch mak.

²⁰ Man kinb'ochi'n tä k'u che la xaq xuwi pa ki wi' ri e are', xane xuquje' pa ki wi' ri k'ä te' kekojon na chwe, aretaq käkita ri tzij ri käkitzijoj na ri e are'.

²¹ Kinb'ochi'n che la chi konojel ri e are' qas kaka'n na xa jun, chi qas kaka'n ta na xa jun junam quk' uj, Tat, je' jas ri lal k'o la wuk' in, xuquje' ri in, in k'o uk' la. Qas tzij ta b'a' kaka'n xa jun rech ri winaq ajuwächulew käkikojo chi lal xintaqow la loq. ²² Ri in nu nimarism ki q'ij jas ri u nimarisaxik nu q'ij in b'anom la, rech xa e jun, je' jas ri lal ri in xa uj jun. ²³ Ri in, in k'o kuk', ri lal k'ut k'o la wuk' in, rech ri e are' qas kaka'n na xa e jun, rech je ri' ri winaq ajuwächulew käkich'ob'o chi lal xintaqow la loq, xuquje' chi e loq' chuwäch la jas ri in, in loq' chuwäch la.

²⁴ Tat, lal xeyo'w la chwe, kwaj k'ut chi kek'ol na wuk' in jawije' ri kink'oji wi na in rech käkilo chi yo'm la chwe chi sib'alaj nim nu q'ij in. Ojer k'ut in loq' chuwäch la tzaretaq mäjoq káb'an ruwächulew.

²⁵ Tat, lal ri jikom anima' la, ri winaq ajuwächulew man qas ketam tä wäch la, ri in k'ut wetam wäch la. Ri winaq k'ut ri e yo'm la chwe ketam chi lal ri' xintaqow la loq. ²⁶ Nu b'im chke jachin ri lal, kintagej k'u na u b'ixik wa' chke, rech jas ri nu loq'al in chuwäch la, je' ki loq'al ri e are' chuwäch la. Je ri' rech ri in qas kink'oji na kuk', —xcha ri Jesús che ri qa Tat.

18

Kächap ri Jesús kumal ri winaq

¹ Aretaq xb'itaj we tzij ri' rumal ri Jesús, xel b'i ri Are'. Junam kuk' ru tijoxelab' xe' ri Are' ch'äqäp che ri b'inel ja', Cedrón u b'i'. Chila' k'o wi jun ch'äqap ulew ri e tiktal wi ri che', chila' k'ut xok wi ri Jesús e rachi'l ru tijoxelab'. ² Ri tat Judas ri tajin käjachow ri Jesús xuquje' retam are' ri ch'äqap ulew ri' rumal chi ri Jesús k'ia mul k'olinaq chila' kuk' ru tijoxelab'. ³ Je ri' ri tat Judas xopan chila' e rachi'l jumulaj soldados, xuquje' jujun chajinelab' re ri nimalaj rachoch Dios ri e taqom b'i kumal ri ki nimaqil ri sacerdotes xuquje' ri tata'ib' fariseos. We winaq ri' kuk'am ki machetes, kuk'am ki lámpara, kuk'am k'u ki chäj. ⁴ Retam chi k'u ri Jesús ronojel ri käb'an na che. Rumal ri' xel apan chkiwäch ri winaq, xuta' chke: ¿Jachin ri kätzukuj alaq? —xcha chke.

⁵ Ri e are' xech'awik, xkib'ij che: Ri Jesús ri aj Nazaret, —xecha'.

Ri Jesús xub'ij: In ri', —xcha chke.

Ri tat Judas ri tajin käjachowik k'o chila' chkixol.

⁶ Aretaq ri Jesús xub'ij: “In ri'”, pak'alik xeb'e'k, xetzaq k'u pulew. ⁷ Te ri' ri Jesús xuta' chi jumul chke: ¿Jachin ri kätzukuj alaq? —xcha chke.

Xkib'ij k'u ri e are': Ri Jesús ri aj Nazaret, —xecha'.

⁸ Te ri' xub'ij ri Jesús chke: Nu b'im chi chech alaq chi in ri', —kächa chke. We are ri in ri kintzukuj alaq, ya alaq chke we nik'iaj ri' chi keb'e'k, —xcha chke.

⁹ Je' xub'ij wa' ri Jesús rech je' käb'antajik jas ri xub'ij ri Are': “Ri xeuya ri nu Tat chwe, man

k'o tä jun chke xsachik," –xcha'. ¹⁰ Te ri' ri tat Simón Pedro ri k'o ru machete xuk'amo, xuq'at k'u apan ru xikin ri tat Malco ri patänil re ri ki nimal sacerdotes. ¹¹ Xub'ij k'u ri Jesús che ri tat Pedro: Chaya chi jumul ri a machete pa ri k'olib'al re. We ri nu Tat kub'an chwe chi kintij ri k'a ri k'o pa ri vaso, ¿a mat rajwaxik wi chi käpe wa' we k'äx ri' chwij? –xcha che.

Kopan ri Jesús chuwäch ri ki nimal sacerdotes

¹² Xepe k'u ri jumulaj soldados kachi'l ri ki nimal ri e are', xuquje' ri chajinelab' re ri nimalaj rachoch Dios ri aj Israel, xkichap ri Jesús, xkiyutu. ¹³ Te ri' xkik'am b'i cho rachoch ri tat Anás. Ri tat Anás are u ji' ri tat Caifás ri ki nimal sacerdotes pa ri junab' ri'. ¹⁴ Are ri tat Caifás wa' ri u b'im kan nab'e chke ri winaq aj Israel chi are utz na chke ri e are' chi käkäm xa jun achi che ki k'exwäch konojel ri winaq.

Ri tat Pedro kub'ij chi man retam tä u wäch ri Jesús

¹⁵ Ri tat Simón Pedro, rachi'l jun tijoxel chik, e b'enaq ruk' ri Jesús. Ri jun tijoxel chik ri' etamtal u wäch rumal ri ki nimal sacerdotes, rumal k'u ri' xok b'i ri are' ruk' ri Jesús pa ri uwoja rech ri rachoch ri ki nimal sacerdotes. ¹⁶ Are k'u ri tat Pedro xkanaj kan chrij ri ja chi' ri uchib'e. Xa je ri' xel loq ri tijoxel ri etamtal u wäch rumal ri ki nimal sacerdotes, xch'aw ruk' ri chajil uchib'e, xroksaj k'u b'i ri tat Pedro. ¹⁷ Ri chajil uchib'e xuta' che ri tat Pedro, xub'ij: ¿A mat lal jun chke ru tijoxelab' we achi ri'? –xcha che.

Ri tat Pedro xch'awik, xub'ij: No, man in jun tä chke, —xcha che.

¹⁸ Sib'alaj k'äx tew tajin kub'ano. Rumal ri' ri patäninelab' xuquje' ri chajinelab' ki nuk'um jun q'aq'. E tak'atoj k'u chila', tajin käkimiq' kib'. Ri tat Pedro xuquje' k'o kuk', tajin k'u kumiq' rib' chrij ri q'aq'.

Ri ki nimal sacerdotes kuk'ot u chi' ri Jesús

¹⁹ Ri ki nimal sacerdotes xuchap u ta'ik che ri Jesús jachin taq ru tijoxelab', xuquje' jas ri tajin kuk'ut chkiwäch ri winaq. ²⁰ Ri Jesús xub'ij che: Ri in, in tzijoninaq chkiwäch konojel ri winaq chi saqil. Amaq'el nu yo'm tijonik pa taq ri rachoch Dios xuquje' pa ri nimalaj rachoch Dios jawije' ri käkimulij wi kib' konojel ri winaq aj Israel. Je ri' chi man k'o tä jun tzij nu b'im xaq chi k'uyal, —kächa che. ²¹ ¿Jas che käta' la chwe in? Ta' la chke ri winaq ri ki tom ri nu tzij, chkib'ij k'ut jas chrij in tzijoninaq wi. Ri e are' ketam jas ri nu b'im, —xcha che.

²² Aretaq xb'itaj wa' we tzij ri' rumal ri Jesús, jun chke ri chajinelab' rech ri nimalaj rachoch Dios ri k'o chila' xuya jun q'ab' chupalaj ri Jesús, te k'u ri' xub'ij che: ¿A je' u ch'ab'exik wa' ri ki nimal sacerdotes kab'ano? —xcha che.

²³ Ri Jesús xch'awik, xub'ij che: We k'o jun tzij xinb'ij ri man utz taj, b'ij la chwe jachike ri tzij ri man utz taj. We k'u utz ri xinb'ij, ¿jas che kinch'ay la? —xcha che.

²⁴ Yutum k'u ri Jesús, xpe ri tat Anás, xutaq b'i ruk' ri tat Caifás, ri ki nimal ri sacerdotes.

Ri tat Pedro kub'ij jumul chik chi man retam tä u wäch ri Jesús

²⁵ Are k'u ri tat Pedro tak'alik tajin kumiq' na rib' chrij ri q'aq'. Xkita' k'u che, xkib'ij: ¿A mat at jun chke ru tijoxelab' we achi ri'? —xecha che.

Ri tat Pedro k'ut xresaj rib' chupam, xub'ij: ¡No, man in jun tä chke! —xcha chke.

²⁶ Te ri' xta' che rumal jun chke ri patänil taq re ri ki nimal sacerdotes, ri alaxik ruk' ri achi ri xq'at apan u xikin rumal ri tat Pedro, xub'ij che: ¿A mat xinwilo chi at k'o ruk' ri Are' pa ri ch'äqap ulew ri e tiktal wi ri che'? —xcha che.

²⁷ Ri tat Pedro xresaj chi jumul rib' chupam, tzare chi' k'ut xoq' ri ama' äk'.

Ri Jesús k'o chuwäch ri tat Pilato

²⁸ Te k'u ri' xkik'am b'i ri Jesús cho rachoch ri tat Caifás, xeb'e' cho ri nimalaj ja re ri nim q'atal tzij. Xaq jub'iq' chik kraj man käsaqirik, ri winaq aj Israel k'ut man xeb'ok tä pa ri nimalaj ja rech man käka'n tä ri äwas u b'anik. We je ri' man kuya' tä ri' käkitij ri wi'm rech ri Pascua. ²⁹ Rumal ri' ri tat Pilato xel loq che ki tzijob'exik, xub'ij chke: ¿Jas u mak we achi ri' ri kib'ij ix? —xcha chke.

³⁰ Ri e are' xech'awik, xkib'ij: We ta mat are jun b'anal etzelal mat xqajach wa' pa q'ab' la, —xecha che.

³¹ Xub'ij k'u ri tat Pilato chke: Chik'ama b'i ix, chiq'ata tzij puwi'. Chib'ana' jas ri kub'ij ri i pixab' ix, —xcha chke.

Ri winaq aj Israel xech'awik, xkib'ij: Ri uj, ri uj aj Israel, man ya'tal tä chqe chi käqakämisaj jun winaq, —xecha che.

³² Je ri' xb'antajik jas ru b'im kan ri Jesús chrij ri káb'an na che chukämisaxik. ³³ Ri tat Pilato xok chi b'i jumul pa ri nimalaj ja, xusik'ij ri Jesús, te k'u ri' xuta' che: ¿A at ri' ri kattaqan pa ki wi' ri winaq aj Israel? —xcha che.

³⁴ Ri Jesús xub'ij che: ¿A xaq lal káb'in la wa' o nik'iaj chik xeb'in che la chwij in? —xcha che.

³⁵ Ri tat Pilato xch'awik, xub'ij: ¿A in pu lo jun aj Israel? Ri awinaqil at, xuquje' ri ki nimaqil ri sacerdotes e are taq wa' ri xatjachow pa nu q'ab'. ¿Jas k'u ri a b'anom? —xcha che.

³⁶ Te ri' xch'aw ri Jesús, xub'ij che: Ri nu taqanik man rech tä we uwächulew ri'. We ta rech ruwächulew, ri nu tijoxelab' xech'ojin ta ri' rech mat xinjach pa ki q'ab' ri winaq aj Israel. Ri nu taqanik k'ut man ajwaral taj, —xcha che.

³⁷ Xub'ij k'u ri tat Pilato che: Je ri' chi ri at, ¿a at nim taqanel? —xcha che.

Ri Jesús xch'awik, xub'ij: In nim taqanel, jas ri káb'ij la, —xcha che. Ri in xil nu wäch waral cho ruwächulew chub'ixik jas ri' ri qas tzij. Konojel k'u ri keniman che ri qas tzij käkಿತatab'ej ri kinb'ij, —xcha che.

³⁸ Ri tat Pilato xub'ij che: ¿Jas k'u ri' ri qas tzij? —xcha che.

Käq'at tzij puwi' ri Jesús chi käkämisax na

Xuwi xta'taj wa' che ri Jesús rumal ri tat Pilato, ri are' xel chi loq jumul che ki tzijob'exik ri winaq aj Israel, xub'ij chke: Ri in, man k'o tä jun mak kinriq chrij we achi ri', —kächa chke. ³⁹ Ri ix k'ut ix naq'atalik chi kinb'an toq'ob' chiwe, kintzoqopij b'ijun ajpache' pa ri nimaq'ij re ri Pascua. ¿A kiwaj

chi kintzoqopij b'i ri tata' ri' ri k'o u taqanik pi wi' ix, ix winaq aj Israel? —xcha chke.

⁴⁰ Te ri' konojel ko xech'awik, xkib'ij: ¡Mätzoqopij la b'i ri are'! ¡Are tzoqopij la b'i ri Barrabás! —xecha'.

Are' k'u jun elaq'om wa' ri Barrabás.

19

¹ Te ri' ri tat Pilato xuk'am b'i ri Jesús, xtaqan k'u chuch'ayik. ² Ri soldados xkikoj jun corona re kemom k'ix chujolom ri Jesús, xkikoj k'u jun atz'iaq morada chrij. ³ Te k'u ri' xegeb' ruk', xkib'ij k'ut: Lal ri' ri kätaqan la pa ki wi' ri winaq aj Israel, ¡chnimarisax q'ij la! —xecha che.

Xkich'ay k'u chupalaj.

⁴ Ri tat Pilato xel loq jumul chik, xub'ij k'u chke ri winaq: Chiwilampe', kinwesaj loq we achi ri' chiwäch rech kiwetamaj chi man k'o tä jub'iq' mak kinriq in chrij, —xcha chke.

⁵ Xel k'u loq ri Jesús, kojom k'u ri corona re kemom k'ix chujolom, kojom xuquje' ri atz'iaq morada chrij. Te k'u ri' xub'ij ri tat Pilato chke: ¡Waral k'o wi ri achi! —xcha chke.

⁶ Aretaq ri ki nimaqil sacerdotes, xuquje' ri chajinelab' re ri nimalaj rachoch Dios xkilo, ko xech'awik, xkib'ij: ¡Chripoq! ¡Chripoq! —xecha'.

Ri tat Pilato xub'ij chke: ¡Chik'ama b'i ix, chiripa'! Ri in man k'o tä jub'iq' mak kinriq in chrij, —xcha chke.

⁷ Ri winaq aj Israel xech'awik, xkib'ij: Ri uj k'o jun qa pixab', ri qa pixab' k'ut kub'ij chi rajwaxik käkämisaxik rumal chi xub'an che rib' chi are u K'ojol ri Dios, —xecha'.

⁸ Ri tat Pilato, aretaq xuta wa' ri xkib'ij, sib'alaj xuxej na rib'. ⁹ Xok chi b'i jumul pa ri nimalaj ja, xuta' che ri Jesús: ¿Jawije' ri katpe wi? —xcha che.

Are k'u ri Jesús man xch'aw taj, man k'o tä k'u jas xub'ij che.

¹⁰ Xub'ij k'u ri tat Pilato che: ¿Jas che man kinach'ab'ej taj? ¿A mat awetam chi k'o taqanik pa nu q'ab' che a ripik cho ri cruz o che a tzoqopixik b'ik? —xcha che.

¹¹ Ri Jesús xch'awik, xub'ij che: Man k'o tä jub'iq' taqanik la pa nu wi' we ta mat yo'm che la rumal ri Dios. Rumal ri', jachin ri xinjachow pa q'ab' la nim na u mak ri' chuwäch la, —xcha che.

¹² Tzare chi' k'ut ri tat Pilato xutzukuj jas xub'ano rech kutzoqopij b'i ri Jesús. Are k'u ri winaq aj Israel ko xech'awik, xkib'ij: ¡We kätzoqopij la b'ik, man utz tä anima' la ri' ruk' ri nimalaj taqanel! ¡Jachin ri kub'an che rib' chi are nim taqanel, u k'ulel ri' ri nimalaj taqanel! —xecha che.

¹³ Ri tat Pilato aretaq xuta ri xkib'ij, xtaqan che resaxikloq ri Jesús. Ri are' k'ut xt'uyi cho ri q'atb'al tzij pa ri k'olib'al ri käb'ix “Gabata” che pa hebreo, ri kel kub'ij “Lajom Ab'aj”. ¹⁴ Xa k'u chuweq chik ri nimaq'ij Pascua. Kraj are ri nik'iaj q'ij. Ri tat Pilato k'ut xub'ij chke ri winaq aj Israel: ¡Waral k'o wi ri tata' ri k'o u taqanik pi wi'! —xcha chke.

¹⁵ Ri e are' k'ut ko xech'awik, xkib'ij: ¡Chkämisaxoq! ¡Chkämisaxoq! ¡Chripoq! —xecha'.

Ri tat Pilato xub'ij chke: ¿A kinrip ta k'u cho ri cruz ri tata' ri k'o u taqanik pi wi? —xcha chke.

Are k'u ri ki nimaqil ri sacerdotes xech'awik, xkib'ij che: Ri uj man k'o tä chi jun achi chik

ri kâtaqan pa qa wi', xane xaq xuwi ri nimalaj taqanel, —xecha'.

¹⁶ Ri tat Pilato xuwi xuta wa', xujach b'i ri Jesús pa ki q'ab' rech kâkirip cho ri cruz. Xkik'am k'u b'ik.

Kärip ri Jesús cho ri cruz chukämisaxik

¹⁷ Xel k'u b'i ri Jesús, xuk'am b'i ru cruz, xe' pa ri juyub' ri kâb'ix U B'aqil Jolomaj che. (Pa ri ch'ab'al hebreo are kâb'ix Gólgota che.) ¹⁸ Chila' xkirip wi cho ri cruz junam kuk' kieb' achijab' chik, jujun pa taq u xkut. Ri Jesús xkanaj pa ki nik'iajal. ¹⁹ Ri tat Pilato xtaqan chukojik jun tz'ib'talik puwi' ri cruz ri kub'ij: JESÚS AJ NAZARET RI NIM TAQANEL PA KI WT' RI WINAQ AJ ISRAEL. ²⁰ E k'ia chke ri winaq aj Israel xkisik'ij u wäch ri tz'ib'talik ri' rumal chi ri juyub' ri xrip wi ri Jesús naqaj k'o wi che ri tinimit Jerusalén. Ri tz'ib'talik, tz'ib'tal wa' pa ri hebreo, griego, xuquje' pa ri latín. ²¹ Rumal ri' ri ki nimaqil sacerdotes kech ri winaq aj Israel xkib'ij che ri tat Pilato: Mätz'ib'aj la: “Ri Nim Taqanel kech ri winaq aj Israel.” Xane tz'ib'aj la: “Ri kub'ij che rib' chi are Nim Taqanel kech ri winaq aj Israel,” —xecha che.

²² Are k'u ri tat Pilato xch'awik, xub'ij chke: Ri xintz'ib'aj, xaq je wa' kâkanajik, —xcha chke.

²³ Te ri', aretaq xeto'taj ri soldados churipik ri Jesús cho ri cruz, xkik'am ri ratz'iaq, xka'n k'u kiejeb' che, jujun ke ri jujun soldados. Xuquje' xkik'am ri kamixa'. Man t'isom tä k'u wa', xane xa jun u b'anom, kemom petinaq ajsik k'ä ikim. ²⁴ Ri soldados xkib'ij chb'il taq kib': Man kâqaraq'atij taj. Chqesaj suerte chrij rech kâqilo jachin käch'akowik, —xecha'.

Je ri' xb'antajik jas ri tz'ib'tal pa ru Loq' Pixab' ri Dios ri kub'ij: “Xkijach ri watz'iaq chkiwäch, xkesaj suerte chrij,” —kächa'. Are wa' ri xka'n ri soldados.

²⁵ Chunaqaj ri cruz ri ripom wi ri Jesús k'o ru nan, k'o ru chaq' ru nan, k'o ri nan María ri rixoqil ri tat Cleofas, xuquje' k'o ri nan María ri aj Magdala. ²⁶ Aretaq ri Jesús xril ru nan xuquje' ri tijoxel ri sib'alaj loq' chuwäch tak'al chuxkut, xub'ij che ru nan: Nan, chab'ana awal che we achi ri', —xcha che.

²⁷ Te k'u ri' xub'ij che ru tijoxel: Chab'ana a nan che ri nu nan, —xcha che.

Tzare chi' k'ut ri tijoxel ri' xuk'am b'i ru nan ri Jesús cho rachoch.

Käkäm ri Jesús

²⁸ Te k'u ri' rumal chi ri Jesús retam chi ronojel ri tz'ib'tal chrij b'antajinaq chik, xuquje' rech qas käb'antajik jas ri kub'ij ru Loq' Pixab' ri Dios, xub'ij: Kächaqil'j nu chi', —xcha'.

²⁹ K'o k'u apan jun laq nojinaq che ch'äm vino. Xkirub' k'u jun estropajo chupam ri vino ri', xkiya puwi' jun aj, te k'u ri' xkiya aq'an chuchi' ri Jesús.

³⁰ Ri Jesús xutij ri ch'äm vino, te k'u ri' xub'ij: Ronojel xb'antajik, —xcha'.

Xupachb'a k'u ru jolom, xel ranima'.

Jun chke ri soldados kujaq ru k'alk'ax ri Jesús ruk' ru lanza

³¹ Xa k'u chuweq chik ri nimaq'ij Pascua. Man kākaj tä k'u ri winaq aj Israel chi ri ki cuerpo ri winaq kekanaj kan cho taq ri cruz pa ri q'ij re uxlanem. Ri q'ij re uxlanem ri' are jun q'ij wa'

nim u b'anik. Rumal ri' xkita' che ri tat Pilato chi kâtaqan chuq'ajisaxik ri kaqan ri e ripil cho taq ri cruz, xuquje' chi kâqasax ri ki cuerpo cho ri cruz.

³² Te ri' xeb'e' ri soldados, xkiq'ajisaj ri raqan ri nab'e xuquje' ri jun chik ri e ripom ruk' ri Jesús.

³³ Aretaq k'ut xeqeb' ruk' ri Jesús, xkilo chi kâminaq chik, xa je ri' man xkiq'ajisaj tä ri raqan ri Are'.

³⁴ Pune je ri' jun chke ri soldados xujaq ru k'alk'ax ri Jesús ruk' jun lanza, chanim k'ut xel loq kik' xuquje' joron. ³⁵ Ri kâb'in wa' we tzij ri', are jun ri qas xrilo, qas tzij k'u ri kub'ij. Ri are' kub'ij ri qas tzij ri retam rech ri ix xuquje' kixkojonik. ³⁶ Je k'u xk'ulmataj wa' rech kâb'antajik jas ri tz'ib'tal pa ru Loq' Pixab' ri Dios ri kub'ij: "Man k'o tä jun b'aq xkiq'ajisaj che," –kâcha'. ³⁷ Kub'ij xuquje' ru Loq' Pixab' ri Dios pa jun u xaq chik: "Kâkil na ri xkisoko," –kâcha'.

Kâmuq ru cuerpo ri Jesús

³⁸ Te k'u ri' xpe ri tat José ri kel pa ri tinimit Arimatea, xuta' che ri tat Pilato chi kâyi' che chi kuqasaj ru cuerpo ri Jesús. Ri tat José are jun u tijoxel ri Jesús, xa k'u chi k'uyal rumal chi kuxej rib' chkiwâch ri winaq aj Israel. Xyi' k'u che rumal ri tat Pilato. Xa je ri' xe' ri tat José, xuqasaj ru cuerpo ri Jesús, xuk'am k'u b'i pa muqik. ³⁹ Xpe xuquje' ri tat Nicodemo ri nab'e kanoq xopan ruk' ri Jesús chaq'ab' chutzijob'exik. Ri are' ruk'am jun kunab'al, are mirra ri yujtal ruk' áloes, ri kâpajan cien libras. ⁴⁰ Je ri' ri tat José rachi'l ri tat Nicodemo xkik'am b'i ru cuerpo ri Jesús, xkipis k'u pa taq manta re lino ri yo'm ri k'ok'alaj taq kunab'al chrij. Je' xka'n che jas ri e naq'atal wi ri

winaq aj Israel che ki muqik ri käminaqib'. ⁴¹ Pa ri juyub' ri xrip wi ri Jesús cho ri cruz, k'o jun ch'äqap ulew ri e tiktal wi ri che'. Pa ri ulew ri' k'o jun k'ak' muqub'al ri mäja' yo'm jun käminaq chupam. ⁴² Chupam k'ut xkiya wi ru cuerpo ri Jesús, rumal chi ri muqub'al ri' naqaj k'o wi, xuquje' rumal chi xa jub'iq' kraj man kächaptaj ri q'ij re uxlanem chke ri winaq aj Israel.

20

Käk'astaj ri Jesús chkixol ri käminaqib'

¹ Pa ri nab'e q'ij re ri semana, sib'alaj aq'ab', q'equm na, ri nan María ri aj Magdala xe' chuchi' ri muqub'al. Xril k'ut chi esam chi apan ri ab'aj ri tz'apib'em u chi' ri muqub'al. ² Xa je ri' xutik anim, xe'k, xuriqa ri tat Simón Pedro, xuquje' ri jun tijoxel chik ri sib'alaj loq' chuwäch ri Jesús, xub'ij chke: Ri Qajaw Jesús xesax b'i pa ri muqub'al, xk'am b'ik, man qetam tä k'ut jawije' ri xyi' wi, — xcha chke.

³ Te ri' ri tat Pedro rachi'l ri jun tijoxel chik xeb'el b'ik, xeb'e' chuchi' ri muqub'al. ⁴ Ri kieb' xkitik anim, junam e b'enaq. Are k'u ri jun chik sib'alaj xutik na anim chuwäch ri tat Pedro. Ri are' xopan nab'e chi' ri muqub'al. ⁵ Man xok tä k'u pa ri muqub'al, xane xaq xuwi xpachi koq che rilik. Te' xrilo chi e k'o kan ri manta chila'. ⁶ Te k'u ri' xopan chi ri tat Simón Pedro, ri teren loq' chrij. Ri are' k'ut xok b'i pa ri muqub'al. Xuquje' xeril ri manta ri e k'o kan chila'. ⁷ Xuquje' xrilo chi ri manta ri xpispex u jolom ri Jesús man junam taj k'o kuk' ri nik'iaj manta chik, xane b'otom wa', yo'm k'u apan jela'. ⁸ Te k'u ri' xok chi b'i ri jun

tijoxel chik ri xopan nab'e chuchi' ri muqub'al. Xrilo ri b'antajinaq, xkojon k'u ri are'. ⁹ Mäja' k'u käkich'ob'o jas ri kub'ij ru Loq' Pixab' ri Dios ri Tz'ib'talik chi are rajwaxik chi ri Jesús käk'astaj na chkixol ri käminaqib'. ¹⁰ Te ri' xetzelej we kieb' tijoxelab' ri' cho kachoch.

Ri Jesús kuk'ut rib' cho ri nan María ri aj Magdala

¹¹ Are k'u ri nan María xkanaj kan chuchi' ri muqub'al, tajin koq'ik. K'ä tajin koq'ik aretaq xpachi'k rech kaka'y koq chupam ri muqub'al.

¹² Te' xrilo chi e k'o kieb' ángeles, ri e t'uyut'oj jawije' ri xyi' wi ru cuerpo ri Jesús, saqlololj k'u ri katz'iaq. Ri jun t'uyul pu jolom, ri jun chi k'ut t'uyul pa raqan. ¹³ Ri ángeles xkita' che ri nan María, xkib'ij: Nan, ¿jas che tajin koq' la? —xcha che.

Ri nan María xub'ij chke: Rumal chi xkik'am b'i ri Wajaw Jesús, man wetam tä k'ut jawije' ri xyi' wi, —xcha chke.

¹⁴ Te' xb'itaj wa' rumal, aretaq xka'y chrij, xrilo chi k'o ri Jesús chila'. Man xuch'ob' tä k'ut chi are ri Jesús.

¹⁵ Xpe k'u ri Jesús, xuta' che, xub'ij: Nan, ¿jas che tajin katoq'ik? ¿Jachin k'u ri tajin katzukuj? —xcha che.

Ri nan María xuchomaj chi are ri chajinel re ri ulew ri', xub'ij che: Tat, we lal xk'amow la b'ik, b'ij la chwe jawije' ri xya wi la rech ri in kink'am b'ik, —xcha che.

¹⁶ Te ri' xub'ij ri Jesús che: ¡María! —xcha che.

Ri are' xka'y chrij, te k'u ri' xub'ij che pa hebreo: ¡Raboni! —xcha che. Ri tzij ri' kel kub'ij “Ajtij”.

17 Ri Jesús xub'ij che: Minachapo rumal chi k'ä mäja' kinpaqi chila' jawije' ri k'o wi ri nu Tat, —xcha'. Jat b'a', jab'ij k'u chke ri wachalal chi kinpaqi chila' jawije' k'o wi ri nu Tat, ri xuquje' ri i Tat ix, ri nu Dios k'ut, ri xuquje' are ri i Dios ix, —xcha che.

18 Te ri' xe' ri nan María ri aj Magdala, xub'ij k'u chke ri tijoxelab' chi ri are' xril u wäch ri Qajaw Jesús, xuquje' chi ri Jesús xub'ij wa' we tzij ri' che.

Ri Jesús kuk'ut rib' chkiwäch ru tijoxelab'

19 Qas pa ri q'ij ri', ri nab'e q'ij re ri semana, chaq'ab' chik ki mulim kib' ri tijoxelab'. Ki tz'apim k'u ri u chi' taq ja rumal chi xkixej kib' chkiwäch ri winaq aj Israel. Xok b'i ri Jesús, xtak'i k'u chkixol. Xuya rutzil ki wäch, xub'ij chke: Chuxlan b'a' ri iwanima', —xcha chke.

20 Aretaq xb'itaj wa' we tzij ri' rumal, xuk'ut ru q'ab' chkiwäch xuquje' ru k'alk'ax. Ri tijoxelab' xekikotik aretaq xkil u wäch ri Qajaw Jesús. 21 Te k'u ri' ri Jesús xub'ij chi jumul chke: Chuxlan b'a' ri iwanima', —xcha'. Je' jas ri nu Tat xinutaq loq in, je ri' ri in xuquje' kixintaq b'i ix, —xcha chke.

22 Te k'u ri' xuya ri ruxlab' pa ki wi', xub'ij: Chik'ama ri Loq'alaj Espíritu, —xcha chke. 23 Jachin taq ri kisach ri ki mak, käsachtaj na ri ki mak. Jachin taq ri man kisach tä ri ki mak, man käsachtaj tä na ri ki mak, —xcha chke.

Ri tat Tomás käril ri Qajaw Jesús k'astajinaq chi chkixol ri käminaqib'

24 Ri tat Tomás, jun chke ri kab'lajuj u tijoxelab' ri Jesús ri käb'ix Gemelo che, man k'o tä ri are' aretaq xopan ri Jesús. 25 Te k'u ri' ri nik'iaj tijoxelab'

chik xkib'ij che ri tat Tomás: Xqil u wäch ri Qajaw Jesús, —xecha che.

Are k'u ri tat Tomás xub'ij chke: We man kinwil ri soktajinaq ri xub'an ri klawux pu q'ab', te k'u ri' kinnim ru wi' nu q'ab' pa taq ri jul, xuquje' kinnim ri nu q'ab' pa ru k'alk'ax, man kinkoj taj, —xcha chke.

²⁶ Ok'owinaq chi wajxaqib' q'ij. Ri tijoxelab' ki mulim kib' jumul chik pa jun ja, k'o chi k'u ri tat Tomás kuk' ri e are'. Te ri', pune e tz'apil ru chi' taq ja, ri Jesús xok b'ik, xtak'i k'u chkixol. Xuya rutzil ki wäch, xub'ij: Chuxlan b'a' ri iwanima', —xcha chke.

²⁷ Te k'u ri' xub'ij che ri tat Tomás: Chawilampe ri nu q'ab', chanima k'u b'i ru wi' a q'ab' waral. Chayuqu ra q'ab', chanima k'u b'i pa ri nu k'alk'ax. Mub'an chi kieb' a k'ux, xane chatkojon chwe, —xcha che.

²⁸ Te ri' xch'aw ri tat Tomás, xub'ij che: ¡Wajaw, nu Dios! —xcha che.

²⁹ Ri Jesús xub'ij che: Tomás, ri at kämik xatkojon chwe rumal chi xawil nu wäch. Utz k'u ke ri kekojon chwe pune man käkil nu wäch, —xcha che.

Waral käqil wi ru patän we wuj ri' xtz'ib'axik

³⁰ K'ia k'u kajmab'al taq etal xub'an na ri Jesús chkiwäch ru tijoxelab' ri man xetz'ib'ax tä pa we wuj ri'. ³¹ Xetz'ib'ax k'u wa' ri k'o waral rech ri ix kikojo chi ri Jesús are ri Cristo, ru K'ojol ri Dios, rech aretaq kixkojon che ri Are', kiriq na ri k'aslemal ri man k'o tä u k'isik, —xcha chke.

21

Ri Jesús kuk'ut rib' chkiwäch wuqub' chke ru tijoxelab'

¹ Te k'u ri' ri Jesús xuk'ut rib' jumul chik chkiwäch ru tijoxelab' chi' ri mar re Tiberias.* Je wa' xub'an chuk'utik rib': ² Konojel wa' junam e k'olik. Ri tat Simón Pedro, ri tat Tomás ri káb'ix Gemelo che, ri tat Natanael ri aj Caná re Galilea, ri kieb' u k'ojol ri tat Zebedeo, xuquje' kieb' chik chke ru tijoxelab' ri Jesús. ³ Ri tat Simón Pedro xub'ij chke: Kine' chuchapik kär, —xcha chke.

Ri e are' xkib'ij che: Ri uj xuquje' kuje' awuk', —xecha che.

Xeb'e' k'ut, xeb'ok pa jun barco, man k'o tä k'u kär xkichap pa ronojel ri jun aq'ab' ri'. ⁴ Aretaq tajin käpe ru saqirik, ri Jesús xuk'ut rib' chkiwäch chi' ri mar, are k'u ru tijoxelab' man xkich'ob' taj chi are ri Are'. ⁵ Te ri' xub'ij chke: ¡Ix achijab'! ¿A mat k'o ri i chapom? —xcha chke.

Ri e are' xech'awik, xkib'ij: Man k'o taj, —xecha'.

⁶ Te ri' xub'ij ri Jesús chke: Chik'iaqa ri k'at pa ru wikiäq'ab' ri barco, k'o k'u na ri kichapo, —xcha ri' chke.

Je' k'u xka'no. Te ri' man xekowin tä chi k'u che resaxik loq ri k'at chapäb'al kär pa ri ja' rumal chi sib'alaj xnoj ri k'at che taq kär. ⁷ Te ri' ri tijoxel ri sib'alaj loq' chuwäch ri Jesús xub'ij che ri tat Pedro: ¡Are ri Qajaw Jesús! —xcha che.

Xuwi xuta wa' ri tat Simón Pedro chi are ri Qajaw Jesús, xukoj ri ratz'iaq rumal chi resam wa'. Xuk'iaq k'u b'i rib' pa ri ja'. ⁸ Ri nik'iaj tijoxelab'

* 21:1 Xuquje' káb'ix "mar re Galilea" che we mar ri'.

chik xeopan chi' ri ulew chupam ri barco, ki jururem ri k'at nojinaq che taq kär. Xa k'u cien metros xek'oji wi che ru chi' ri ulew. ⁹ Aretaq xeb'el pa ri barco, te' xkilo k'o jun q'aq' nuk'um, k'o k'u jun kär pa ri rachaq q'aq', xuquje' e k'o jujun kaxlan wa. ¹⁰ Ri Jesús xub'ij chke: Cheik'ama loq jujun chke ri kär ri k'ä te' xechaptaj iwumal, –xcha chke.

¹¹ Xpaqi k'u ri tat Simón Pedro pa ri barco, xresaj k'u loq ri jun k'at chapäb'al kär nojinaq che taq kär. Xujururej k'u loq wa' chi' ri ulew. ¡Nojinaq k'u ri k'at! E k'o jun ciento ruk' kawinaq oxlajuj nimaq taq kär chupam. Pune sib'alaj e k'ia ri kär, ri k'at man xt'oqopin taj. ¹² Te ri' xub'ij ri Jesús chke: Chixsa'j, chixwoq b'a', –xcha chke.

Man k'o tä k'u jun chke ru tijoxelab' xuchajij anima' xuta' che jachin ri Are' rumal chi konojel ketam chi are ri Qajaw Jesús. ¹³ Te k'u ri' ri Jesús xqeb' kuk', xuk'am k'u ri kaxlan wa, xuya chke. Je' xuquje' xub'an ruk' ri kär.

¹⁴ Are urox mul wa' ri xuk'ut rib' ri Jesús chkiwäch ru tijoxelab' aretaq ya k'astajinaq chik chkixol ri käminaqib'.

Ri Jesús kätzijon ruk' ri tat Simón Pedro

¹⁵ Aretaq xtijtaj ri ki wa re aq'ab'il, ri Jesús xuta' che ri tat Simón Pedro, xub'ij che: Simón, u k'ojol ri tat Jonás, ¿a qas loq' na kinawil in chkiwäch konojel taq wa'? –xcha che.

Ri tat Pedro xch'awik, xub'ij: Je', je ri', Wajaw. Etam ya' la chi kwaj la, –xcha che.

Ri Jesús xub'ij che: Cheayuq'uj b'a' ri alaj taq nu chij, –xcha che.

¹⁶ Chukamul chik xuta' che: Simón, u k'ojol ri tat Jonás, ¿a qas loq' na kinawilo? —xcha che.

Ri tat Pedro xch'awik, xub'ij che: Je', Wajaw. Etam ya' la chi kwaj la, —xcha che.

Ri Jesús xub'ij che: Cheayuq'uj b'a' ri nu chij, —xcha che.

¹⁷ Churox mul chik xuta' che: Simón, u k'ojol ri tat Jonás, ¿a qas kinawaj? —xcha che.

Ri tat Pedro xb'isonik rumal chi xuta' che churox mul we qas loq' chuwäch, xub'ij k'u che: Wajaw, etam la ronoxel. Etam ya' la chi qas kwaj la, —xcha che.

Ri Jesús xub'ij che: Cheayuq'uj b'a' ri nu chij, —xcha che. ¹⁸ Qas tzij kinb'ij chawe, chi aretaq at ala na, ri at xakoj ri awatz'iaq, xate'k jawije' ri xawaj xate' wi. Aretaq k'ut katrijob'ik, kayuq na ri a q'ab', jun chi k'ut käkojow na ri awatz'iaq chawij, katuk'am k'u na b'i chila' jawije' ri man kawaj tä wi, —xcha che.

¹⁹ Ri Jesús xub'ij wa' we tzij ri' chub'ixik che jas u wäch kämikal ri kuriq na ri tat Pedro, kunimarisaj k'u na u q'ij ri Dios. Te k'u ri' xub'ij che: ¡Tasa'j wuk'! —xcha che.

Waral käqil wi ri tijoxel ri sib'alaj loq' kil wi rumal ri Jesús

²⁰ Aretaq xka'y ri tat Pedro chrij, xrilo chi teren ri tijoxel chkij ri sib'alaj loq' chuwäch ri Jesús, ri xt'uyi chuxkut ri Jesús chi' ri mesa aretaq xka'n ri k'isb'al wi'm re b'enaq q'ij, ri xuta' che ri Jesús, xub'ij: “Wajaw, ¿jachin ri' ri käjachow na la?” —xcha ri'. ²¹ Aretaq ri tat Pedro xrilo, xub'ij che ri Jesús: Qajaw, wa' we jun ri', ¿jas ri kuk'ulmaj na ri are'? —xcha che.

²² Ri Jesús xch'awik, xub'ij che: We ri in kwaj chi kāk'asi na ri are' k'ä kintzelej na loq, ¿jas awe at che? Ri at tasa'j wuk', –xcha che.

²³ Xel k'u u tzijol wa' chkixol ri qachalal chi ri tijoxel ri' man kākäm taj. Man xub'ij tä k'u ri Jesús che chi man kākäm taj, xane xub'ij: “We kwaj chi kāk'asi na ri are' k'ä kintzelej na loq, ¿jas awe at che?” –xcha ri Jesús che ri tat Pedro.

²⁴ Are k'u wa' ri tijoxel ri xuq'alajisaj chi qas tzij wa' ri xutz'ib'aj kanoq. Qetam k'ut chi kub'ij ri qas tzij.

²⁵ Sib'alaj k'ia chi k'u na ri xub'an ri Jesús. We ta ketz'ib'ax wa' chkijujunal, kinchomaj chi man kub'ana tä ronojel ruwächulew che k'olib'al ke ri wuj ri ketz'ib'ax na. Amén.

Ru Loq' Pixab' Ri Dios
New Testament in K'iche' Cantel; quc (GT:quc:K'iche'),
new spelling

copyright © 2011 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: K'iche'

Dialect: Cantel

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2011, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in K'iche'

© 2011, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses,

please contact the respective copyright owners.

2014-04-27

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 4 Mar 2023 from source files
dated 29 Jan 2022

a560dee0-689a-5ef3-ad95-4b31984022c0